

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R.D. Iacobi Marchantii, Pastoris Et Decani Covviniensis
SS. Theolog. Professoris, Rationale Evangelizantivm**

Marchantius, Jacobus

Coloniae Agrippinae, 1661

Tractatus I.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-56372](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-56372)

TRACTATUS I.
DE VOCE TURTURIS

IN TERRA NOSTRA,
SIVE

DE VOCIBUS ECCLESIAE
PRO ADVENTU DOMINI
SUSPIRANTIS.

INTRODUCTIO.

ECCLESIA nomine Turturis in factis Litteris solet designari, cum ob castitatem, tam ob gemitum, Hæc est enim illa de qua in Canticis: *Pulchra sunt gena tua sicut Turturis*, Hæc iterum illa est de qua *Plaltes: Turtur invenit sibi nidum ubi ponat pullos suos*, Nempe habet duas genas speciosas simplicitatem & puritatem, in his eius pulchritudo consistit, atque ad se oculos Sponsi rapit per has genas sacri amoris illicet. Habet & nidum in Cruce Christi, in vulneribus Crucifixi, hæc est arbor electa, in qua nidificat, hæc sunt altaria ad quæ volatum inquit per fidem & amorem; illucque deducit pullos suos, filios ex baptismo regeneratos, ut doceat eos illic nidulati, illic requiescere, illic gembundam elicere vocem. *Habet & alterum nidum in saltitudine Bethleemica, in stabulo exco in rupe, quasi in fœcaminibus petra & caverna maceria*. Ibi frequens vox eius, iuxta præseptum, & primum lectulum Sponsi sui in terra nidum pullos, provocat ad commorandum cum quiete filios suos, iuxta primum Sponsi sui altare, hoc est, iuxta præsepe, in quo se primum obtulit in Sacrificio maritino.

Itaque Ecclesia varia in Scripturis fortitur nomina, varias ob qualitates, & modo *Columba*, modo *Turtur* nominatur ob gemitum. Sed licet iugiter habeat quod gemat in hac solitudine, in hac plorationis convalle, a Sponso absens, *Duo* tamen præsertim tempora seligere videtur ad gemitum, quibus sponsum sibi repræsentat, vel ut proxime orientem, vel ut proxime morientem. Recollit enim *Passionem* eius annuè per quadraginta dies, Recollit quoque *Incarnationem*, per aliquot hebdomadas prævias, quas *tempus Adventus* nominat, atque filios suos ad gemitum specialiter tunc excitat tribus potissimum de causis.

Ecclesia
Duob. præsertim temporib. gemit.
Ex 3. causis gemit. Ex tribus de jure runt Eccl.

Cant. I.

Psalm. 83.

S. Hieron.

Rationalis Evang. Tom. 3.

A

Isaie 82.
Iesse!

Iesse: O Clavis David! O Oriens! O Rex gentium!
O Emmanuel! His ergo vultungi voces nostras,
vota & lachrymola suspiria.

Secundo gemit & ipsa eo quod adventus iste & redemptio per eum allata, adeo multis inefficax sit & inutilis: Quia nimirum plerique adventum & vitam, labores & sudores, sanguinem & mortem, meritaque omnia Filii Dei reddunt per flagitiosam suam vitam & conversationem non solum sibi inutilia, sed etiam ad gravitatis damnationis cumulum exprobranda. Dignum plane est id lachrymis & gemitibus nostris factis isto tempore, quibus & nostras eluamus culpas, ne eorum numero numerari indigno accenseamur.

Tertio gemit Ecclesia cum iustis, ad ultimum adventum suspirans, quando finem ac ipse peccatum & pravariatio, regnum peccati, & Satanæ imperium: quando etiam consummabitur regnum Dei ac Christi, cum quo regnabunt & electi. Omnia ergo ista repræsentantur patiter per voces illas: O Sapiens! O Adonai! O Rex iustis! etc. Nec enim hæc solum fuere iustorum, ut adveniret Redemptor: sed adhuc sunt voces Ecclesie & Sanctorum, magno cordis clamore flagitantium, ut efficax sit omnibus redemptio quam attulit, & sanguis eius non sit solum propitiatio pro peccatis nostris, sed & pro totius mundi. Denique & voces hæc respirant ad consummatam redemptionem, per quam plene eruamus de periculis, de tenebris, de umbra mortis, de exilio & captivitate.

Hæc porro tres jam dictæ gemitus Turris causa paulo plenius & attentius a nobis ruminandæ sunt factis Adventus Domini tempore, pauloque plenius populo proponendæ, ut gemitum istius filii Turris, sive filii Ecclesie, excutiant. Ideo factus has explicare aggredior, & primo quidem de desideris SS. Patrum, ac eorum sacris gemitibus mihi differendum est.

LECTIO I.

De gemitu & desiderio Patriarcharum
videndi Messiam.

Requentissima sunt testimonia in veteri Testamento ardentium desideriorum, quibus flagrabant corda iustorum, ab initio sæculi usque ad Adventum Christi. licet enim mysterium Incarnationis, Magnæ pietatis sacramentum, absconditum fuerit a sæculo in Deo, absconditum scilicet ab hominibus in sæculo tenebris degentibus: semper tamen specialis gratiæ prerogativa aliquibus Dei amicis insinuatum fuit, & lumine fidei, vel Prophetiæ agnitione, & hoc quidem, ut Salvator omnium sæculorum ab aliquibus omni sæculo adoraretur: & non solum qui sequebantur, sed & qui præbant Christum, una voce clamarent: *Be-*

nedictus qui venit in nomine Domini: Deus Dominus illuxit nobis.

Quapropter etiam Salvator, cum advenisset dicebat suis: *Beati oculi, qui vident que vos videntis. Dico vobis, quod multi Propheta & Reges voluerunt videre que vos videtis, & non viderunt.* Unde putas oriebatur illud desiderium illorum, nisi quod iam fidei luce collustrati, a longe aspicebant, & salubant venturum? Videant cum jam per speculum & in ænigmate, unde & *Videntes* dicti sunt, *facie autem ad faciem* propius contueri exoptabant. Sed quoniam sunt Reges illi? qui Prophetæ? Singulos equidem certum ad calculum vocare haud possumus, quia recte Salvatore multi sunt: & soli illi ad æquatè numerus ille notus est, qui dignatione sua illis sui noticiam infudit. Aliquot tamen eorum ex sacris Scripturis agnitos percurramus, & eorum ardentibus desideris nostra etiam vota & gemitus conjugamus. Fuerunt illi nobiscum membra ejusdem *Columbe*, ejusdem *Turris* gemitunda, filii ejusdem Ecclesie ab *Abel* iusto inchoatæ: immò fuere membra Christi nobiscum, quia ipse Caput est omnium iustorum, tam priorum quam posteriorum sæculorum. Sed illi præcesserunt caput, ante illud exorti, illi tamen coherentes, ipsius nativitatem summo desiderio optantes & gementes. Sicut, quando homo nascitur, licet manus antea egrediatur quam caput, aut alia membra, ut fuit factum in *Phareze*, non ideo desinunt juncta esse capiti, quod perfectè necdum natum est: imò natura quodam impetu trahunt secum caput, ut nascantur, & totum corpus apparens tandem lucem videat. Sic & in corpore Christi mystico, Patriarchæ & Sancti antiqui membra fuere prius enata, capiti tamen connexa, gemituum & desideriorum supernaturali quodam attractu caput suum arrehaerentia, ut in lucem tandem ederetur ex utero parvulenti Synagogæ, sive Ecclesie antiquæ lux, vita, & salus omnium generationum in diem usque æternitatis.

Primo igitur, nemini ambiguum esse poterit illos sublimes & Regios viros, ex quibus tot Reges prognati, & quorum se Deum Deus gloriantur: *Ego sum Deus Abraham, Deus Isaac, Deus Jacob*, agnovisse & magno desiderio desiderasse mysterium illud Incarnationis: quandoquidem ex eorum semine Messias promissus fuerit. Nam *Abraham* dictum fuit: *In semine tuo benedicentur omnes gentes.* Quod semen illud, nisi Christus? Ita interpretatur Apostolus ipse. Nempe in illo & per illum omnes benedicendi, qui per fidem futuri erant spirituales filii *Abrahæ*: & tamquam stellæ innumerabiles caelo inferendi, ut fulgeant in perpetuas æternitates. Ideo & *Abrahæ* divinus nomen immutatum est: quia cum prius *Abraham* nominaretur, hoc est, Pater excellentis, postea *Abraham* dictus est, hoc est, Pater excellentis multitudinis, multarum Patre gentium. Addita denique est nomen eius littera, *H*, sive, *He*, quæ apud Hebræos significat

Ephes. 3.
Col. 3.

Psal. 117.

Luc. 10.

1. Cor. 13.

Gen. 38.

Exod. 3.

I. Desiderium
Abrahæ.

Gen. 22.

Gen. 15.

Rom. 9.

significat

significat vitam, & est una ex quatuor litteris mysticis, quibus constat Nomen Dei Tetragrammaton, ineffabile dictum, bisque in nomine Abraham repetitur. Significabatur ergo hac editione mysterium Incarnationis, quod scilicet caro Salvatoris, qui vitam afferre debebat, ex eo piocessura erat. Et hoc absque dubio Abraham cognovit, & ejus filii. Hinc etiam solemne eis juramentum erat, tangendo femur illud, ex quo Christus promittebatur oriundus. Sic enim adjuravit Abraham Eliezer concionum domus suæ, cum mitteret eum ad despondendam uxorem filio suo Isaac: *Pone manum tuam subter femur meum, ut adjurem te per Dominum Deum cæli & terræ, ut non accipias uxorem filio meo de filiabus Chanaanæorum; sed ad terram & cognationem meam proficiat, & inde accipias uxorem filio meo.* Nempe juramentum fieri solet super re laetæ; femur ergo illud tamquam sacrum habebatur, ex quo oriundus Messias: & ideo per illam partem, quæ est origo humanæ generationis adjurantes, quasi per sanctissimam Issu carnem inde processuram adjurabant. Audi hac de re S. Greg. *Manum sub femore jubet ponere, quia per membrum illud descensura erat caro ejus, qui filius Abrahe esset ex humanitate, & Dominus ejus ex divinitate, quasi dicat: Tange filium meum, & jura per Deum meum. Vnde non super femur, sed sub femore manum ponere iussit: quia inde erat ille de cœnis, qui homo quidem, sed super omnes homines veniret. Simili adjurationis forma usus est Iacob ex ejusdem mysterii notitia. Quandoquidem igitur Abraham omnia jam dicta protubererat, ô quanto desiderio illud semen desiderabat, in quo carere ejus filii erant benedicendi! ô quantis votis optabat cito advenire illam benedictionem, illam seminis multiplicationem! *Exultavit Abraham, ut videret diem meum, vidit & gavisus est,* inquit Christus. Vidit nimirum in spiritu, & magno perfulsus est gaudio, ex magno videndi desiderio. At, ô quantum fuit gaudium, dum eum conspicitur est præsentem in limbo, in domo carceris, ad quem tam diu tot jam gemitibus, eum suo semine suspirarat!*

Secundo: Quid de Isaac dicemus? Cum jam senio confectus, & sepulchro vicinus, benediceret filium suum Iacob, caligabant oculi corporis, sed non caligabant oculi mentis. Illis enim in filio benedicendo videns Christum ex se & illo oriundum, osculatus est eum, & sentiens odorem vestimentorum ejus, dixit: Ecce odor filii mei, sicut odor agri pleni, cui benedixit Dominus. Det tibi Deus de rore cœli benedictionem, & de pinguedine terræ abundantiam. Esto Dominus fratrurn tuorum, & incurventur ante te filii matris sue. Vuque Isaac dans osculum, non tam Iacob, quam Christum osculo & amplexu sibi stringit. Ostenditque summum desiderium, quod animo suo insitum gererat, amplexandi Salvatorem; simul etiam sibi & posteris rememorabat, quomodo per Incarnationis mysterium divina natura humanam naturam erat osculatura,

illique sacri amoris & hypostatice unionis pluitino consideranda. O quam ardenti hujus rei desiderio flagrabat Isaac! O mysterium & jus osculum! O perspicacem in ipso fidei oculum! O sagacem odoratum! Nempe omnia longo post tempore futura peritustans, mysteria, Christi pronunciat, & jam odoratur odorem suavitatis, qui ab ejus veste, id est, ab ejus humanitate virtutum omnium & donorum fragrantia imbura, promanare debebat. Iam agnosceit rorem cœli cum pinguedine terræ coadunatum, omnis benedictionis, omniisque boni fore originem; quando scilicet eos divinitatis, virtutis terræ per ineffabilem unionem se conjungit. Agnosceit quoque Christum omnium fratrum Dominum; ab omnibus fidelibus curvato poplite adorandum, benedicendum, glorificandum. Ad illum jam spiritu rapitur, in ipso figit desiderium; quem etiam pro salute omnium didicerat antea immolandum, in illo Patris sui Abrahamæ sacrificio, in quo liber exarserat montu divino, immolato arctice inter spinas & vepres reposito.

Tertio; Nonne & Jacob vivens ac moriens desiderio flagravat Salvatoris, quem in tot mysticis symbolis ac visionibus agnovit? Scalam enim ei Deus manifestarat, à terra in cœlum usque pertingentem, Angelosque per eam ascendentes & descendentes. Et quid illa scala representabat, nisi incarnationem verbi, & generationem Christi ex ipso orituri, & per varios gradus descensuri, hoc est, per varias generationes & progenitores? Duo scalæ latera, misericordia & veritas, sive fidelitas de Messia promisso; quæ duo ad nos verbum descendere fecerunt. Hæc scala tangit terram, quia carnem sumpsit Christus è terra. Tangit & cœlum, quia divinitatem sumpsit è cœlo. Et hæc duo jungens, ima summis, terrena divinis copulavit. Deinde descendunt Angeli, ut hoc mysterium hominibus annuncient. Ascendunt quoque, ut ardentia Patriarcharum desideria, gemitus, orationes, sursum ferant. Agnovit ergo hoc mysterium in hæc scala Iacob, Agnovit & illud postea in nocturna illa lucta, quam cum Angelo illo habuit, qui Filium Dei representabat in carne venturum. Luctabatur Iacob cum eo, ut extorqueret benedictionem, pro se & semine suo. Quomodo luctatur? Gemitibus, desiderii, lachrymis: *Invaluit ad Angelum, & flevit.* Ergo fortitudo ejus in lachrymis. Per has vicit, & benedictionem extorsit, fortis contra Deum: nomen quoque Israel impetravit, hoc est, *videns Deum*, vel ut volunt aliqui Interpretes, *Princeps cum Deo.* Reportavit quidem benedictionem, sed etiam claudicationem, ob nervum femoris tactum, qui mox emarcuit. Quia aliqui ex semine suo benedicendi erant, in Christum credituri, Isaacitæ veti: alii reprobandi, à Christo claudicantibus vestigiis recessuri, & in infidelitate permanfuri.

Desiderium Iacob.

Gen. 28. Quid per scalam Iacob representatur.

Lucta Iacobi cum Angelo.

Gen. 32. Osee 12.

Quomodo juraverit Abraham.

Gen. 24.

Gen. 27.

Iean 8.

Desiderium Isaac.

Gen. 27.

ad. 5. I. ad. 11. r. ad. 12. 2. 32.

15. 9.

S. Aug. 16. *epist. c. 39.*

Vnde hac de re sic loquitur S. Aug. *erat unus & idem iacob, & benedictus & claudius: benedictus in eis qui in Christum ex eodem populo crediderunt, atq; in infidelibus claudius. Nam semoris latitudo, generis est multitudo. Plures quippe sunt in ea stirpe à fide Patrii degenerantes, & à præceptis auctoris sui deviantes, & in erroris sui semitis claudicantes, de quibus propheticè prædictum est. Et claudicaverunt à semitis suis. Porro quomodo idem Iacob, non solum vivens agnovit spiritu Prophetiæ Christum ex sua stirpe oriundum, sed & mortuus idem prædixit, in eiusque desiderio ardentem mortem obierit, manifestum est ex Genesi, ubi plurima de Adventu & mysteriis Messie lumine Prophetico pronuntiat: Non auferetur, inquit, sceptrum de Iuda, donec veniat, qui mistendus est, & ipse erit expectatio gentium. An non hic aperta Prophecia de Adventu Christi? Ac ibidem de eius ascensu ad Crucem dicit: *Carulus Leonis Iuda, ad prædam Filium ascendisti*, Denique jam proximè oculos & vitam claudens, fidem, spem, desideriumque ad ventum Salvatoris his verbis exprimit: *Exspectabo salutare tuum Domine*. In gemiscebatur nempe ad Deum in spiritu, de quo exultans Simcon canit: *Viderunt oculi mei salutare tuum*. O gemitum, ô desiderium Iacob, in iuratio-*

Genes. 49.

Luc. 2.

Desideriū Ezechie Regis.

Isaia 38.

ne dignum! Quare, jungamus his tribus viris magnis Ezechiam Regem, de stirpe eorum prognatum. Quanta illa fide, quanta luce agnovit & progem suam Christum oriundum? Quanto timore perterritus, ne suis peccatis tanta gratia se redderet indignum? Aegritudine in flore ætatis percussus, animo percellitur, non tam ob timorem mortis, quam ob desiderium Salvatoris. Timet nimirum, ne sine progem ex hac luce commigret, sicque orbetur expectata benedictione, & Christi ex suo semine oriundi promissione. Quid ergo? Convertit se ad parietem templi è lectulo suo, cum lachrymis & gemitibus, ultra non valens dolorem premere, vel abscondere. Oculos mentis, & quoad potest etiam corporis, convertit ad Arcem, ad Sanctuarium, ad propitiatorium, ut ibi inveniat sui remedium doloris, cataplasma infirmitatis. Tandemque in hunc gemitum erumpit: *Ego dixi in dimidio dierum meorum, vadam ad portas inferi. Quæsvi residuum annorum meorum, & dixi, non videbo Dominum Deum meum in terra viventium. Generatio mea ablata est, & convoluta est à me, quasi tabernaculum Pastoris. Quasi dicat, Ecce ego adhuc juvenis in media ætate constitutus, quadragesimum necdum attingens annum, jam præmatura morte demetendus sum, in portis inferi, in limbo habiturus. Quæsvi residuum annorum, nam adhuc ut minimum quadragesima anni restabant, ætatis & nature cursu ordinario. Sed hoc forsitan parvi pendendum foret: at illud gravius & intolerabile: si culpa mea non videatur Salvator ille promissus in terra, si & ipse non adveniat, ut videam eum in limbo, si nec me, nec alios liberaturus sit, & in terram rivca-*

tium perducitur, visioneque sua beatatur. Et quomodo iam id sperem, cum ex progem mea sit promissus, & illa facta nunc præmatura succidatur, me succiso? Eheu, de mane usque ad vesperam fuit me: In una die præcides telam vitæ meæ, quam prius feliciter ordiri videbar. Quid porro restare mihi potest, dum spes mea velut abrupto filo concidere videatur, & aratum meum, ut dici solet, ad ultimum sulcum pertigisse? Ad te tamen, ô Domine, iterum iterumque oculos converto, & in excelsum suspicio, & suspiciam, ut pullus hirundinis ab his qui eum genuerunt desertus, ingemisco & in clamo sicut columba, sicut turtur vocem gembundam ad te extollo, & in amaritudine animam meam elevo, ne tantum dispendium orbis perditus patiarur, ut orbetur Salvatore suo. Respice ergo gemitus hos ac lachrymas, & imple promissiones tuas de Salvatore ex semine meo suscitando qui proficiat post tergum omnia mea, actorius mundi peccata, qui eripiat à morte animas, qui vivificet nos, cuius visione tandem beati, glorificemus illum tecum in domo tua æterna. Hic fere est compendio abbreviatus discursus pij Regis: Hic est gemitus Turturis in terra nostra, ad Salvatore, & ad terram viventium suspirans.

Verum enim verò, siste lachrymas, ô Ezechia: nec enim mortuus ex hac infirmitate. Respice pios gemitus, & vota tua Altissimus, tuo satisfaciet desiderio, tua ex profapia odietur Salvator ille tantopere exoptatus. Et ecce securum tibi divina promissionis signum. Sol retrograditur decem lineis in horologio Achay: Et hoc te edocere poterit, Solem iustitia: per novem gradus, per novem choros Angelorum, descenditur ad decimum usque gradum, ad humanam usque naturam, quam ex tua sumet progem, in tuam torisusque orbis salutem. Vident desideria piensissimi Regis non inania.

Postremò, cum multos Reges Christum agnovisse, vorisque ardentibus illius adventum expectasse exploratum sit; tamen inter omnes Davidem, Regem piensissimum in hoc desiderio & mysterii huius scientia emiauisse certum est. Propterea in omnibus bene Psalmis Christum respicit, Christi adventum prænuntiat, præcoque electus eius mysteria proclamat. Omnes creaturas, cælum & terram, maria & flumina, ligna & montes ad jubulum & plausum invitat, quia venit barchium Domini, salutare Dei nostri. O quot desiderijs, precibus, lachrymisque cælum pulsat, ut quanto-cyus adveniat, & obli perditio omni remedium que ferat: Quid enim aliud volunt iste voces sepius in Adventu ab Ecclesia repetita: *Tu exurgens Domine miserere Syon, quia tempus miserendi eius, quia venit tempus*. Quasi dicat: cur in istar dormientis remedium differis? quamdiu non exaudis angustias supplicantis totius nature, in miseris peccati jacentis? Tempus nunc salutis, tempus misericordiz, tempus implendi promissionem tuam, & pa-

Desiderium David.

am

Etiam quod fecisti cum Abraham & Patribus nostris. Propter misericordiam inopum, & gentium pauperum, nunc tandem exurge. Et iterum alibi: *Ostende nobis misericordiam tuam, & salutare tuum da nobis.* Et iterum: *Quis regis Israel, intende qui deducit velut ovem Ioseph. Qui sedes super Cherubim, manifesta coram Ephraim, Benjamin, & Manasse. Excita potentiam tuam, & veni, ut salvos facias nos.* quasi dicat: O Messia, qui ab initio populum Israel, populumque Ioseph, à Ioseph in Aegypto receperum, quasi pastor vocem regis, & educis per desertum, ut in terram promissam introducas: nunc etiam tanquam verus Pastor veni, & educ genus humanum de tenebris peccatorum, & captivitate demonum; solus id potes, nemo praeter te. O tu, qui sedes super duo Cherubim in caelo, qui etiam sedes super duo Cherubim super arcam, in figura incarnationis futurae, nunc veni, ut sedas super duo Cherubim animae & corporis in eadem humanitate, item ut sedas super duo Testamenta novum & vetus, & sedas super duos populos ad fidem convertendos, ex Iudeis & gentibus. Veni ergo, & sicut olim tres illas Tribus praecedebat Arca in deserto, Ephraim, Benjamin & Manasse, ita te manifestam recte le populo Christiano, illumque praecede & dirige, per Ephraim significatum, qui interpretatur *Augmentum*, per Benjamin qui interpretatur *Filius dexterae*, per Manasse, qui interpretatur *oblivio*. Hic est enim populus, qui per te geri debet, & dilatari per totum orbem. Hic est populus, quem generare & regenerare debes, ut sit filius dexterae tuae, aeternorum bonorum tuorum haeres. Hic est populus, qui debet oblivisci antiqui Patris sui Saranae; antiquae Matris suae Gentilitatis, antiquaeque infidelitatis & idololatriae, ut tibi vero cultu adhaerescat. Hic est populus, cuius per tot saecula oblitus esse videris, nunc ergo memor esto illius, ostende faciem tuam, ut salvus tandem fiat. Denique sic Deum alloquitur: *Ubi sunt misericordiae tuae antiquae, Domine, memor esto opprobrii servorum tuorum, quoad edimus in sinu matris multarum gentium, quod exprobrauerunt inimici tui, Domine, quod exprobrauerunt commutationem Christi tui.* Quasi dicat: O Pater aeternae, ubi sunt misericordiae, quas antiquis Patribus promissisti, de Filio tuo Christo mittendo, Eheu! Tam diu differis, ut jam malis fracti animi, spem illam abiicere videantur. Imò inimici nostri & gentes infideles, dum vident nos in tot malis contabescere, exprobrant nobis inanes esse promissiones, inanem expectationem nostram, teque sententiam mutasse de mittendo nobis Messia & Christo. Sic habent Hebraei. Exprobrant nobis commutationem Christi tui, hoc est, dilationem, tarditatem, itineraeque vocant ad gradum, vel longipedem, & claudum. Dicunt enim habere crura fracta, calces laesas, pedes enervatos, ut qui nondum venerit, aut venire possit. Memor esto Domine, huius opprobrii

in te redundantis & in servos tuos, quod in finit & corde continere & portare cogor, aegre tamen valeo concoquere, quia in tuam redundat offensam, promissionisque tuae elevat & evaeuat veritatem. Non ergo spem servorum tuorum ita diu affligas; sed quanto citius illum mitte, qui nostris debet medelam afferre malis, & ab hostium vindicatioe oprobriis. Sic urget sepe pius Rex, importunis desideris, adventum Christi, cuiusque accelerationem. Idem illius gementes voces saepe Ecclesia tempore Adventus reperit, ut illis nostras, ardoris pii & amoris in Christum iudices, conjungamus & excitetur ad eius Adventum, pia consideratione commemorandum.

LECTIO II.

De gemitu & desiderio Prophetarum.

Cum explicuerimus desideria Regum in Christum te adentia, explicemus modò desideria aliquot Prophetarum. Quamvis enim illi Reges etiam Prophetae fuerint, & hi Prophetae etiam Reges dici possint (quia viri excelli animo suo & passioibus imperantes, ut explicat Ven. Beda in c. 10. Luc.) tamen non sine causa Dominus utrosque exprimit & distinguit.

Primo itaque loco inter hos Prophetas recensamus Moysen, qui ardentissimi desiderii Incarnationis Filii Dei significationem dedit, cum Domino pro liberatione populi sui ipsum mittere desideranti, respondit: *Obsecro, Domine, mitte quem missurus es.* Quasi dicat: Quid est, Domine, quod de me mittendo ad tanti negotii executionem meditaris, cum in idoneus sim, & tanto impar muneris? Cum non solum imbellis & impotens sim, sed etiam sermone tardus, ineloquens, & imperitus? Cui denique sciam, te aliam debere mittere, cuius idem nomen est, *Missus*? Eja, Domine, illum, obsecro, tantopere desideratum, & Patribus nostris promissum, mitte, me autem in idoneum cum mittere. Postmodum eum Filium suum jam tanquam populi sui Ducem, sed invisibilem mitteret Deus, & sub nomine Angeli, sive Legati, qui praecederet castra promitteret, illius videndi desiderio accessus est Moyses, urgetque instantissime: *Si invenieris gratiam in oculis tuis, ostende mihi faciem tuam.* Cuiusque in foramine petrae, jubente Domino, se collocaisset, & transeuntis conspiceret posteriora, seu quosdam quasi humeros, symbolum humanitatis, quam assumpsurus erat, coactus est inclamare: *Dominator, Domine Deus, misericors & clemens, patiens & multa miserationis, ac verax: qui custodis misericordiam in millia.* Porro tunc Moyse praesignatam fuisse & promissam visionem humanitatis in transfiguratione, tradunt SS PP. Nempe humanitas inferior & posterior pars Christi est, Divinitas autem prior & potior, quasi facies. Negatur ergo

Desiderium Moysi.

Exod. 3.

Humilitas eius Christi. Hi Moysi praesignata.

Exod. 34.

Aug. 1. de Trin. c. 17. & alii.

Num. 2.

Psal. 88.

side m Da.

ei visio divinitatis: aliqua conceditur visio & agnatio humanitatis, ac gloria eius; necdum tamen plena & perfecta, sed in monte Thabor perficienda. Nam gloria ibi ostendenda specimen tantum aliquod exhibetur: ut ardentis Moysis desiderio satisfiat, videndi eum qui mittendus erat Dux Israel, & cuius jam facies, id est, Divinitas præcedebat casta Israel. Vnde, cum Moyses diceret: *Stetit non ipse præcedas, & ne educa nos de loco isto: Dicit illi ei: Facies mea præcedet te, & requiem habo tibi.* Itaque absque dubio Moyses, Prophetarum maximus, Incarnationis divinæ mysterium agnovit & aliquam percepit non solam notitiam, sed & gloriam illius, de quo Ioannes: *Vidimus gloriam eius, gloriam quasi unigeniti à Patre, plenum gratia & veritate.* Ideo in vocem exultationis, admirationis, jubilationis erumpit, in clamans: *Dominator Domine &c.* Hic si desiderii sui ex parte solum imperio, tantam ei parit lætitiā: quanto percipiet maiorem, dum in monte Thabor, & in limbo, non solum tergum, sed & videbit tantopere desideratam Salvatoris faciem? Dicamus porro & nos cum Moyle, ex Salvatoris ardenti desiderio hoc sacro tempore: *Obsecro, Domine, mitte quem missurus es.* Ostende nobis Domine faciem tuam desiderabilem, non in monte Horeb, faciem Dei terribilem, sed in valle lachrymarum, in Bethlehem, faciem Dei amabilem, Dei parvuli, Dei lachrymans, Dei vagientis, Dei lactentis: ut illam contemplant, toto cordis gemitu in clamare valeamus: *Dominator Domine Deus, misericors & clemens, patiens & multa miserationis, ac verax, qui cæsis misericordiam tuam in millia: qui austeri iniquitatem & scelera atque peccata, nullusque apud te per se est innocens.* Humiliatio enim ista, lachrymarum, vagitus, lactatio Dei infantis, omnibus in clamant tuam Deus, misericordiam & miserationes tuam clementiam & patientiam, tuam veritatem & fidelitatem in promissis, tuam benevolentiam & amorem in illa. Omnibusque insistant, quod sis Deus auferens iniquitates & scelera: quod sis Agnus tollens mundi peccata: quod omnibus per innocentem infantiam tuam redde re velis innocentiam, & dimittere reatum omnem ac delicta.

Desiderii
Isaia.

Isaia 8.

Secundo loco connumeremus Isaiam Prophetam, qui clara spiritus prænotione: Christi venturi mystica est contemplatus. Vnde quasi illius intellexerit conceptui & partui, sic ait: *Dixit ad me Dominus: Sume tibi librum grandem, & scribe in eo stylo hominum. Velociter spolia detrahe, cito prædare. Et addidit mihi testes fideles: Viriam sacerdotem & Zachariam filium Barachias: & accessi ad prophetissam, & concepit, & peperit filium. Et dixit Dominus ad me: Voca nomen eius. Accelera spolia detrahere, festina prædare. Quia antequam cinis puer vocare patrem suum & Matrem suam, auferetur fortitudo Danaëi & spolia Samaria. Maria est Prophetissa illa, ad quam proximè per spiritus prænotionem*

accessit Isaias, & in visione ostensa est ei ope divina concipiens, parientemque filium suum immanitatem, Nobiscum Deum. Sed & dicitur ei: *Voca, sive prædic vocandum hoc mystico nomine, Accelera spolia detrahere;* futurus enim est talis, ut iure hoc nomine vocari possit. Quia antequam naturali modo possit dicere, Pater mi, Mater mea incipit prædari, & Sarana prædam ac spolia eripere. Quod fecit, dum ex infidelitate Reges tres eduxit, dum millia infantium demon eripuit, dum idola infans confregit. Prævidit ergo Isaias illud idem quod olim Iacob, de Christo ex tribu Iudæ nascituro prænuuncians: *Catusus Leonu Iudæ, ad prædam filii mei ascendisti.* Ad montana Iudææ descendisti, ubi Ioannes adhuc in utero ob peccatum originale satanae subiectus, præda tibi fieret per sanctificationem. Ad Egyptum etiam contendisti per montes & colles, ut prædam ibidem invenires, sanctificans loca illa, in quibus postea tot Religiosorum millia tuæ de devocuntur servituti. Ad Calvariam montem, & in Crucem ascensum parasti, ut ibi prædam & spolia inferno eriperes. Hæc prævidebat Iacob; prævidebat & Isaias, & designabantur illa omnia nominis huius impositione arcana. Quævis porro desiderii & gemitibus huius divini infantis ortum efflagitant Isaias, factis manifestant illæ ipsius voces ab Ecclesia locis repetite: *Rorate cæli desuper, & nubes pluant iustum, aperiat terra & germinet Salvatorem.* Advocat cælum, terram, nubes, & velut invit ad cooperandum huic mysterio, adeo expecto, & toti Orbi profuturo; ut divinitate cælo & nubibus instar toris defluente, focundetur Virginis uterus, & terra virginea germinet fructum suum, quem omnes creaturæ, quodam modo etiam illum parturientes, expectabant. Iterum alibi hæc de desideria animi sui expandens, exclamat: *Emitte, Domine, Agnum Dominatorem terra, de petra deserti ad montem, filia Sion.* Tandemque sic ingemiscit: *Vinam dirumpes cælos, & descenderes, & facie tua montes defuerent, sicut exusto ignis tabescerent, & aqua arderent igni, ut notum fieret nomen tuum inimicis tuis, & facie tua gentes turbarentur.* Quasi dicat: Vinam jam de cælis carne indutus venias, ut præsentia tua ignis amoris exardescat, quo & homines superbi velut montes dissident, humiliarentur, & tibi cederent: Segnes autem & molles sicut aquæ ardent & fervescere inciperent: Gentisque omnes ad poenitentiam commoverentur, ut nomen tuum, quod modo in sola Iudæa notum est, innoveret etiam gentibus inimicis tuis. O quam vehementem, quam ardens desiderium & votum Propheta! Væ nobis, quia cum jam illud desiderium illius adimpletum sit, ut cælos velut dirumpens, & omnes obices discendens nostri causa adveniret cum amoris ardentissimo igne; nostra interim corda montibus & rupibus permanent duriora, aquisque frigidiora. Nec immensâ hæc amoris

Gen. 49.

Luc. 1.

Matth. 2.

Isaia 45.

Isaia 16.

Isaia 46.

Amma

flamma liquefiunt, nec ardent: immo Deo usque ad carnis assumptionem & crucem humilitate, cedere adhuc reuertunt. O insensibilia, o superba & reproba corda!

Desiderium Jeremia. Tertiò loco prodeat Propheta Hieremias, qui quantum mysterii Incarnationis notitiam habuerit, satis manifestat cap. 31. ubi inter cetera pronunciat: *Novum creavi Dominus super terram: Fœmina circumdabit Virum.* Nempè certitudinem illius mysterii, in divinâ pœdestinatione & pœordinatione preparati, cognoscens quasi de pœterito loquitur: *Novum creavi Dominus super terram.* Quod verò lumine Prophetico intuebatur eum desiderio & affectu, etiam in effectu exhibendum proclamans, de futuro subiungit: *Fœmina circumdabit Virum.* Quia est hæc fœmina, potens utero suo claudere virum? Aut quomodo potest vir utero circumdari? Non enim dicit parvulum, aut infantem, sed virum. Ergo res nova & inaudita proponitur. Nempè Christus vir ille, qui licet staturâ & ætate infans, tamen à primo conceptionis instanti vir est perfectus sapientia, ratione, gratia. O Virum desiderabilem! O Fœminam admirabilem & amabilem! O novitatem inauditam! Vterò circumdatus Vir novus, Homo-Deus, ex nova Matre Virginis novo modo siue viro, nova generatione procreatus. O verè virum novum, qui in novo orbe, novam legem, novum fœdus, Sacramenta nova dabit, & postea novos celos & terram. O quanta desideria in corde Hier. Proph. ut hunc videret personam, postea, venientem, quem tunc videbat imaginariâ, & Propheticâ visione, matris uterum fœcundantem!

Desiderium Abacuc. Quarto loco constituamus Prophetam Abacuc qui urgentissimis desideriis & vocibus Christi adventum efflagitavit: *Vigila qui clamabo & non exaudies: vociferabor quasi vim patiens & non salventis.* Quare ostendisti mihi videre iniquitatem & laborè? Incurata est. *Le. 23.* prævalens impius adversus iustum. Quasi dicat: Regnat ubique Dei oblivio, & profunda iniquitas ac impietas: ego verò clamo ad te, ut mittas eum qui debet salvare, oppressosque eripere, & iniquitatis finem dare. Sed respondet ei Dominus: *Scribe visum, & explana eum super tabulas, ut pereant qui legent.* Quasi dicat. Visionem quam tibi ostendo, scribe apertis literis, ut non immotetur qui legent. Quid verò jubetur scribere: illud nempè: *Si moram feceris, expecta eum, quia veniens veniet, & non tardabit.* Ac postea Adventum Christi prioribus istis verbis promissum obtutu propiciens Prophetico, canticum istud voce sonora deprimit: *Domine audivi auditionem tuam, & timui. Domine opus tuum, in medio annorū civica illud in medio annorū notum facies, cū iratus fueris, misericordia recordabori.* Quod ex lectione 70. Interpretum sic aliqui Partes vertunt. *Domine considera vni opera tua & exprobra, in medio duorum animalium cognosceris: quando scilicet in medio duorum animalium iacabis in pœlepio, ful-*

gebis in celo. Hoc enim Incarnationis & Nativitatis mysterium Abacuc cognovisse, & in illius consideratione in admirationem aptum grandem lætitiâ concepsisse, manifestat quod in fine decaat: *Ego in Domino gaudebo, & exultabo in Deo Jesu meo.* Attende ergo voces, attende gaudium, attende desiderium suspirantis Prophetæ; sic & in iplo agnosces vocem rursus resonantem in terra nostra.

Postremò postet & his annumerari Michæas, acertissimè de Christi Nativitate vaticinatus: ex cuius solius testimonio Reges ejus ortum in Bethlechem futurum à Scribes & Legis Doctoribus didicerunt. Item & Aggeus apud quem scriptum est: *Abhuc unum modicum, & ego commovebo caelum & terram, mare & aridam, & commovebo omnes gentes, & veniet desideratus cunctis gentibus.* Sed claudat agmen Prophetarum Daniel, in quo omnia aliorum desideria cum fervore renovata fière, unde & Vir desideriorum appellatur. Propterea ergo apparuit, Gabriel Angelus, eum instruens de tempore Adventus Christi, tanquam infantie ejus mittere futurus. Unde ait: *Ab exordio precum tuarum egressus est sermo, ego autem veni ut indicarem tibi, quia Vir desideriorum es. Septuaginta hebdomades abbreviatae sunt super populum tuum, & super urbem sanctam tuam, ut consummeretur prævaricatio, & finem accipiat peccatum, & deleatur iniquitas, & adducatur justitia semper na, & implentur visio & prophetia, & ungetur Sanctus Sanctorum.* Orabat nempè Daniel, ferventissimis precibus ac desideriis in juvenis, facco & cinere, non solum pro captivitatibus Babylonicæ liberationis: sed & pro abolendis populi peccatis, quod per Christum fieri debere pœnoverat. Dicit ergo eî Angelus: Quia vir desideriorum es desiderio gloria Dei, desiderio salutis hominum, desiderio liberationis populi summe flagrans, meritis audire Dei eâ de re decretum & secretum. Recè septuaginta hebdomades abbreviatae sunt, annorum scilicet hebdomades, quæ conficiunt 490. annos, definitæ sunt à Deo: & cum potuisset plures statimare, propter tua & aliorum suspiria prævisa, hoc breve tempus constituit. Et tunc per Christum peccatum delebitur, satisfactio perfecta, quia ipse erit justitias, redemptio & sanctificatio vestra, & ungetur ipse Sanctus Sanctorum.

Desiderium Michæa Aggei Daniels. Marc. 2. Agg. 2.

Dani. 9.

LECTIO III.

De gemitu & desiderio B. M. Virginis.

EX jam dictis satis constare existimo, nullo tempore defuisse aliquos gementes, è quibus vox rursus constaretur, cetera nostra in caelum usque se tollens. Propter illos etiam istud vericare possumus: *Ficus prætulit grossos suos, vineæ stantes ediderunt odorem suum.* Hi enim erant grossi, hoc est, primi fructus, quos produxit ficus à Deo planta-

Cam. 2.

plantata, æstiva Synagoga. Hi sunt vineæ flo-
rentes desideriorum sanctorum flores cum bono
odore expandentes, ut fructus ille desideratus
tandem nascatur, *Bonus Cypri*, ad crucis torcular
portandus, de quo *Vinum germinans Virgine* de-
bet exprimi, liquor cali terræque pretiosissimus.
Itaque ex Synagoga antiqua semper prodire ali-
qui iusti, aliqui electi, aliqui dilecti, ex quibus
Christus secundum carnem naceretur, sicque in
illa non defuere aliqui gementes, qui forent mem-
bra Columbar & Turris, non defuere, aliqui vi-
ridesideriorum. Et hos de congruo meruisse In-
carnationem Christi, siue ejus accelerationem
tradunt Theologi. Congruum enim erat preces
justorum & amicum Dei exaudiri. Congruum
erat, ut propter gemitum pauperum tandem exur-
geret Dominus. Congruum erat, ut adimpleretur
illud, *Clamabunt ad Dominum à facie tribulantis*,
*Et mittet eis Salvatorem & Propugnatores qui libe-
ret eos*. Figura huius rei precesserat Dominus Moysi,
*Vidi afflictionem populi mei qui est in Ægypto, & cla-
morem eius, sed veni mittam te ad Pharaonem, ut edu-
cas populum meum*. T. eporalis liberatio filiorum Israel
per manum Moysi, figura fuit future liberationis
omni homini per manum filij Dei. Sicut ergo cla-
mor filiorum Israel & afflictio deprecatorum oppressorum
promeruit descensum Dei, Salvatoris & Liberatoris,
ita ut videatur dixisse Pater Aternus Filio suo,
sicut quondam Moysi *Vidi afflictionem populi mei,*
*Et clamorem eius, veni & mittam te ut educais popu-
lum meum*, Confideravi electorum meorum affli-
ctionem, sub virga & captivitate demonis in ser-
viture plusquam Ægyptiaca, & audivi clamorem
eorum, quo opem liberationemque efflagitant,
veni igitur, & mittam te ut Salvatorem, qui eruat
eos à tyrannide & oppressione exactoris.

Zach. 9.

S. Th. 3. p. 9. 2. n. 11. In horum preces incarnatione Christi meruerunt

Isaia 49.

Ezoi. 3.

Luc. 2.

Pro omni- bus meruit B.M. Virg. Christiane generationem.

Capitulum.

Maria Thero.

Equidem verum est omnium justorum deside-
ria id promeruisse, quæ magis magisque accende-
bantur, quo proprius tempus illud adventabat: ut
pater de Sim. de quo dicitur: *Et ipse erat expectans
redemptionem Israel*. Et responsum acceperat à Spiritu
sancto non visurum se mortem nisi videret Chri-
stum Dominum. Interim haud dubium, quin id maxi-
mè promeruerit Virgo nostra, à Deo ab æterno
electa, ut esset Deipara, Vnde illa dicere potest il-
lud: *Dum esse Rex in accubitu suo Nardus mea de-
dit odorem suavissimæ*.

Nonne Nardus eius fragrantissima Aterni Re-
gis Filium attraxit; à patris sinu accubitu, ad
sinum suum virgineum? Nardus eius, ardentissi-
ma charitas, ferventissima & humillima oratio,
purissima virginitas, immaculata innocentia, ad
nos attraxit Filium Dei, ut fieret homo; attraxit
ad uterum suum, ut ipsa fieret Mater Dei, Thala-
mus & Tabernaculum Altissimi. In ipsa maxime
agoſci potuit vox *Turruvi in terra nostra*, quia
hanc Filij Dei incarnationem de congruo pro-
meruit super omnes iustos. Erat utique Turru
solitaria, semper ad id ferventissimè gemens, jam

à tenera ætate, noverat enim oracula, noverat in-
carnationis mysterium, quamvis quomodo & per
quam, siue in qua complendum foret eam lateret.
In templo undecim annis educatam, gemitu & la-
chrymis frequentissime adimplerionem tanti my-
sterij postulas, testis est S. Bonaven. Sic ergo iam
quodammodo precibus & lachrymosis suspiriis
emitebatur in spiritu, quem postea carne ex utero
enixa est puerpera. Equidem tunc temporis in spi-
ritu angebatur, & clamabat ad Deum quasi par-
turiens masculum illum, quem postea debebat in
utero gestare & parere, focunda siue corruptio-
ne, gravis sine gravamine, puerpera sine dolore
Certe cum apparuisset Gabriel Angelus, fuisse
eam in desiderijs ferventissimis adventus illius
qui omnium desideria debebat complere, tradunt
communiter Doctores contemplativi, Nempè cla-
riori lumine præ Prophetis edocla, & præ illis ar-
dentiori amore flagrans, urgebat tunc apud Do-
minum, ut propriis oculis videre posset istud pro-
digium, quod erat Dominus facturus super ter-
ram. Præterea cum nollet per Isaiæ oraculum, in
virgine istud complendum fore, quamvis nesciret
in qua & quomodo, optabat certe Virginem illam
posse tandem contueri, illi posse ancillari, vel solo
impresca eius vestigia posse exoculari. Cum verò
in simili sacra meditatione exardesceret ignis a-
moris in corde eius, adfuit Angelus modum my-
sterij demonstrans, atque in ipsa & per ipsam ef-
ficiendum edocens, eamque ad id ab æterno elec-
tam certo denuntians. Atque ubi consensit, O
quantus ignis, & quam supra modum omnem cogi-
tabilem accrevit & exaltavit? Certe necesse
fuit, ut Spiritus sanctus, qui ignem illum accen-
derat, etiam obumbraret. Vnde dicitur ei: *Spiritus
sanctus super veniet in te, & virtus Altissimi ob-
umbrabit tibi*, Quasi dicat Angelus, Spiritus ille
qui est ignis conlumens, miro amoris divini ardore
afficiet, quem viribus naturæ vix sustineres, sed
in medijs flammis consumeris, vitamque tuam
dissolvi oporteret: nisi ipse umbram præstaret &
refrigerium, virtutemque suppeditaret, ut tantam
ferre possis vim amoris. sicque in te renovabitur
miraculum Rubi flammantis, & in medio flammæ
nequaquam sese consumens.

Apoc. 12.

Luc. 11.

De expectatione ardentissimæ Partus in Deipara.

MARIA Virgo à tenera quidem ætate, ut
dixi, suspirabat gemebunda, ad illum qui in
Scriptura nominatur *Desiderium collium æternorum*,
Vnde sicut Daniel dictus est, *Vir desideriorum*,
sic & ipsam rectè dixeris *Mulierem desideriorum*,
in qua quodammodo recollecta, aggregata, abbre-
viata fuere omnia desideria justorum, quia & per
ipsam debebant illa compleri, quandoquidem is
qui erat desideriorum omnium obiectum, finis &
centrum, in eius utero sibi locum elegerat. Cum
porro illa concepisset Filium Dei, & jam appro-
pinquaret tempus partus, & corde eius, velut tor-
nace

Gen. 49. Dan. 9. Maria mulier de- sideriorum

nace exultante, ardentissima desideria, quasi scintille flammantes exsiliabant, & continuo in cœlum se tollebant: quibus summopere optabat illum tandem parere mundo, quem cœlum & terra, infernus, orbisque totus tamdiu expectarant. Propter istud **MARIA** frequentissimum ferventissimumque desiderium, in Hispania & alibi, institutum est festum quoddam approbatum in Concilio Toletano, vocantque *Festum expectationis parvuli MARIE*; & celebratur 18. Decembris. Vocant quoque festum de, O, eo quod in primis ejus Vesperis Antiphonæ illæ solemnes per O, inchoantur: *O Sapientia, Ecce*. Et durant usque ad Virginis partum, sive usque ad Nativitatem Domini, per quam finita sunt omnia desideria: dum is exhibitus est in re qui expectabatur in spe. Et quia illæ Antiphonæ omnium justorum desideria in **MARIA** corde jam coadunata rememorant; ideo solemnius prævis illis Natali Domini diebus, ad *Magnificam* decantantur, plerique etiam in Ecclesiis pulsatim omnibus campanis. Atque in nostrâ Ecclesiâ Leodiensî solet illud, O, continuâ voce repeti per singulos versus. Dum enim unus Chorus versum intonat, alter O, repetit continuo quoddam sono sine notis. Atque utinam solemnitates istæ ad pietatem institutæ, & ad rememorationem desiderii Sanctorum, sive ad præparationem præviam Nativitati Salvatoris, non darentur in occasionem carnis: Videmus enim in Ecclesiis aliquibus, sive Cathedralibus, sive Collegiatis, fœcervitæ a Canonis in officio aliquo constitutis convivia temulenta instrui sacris istis diebus, quibus Ecclesiâ gemens inlrat Turturis jejundandum & sobrie ac pie vivendum docet, ut præparentur Domino corda nostra. Tunc poculis & cyathis decerant atortice, quando pane lachrymarum cibandus foret animus cum pietate. Singulis singulæ illæ Antiphonæ pie intonandæ assignantur in Choro, sed illas deridere & contempnere videntur in temeritate symposio. Hinc ille verius ludibundus, sed pudibundus:

*O Radix Jesse, nisi sis ebrius esse,
Ecce Adonai noster amicus hori*

Sed Missa hæc faciamus (quæ & paulatim à clero dimittenda, vel moderanda speramus) & ad Virginis puerperæ, dum partui appropinquaret, pia & audentia desiderio revertantur. O quanto desiderio avebat **MARIA** parere hunc Solem mundotenebroio, ut quoquo verum coruscans, densas errorum tenebras effugaret; O quanto desiderio Virginea terra geminare optabat florem & fructum, Angelis & hominibus odoriferum, peccati putorem omnem fragrantia sua è cordium lacunis fetentibus eliminatum; O quanto desiderio, **MARIA**, Fons signatus, effundere gessibat venam aquæ viventis utero suo conclulam, quæ irroraret arida hominum corda! Inlrat Rebecca, illam putei viventis aquam, non solum pueris A-

Rational. Evang.

brahæ, sed & camelis ac jumentis, hoc est, peccatoribus compurescentibus in stercore suo desiderabat communem efficere. O quanto optabat ardore divini illius infantis cernere faciem, qui in ipsâ cœlesti virtute & Spiritus Sancti operatione, sine integritatis læsione formatus, haud tam gravabat, sed lætificabat, illuminabat, accendebat! Ille jam radios in Corde Matris jacebat intus, quibus etiam lux & ardor excitabatur foris. Ex illo mille suspiria quasi scintille exsiliabant, donec illum quem cordetenus gestabat, facie tenus intueri concederetur. Si tanto desiderio Moyses Dei faciem educens populum suum in terram promissionis videre desiderabat, ut diceret: *Si inveniri gratiam in oculis tuis, ostende mihi faciem tuam.* Quanto majori desiderio, & gemitu amoris, flagitabat Turtur nostra **MARIA**, cernere cum, quem jam tot mensibus in utero absconditum gerebat? Certè in ejus corde, nil nisi flamma, nil nisi fervor & amor exultans, ab illo qui in viscibus ejus degebat sacri Deus amoris. Hic in ejus animo languorem sanctum pariebat, ad eum ut posset illud de Cantico amoris pronuntiare: *Ful-*

Exod. 33.

Cant. 1.

cia me floribus, sicut me mala, quia amore languo. Et iterum illud: *Osuletur me osculo oris sui.* Quasi diceret. Non solum jam animum, cor cordi jungere opto; quod inter absentes solus affectus suo modo facit: Sed etiam ore ad os, facie ad faciem præsens loqui cupio, & videre absconditum sub velo carnis meæ; illumque amplecti parvulum tandem inter ulnas pendulum, & circumdare tamquam torquem collo meo. Immo & hoc desidero, non solum inter brachia mea illum collocare pignus utique cordis mei clarissimum; sed & toti orbis intuentium, amplexandum, adorandum proponere, Orbis Lucem & Vitam.

Psal. 16.

Et certè venissimile profus est, Virginem Deiparam cum adhuc sacra in alio puerum contineret, similibus ad illum hæc utam verbis, quibus Parens ejus David: *Tibi dixi cor meum, exquisivit te facies mea, faciem tuam Domine requiram.* Quasi diceret illi: O mi JESU, fili mei, dilecte votorum meorum. Sol meus & lux mea, salus, vita, & gloria omnium te desiderantium! Tu nosti, quomodo cor meum tuo amore susceptum non nisi de te, & pro te, cogitationes elicit & affectus. Tecum loquitur intus, tibi unione indicibili se conjungit, in te magis est, quam in se. Tu etiam nosti quod idem cor amore tui adens, summum in me desiderium excitat, ut faciem tuam desiderabilem requirant: ut quem ignosco interius operantem, exterius tandem valeam adorare nascentem. Exquisivit igitur te facies meæ; faciem tuam requiram, & intanter requiro. Hæc est deprecatio cordis mei, ut faciem faciei, oculos oculis, frontem fronti, labia labiis, brachia brachiis tandem conjungere valeam. Nec cessabunt gemitus & desideria suspirantia, donec te videam foris surgentem uberramea: donec adorem te in sinu meo, sinu matris, quem cernunt & adorant Angeli in sinu æterno, in sinu

sinu

10
fini patris. Certe nemo amarum Christum illo tempore (quamvis multi & magni fuerint) id verius , vel majori cum affectu pronunciare potuit , quam MARIA. Quia cor Seraphicum Virginis sicut omnes amore , sic & desiderii fervore superavit.

LECTIO IV.

De secunda causa gemitus Turturii.

Secundam causam gemitus Turturii, sive Ecclesie, diximus esse dolorem, quem concepit ex eo quod Adventus Filii Dei : & redemptio per eum facta, multis reddatur inefficax & inutilis, eorum culpa & fofordia. Monet ergo ipsa filios suos cum gemitu, factore tempore Adventus, ut huic rei advigilent, flentque super custodiam suam, & videant quid responsum sint ad arguentem se, si frustra ea eis fuerit incarnatio, Nativitas, redemptio, sanguis effusus JESU CHRISTI. Graviter enim & frequenter ea de re conqueritur ipse, sacris in litteris. Unde apud Isa. sic ait : *In vacuum laboravi sine causa, & vane fertilitatem meam, consumpsi, ergo iudicium meum cum Domino, & operum meum cum Deo meo.* Quasi dicat Patri. Tu scis, o Pater, me nullis pepercisse laboribus pro hominum salute ; hoc erat opus ad quod me miseris, & munus istud meo omni conatu adimplere curavi. Interim frustra in multis, ut video, laboravi, frustra animi corporisque vires impendi, frustra pro eis sanguinem ipsum expendi. Tu porro esto Iudex, nam opus meum apud te est ; & decerne inter ipsos & me, num ex parte mea aliquid defuerit, num potius ipsi sibi defuerint paratis sibi a me remediis salutis non utendo, sicque in caput suum certam damnationem accersendo. Eodem modo conqueritur apud Ezech. quod tanto sudore exarilato toto mortalitatis sue decursu, maneat nihilominus anima atque inmundata, cum tamen sudorem suum etiam sanguinem in animarum ablationem obtulerit, simulque ignem ardentissimam charitatis adhibuerit, ut omnis eraderetur & excoqueretur inveterata inmunditia & rubigo. Sic enim loquitur anima indurata & reproba : *Multo labore sudatum est, & non exivit nimia rubigo, neque per ignem. Inmunditia tua execrabile est, quia mundare te volui, & non es mundata a forditibus.*

Deu In gratitudinem peccatorum exaceratur Isa. 49.

Eze. 24.

Simila.

Et porro quis non videat justam esse Christi querelam de his qui pereunt, pretiumque redemptionis sibi acquiritum aspernantur ? Ostendamus istud similitudine. Audi : Est aliquis apud Barbaros tetro in carcere detentus, Pater vero ejus miseria condolens, divenditis omnibus, patriam relicta lytrum & redemptionis pretium tulit secum. Tandemque variis in via laboribus, injuriis, vulneribus confectus, ad filium pertingens cum invitat ad reditum perfoluto pretio : immo ei representat gemitus matris charum genarum expectantis, fratrum lachrymas, amico-

rum collachrymantium vota. At ille, nescio quo ingratiudinis spiritu ductus & excecatus, aspernat patrem pretiumque allatum, & tot labores luctuosos, matris gemitus, fratrum vota contemnit : vult in carcere manere, amar vincula, negligit paternam domum & dona. An non hic cecitas, & ingratiudo summe execrabilis ? Nonne is turpissima & dirissima nec dignus ? Quid aliud eheu faciunt homines, vendunt sub peccato, captivi sub diabolo ? Pater aternus per filium suum dara passum offert pretium redemptionis, invitat ad reditum in domum paternam, ubi tot Sanctorum anime eos expectant, tot fratres, tot amici condolentes miseris eorum, & interim tantum beneficium aspernantur. Nec tanti Patris dilectionem, nec filii redemptionem, nec sanguinem suum pro pretio, nec ecclesia gaudia, nec Ecclesie matris gemitus, nec desideria Angelorum aut Sanctorum asstant ; in peccatis suis & vinculis herere malunt, & aterna morti aternisque ignibus victimas se vorere. O cecitas ! o ingratiudo ! o abominatio sanguinis lacrymis deploranda !

Talem igitur mentem amentem a filiis suis avertere entens Ecclesia, mater pierrissima, monet illos etiam cum gemitu & lacrymis, sacro isto tempore Adventum Sponsi sui rememorat ; hortaturque serio matris ex visceribus, ut pondent, & plene considerent tot Dei dona, tot favores ecclesie, tot thesauros & divitias salutis in incarnationis mysterio comprehensas, ipsique exhibitas simul obsecrans, ne eas fofordia sua petire, aut sibi inutilis reddipantur. Quomodo enim qui filium dedit, nomine & omnia simul cum illo nobis donavit ? Considerari igitur optat, & in pondere sanctuarum appendi hanc Dei, & Dei dilectionem, hunc profundissimum amorem, quem non nisi cordatissimo amore possimus compensare. Hinc Aug. *Amor amorum illius, qui amore amoris laudis, tui descendit in uterum Virginis ; & amoris suum a cap. 2. de mori suo copularis, humiliando se, jublimando te, con. Cat. rud, jungendo lumen & tenebras suo, limo mortalitatis suae.* Sic & fratres suos eadem consideratione exhortans, form. de dicebat S. Bernardus *Prose nobis. Fratres, tanta ebaritas quam suscepit, tanta benignitas : qua nobis per humilitatem Christi apparuit : & agamus gratias Redemptori, per quem nobis innotuit tam bona, & a nos voluntas Dei Patris. Tals enim est cor Dei Patris erga nos, quolo nobis expressit, qui de Patris cor de processit. Similibus vocibus matris ex affectu prodeuntibus filiorum corda pulsat, ut valeat ab illis ingratiudinem omnem propullare.*

Deinde, condolens his qui in tenebris & cecitate, letali quondam torpore detinentur, forti eos excitat clamore, vellicat eis aures non sine gemitu & motore, ne eos contingat somnum conjugere aterna cum morte. Jubet ergo oculos aperire, lucem adpicere rutilantem, ac excusso peccati mortis que sopore respirat ad vitam. Propterea voces illas intonat & per praerones suos in pulpitis ubique resonare jubet : *Ita.*

Ecclesia, mater pierrissima, monet illos etiam cum gemitu & lacrymis, sacro isto tempore Adventum Sponsi sui rememorat ; hortaturque serio matris ex visceribus, ut pondent, & plene considerent tot Dei dona, tot favores ecclesie, tot thesauros & divitias salutis in incarnationis mysterio comprehensas, ipsique exhibitas simul obsecrans, ne eas fofordia sua petire, aut sibi inutilis reddipantur. Quomodo enim qui filium dedit, nomine & omnia simul cum illo nobis donavit ? Considerari igitur optat, & in pondere sanctuarum appendi hanc Dei, & Dei dilectionem, hunc profundissimum amorem, quem non nisi cordatissimo amore possimus compensare. Hinc Aug. *Amor amorum illius, qui amore amoris laudis, tui descendit in uterum Virginis ; & amoris suum a cap. 2. de mori suo copularis, humiliando se, jublimando te, con. Cat. rud, jungendo lumen & tenebras suo, limo mortalitatis suae.* Sic & fratres suos eadem consideratione exhortans, form. de dicebat S. Bernardus *Prose nobis. Fratres, tanta ebaritas quam suscepit, tanta benignitas : qua nobis per humilitatem Christi apparuit : & agamus gratias Redemptori, per quem nobis innotuit tam bona, & a nos voluntas Dei Patris. Tals enim est cor Dei Patris erga nos, quolo nobis expressit, qui de Patris cor de processit. Similibus vocibus matris ex affectu prodeuntibus filiorum corda pulsat, ut valeat ab illis ingratiudinem omnem propullare.*

Rem. 15.

Frater, hora est nos de somno surgere; nunc enim propior est nostra salus. Nox precessit, dies autem appropinquavit. Abiciamus ergo opera tenebrarum. Et ructum ad lachrymas invitans, sic ait: E sursum Agnus mittitur laxare gratia debitum: omnes pro indulgentia vocem demus cum lachryma. Videlicet vocem Turturis pro filiis suis gementis, & ad gemitum eos secum excitantis? Sed & ad Redemptorem à Patre semel in carne visibiliter missum, nunc vero invisibiliter salutis nostrae perficiendam ac Redemptionis consummandae gratia venientem, gembunda vota convertens, pro illis maxime qui sub regno satanae in captivitate peccati detinentur, inelamat: O Sapientia, veni ad docendum eos viam prudentiae, viam salutis & vitae. O Adonai, veni ad redimendum eos in brachio extento. O Radix Jesse, veni ad liberandum eos à captivitate; jam noli tardare, ne appropinquent perditioni aeternae. O clava David, aperi eis domum carceris, ut exeant: aperi janua tuae pietatis, ut ineant. O Oriens splendor lucis aeternae, illumina eos sedentes in tenebris & umbrae mortis. O Rex gentium, salva eos quos de limo formasti. O Emmanuel, Legifer & Salvator, veni ad salvandum eos, Dominus Deus eorum. Quid aliud his & similibus vocibus intendit Turtur & Columba gementis, nisi Salvatorem deprecari, & obsecrare ut non sit frustraneus adventus ille quo semel venit visibilis in terris: nec frustranea sit illa redemptio pro tot millibus animarum, quae adhuc in peccatis haerent damnationi aeternae obnoxiae, nisi eruantur, & auxilium manus eius praebatur? Auxilium ergo istud ab eodem Salvatore gembundis vocibus postulat, ut qui semel venit visibiliter, mille dignetur venire invisibiliter, ad sanctificationem animarum, ad erueudas eas à luto, & eluendas eas ab omni peccato. Obsecrat ut miseretur nostrae infirmitatis & captivitatibus, ignorantiae & cecitatis, propter quam toties relabimur in vincula & peccata, sub illis gemere coacti.

Nulli peccatorum deterrantur.

Denique filios suos his ipsa vocibus animat, ut numquam desperent, quantumlibet in profundo vitorum jaceant, quibuslibet vinculis colligati, quantumlibet inveterati, in captivitate & in solita consuetudine peccandi, quibuslibet in tenebris, & jam in umbra mortis detenti. Etenim de profunda abyssi voragine clamare eos docet gembundis his vocibus, certo sibi persuadendo, quod adhuc Salvator prope sit, ut miseretur & succurrat, ut manum porrigat & eruat, ut tenebras fuget, & ipsamque mortem. Tempus adhuc miserendi, adhuc venit tempus; solum ore & corde per desiderium & ardentes preces dilatato, ex intus est praecordius invocandus. Non est abbreviata manus eius, ut possit salvare. Novit modum salvandi tanquam sapientia Patris; potest id tanquam Deus fortis, Deus salutis; vult id ipsum tanquam misericors, miserator, & justus. Et verum est, consideratione que dignum illud Propheta: *Exspectat Dominus, ut misereatur vestris, & exalabitur parvos vestros: quia Dominus ju-*

Psal. 10.

dicat Dominus, beati omnes qui expectant eum. Plorant usquam plorabis, miserans miserabitur tui, ad vocem clamoris tui, statim ut audieris, respondebis tibi. Nempe excitatur subito ad vocem oviculae perditae Pastor, ad vocem pulli gallinae, ad vocem filii Patris, ad vocem captivi Salvator. Et educit vinclos in fortitudine, similiter eos qui exasperant, qui habitant in sepulchris. Invocandus ergo cum gemitu, sacro quem constituit tempore, quarendus dum inveniri potest, invocandus dum prope est; ait enim: *Tempore accipio exaudiri te, & in die salutis adjuvante.* Tempus quo rememoratur Adventus ejus, tempus est acceptabile, dies salutis.

LECTIO V.

De certia causa gemitus Turturis.

Tertiam causam gemitus Turturis nostrae, diximus esse adspirationem ardentem ad ultimum Adventum Christi, & perfectum regnum ejus. Ad id enim cum gemitur tendunt iustorum desideria, deplorantium incolatum suum adeo prolongatum, & conyersationem cum habitantibus Cedar, cum his qui odunt pacem, cum Carne, Satana, & Mundo. Gemunt tam longam moram in Babylone, & confusio, nis civitate cum ipsi sint Filii Sion & Jerusalem aeternae; ad id nati, ut in ea gaudeant in percennantis pacis visione. Unde hic est illorum planctus: *Super flumina Babyloniae illic sedimus, & fle vimus, dum recordamur tui Sion. In salubris, in medio ejus, suspendimus organa nostra. In quem locum S. Augustinus dicit; Quid est Sion nisi ubi decet Hymnus Deum? Quae sint ergo flumina Babyloniae, nisi omnia quae hic amantur & transcutunt? Et quid est nostrum sedere & flere in recordatione Sion, nisi suspirando dicere: O Sancta Sion ubi totum stat & nihil fluit! Quis nos in ista flumina precipitavit? Quare dimisimus conditorem tuum, & lociorem tuam? Ecce interfluentia & labentia constituti, vix quisque raptus à flumine, si tenere lignum potuerit, evadet. Certè si civis sumus Sion, non tantum haec cantamus, sed & agimus. Si civis sumus Sion, in ista vita, in ista confusione huius saeculi, in ista Babylonia non civis habitamus, sed captivi detinemur. Oportet ergo, ut non tantum ista decantemus, sed & faciamus, & faciamus affectu cordis pio, religioso desiderio aeternae Civitatis. Haec S. Augustinus. Hoc etiam docebat David, in persona iustorum, dicens: *Eruunt michi lacrymae meae panes die ac nocte, dum dicitur michi quotidie. Vbi est Deus tuus, Haec recordatus sum, & effudit in me animam meam, quoniam transibo in locum Tabernaculi admirabilis, usque ad domum Dei.**

Psal. 136.

Psal. 43.

Ceterum, iusti in hoc saeculo, qui sunt membra praecipua Turturis & Columbae gementis, non solum gemunt propter se, desiderantes Regnum Dei, ut liberi sint ab hac peregrinationis caediosa afflictione; sed & maxime propter totum corpus oritur.

Ecclesiae, mysticum scilicet Christi Corpus, ac propter ipsius Christi gloriam ad adventum eius ultimum suspirant. Quia nimirum tunc finem accipiet peccatum, quod adversatur gloriae eius. Tunc concupiscentia, & alia vulnera e primigenio peccato exorta, longè erunt à corpore eius, quod est Ecclesia. Tunc implebitur numerus electorum & praedestinatorum, & ruinae caelestis Ierusalem adimplebuntur. Tunc finietur omnis captivitas, fugiet omnis metus, omnia rebellio, recuperata pace perfecta cum Deo, cum Angelis, cum carne, cum exteriori & interiori homine. Ergo tunc Regnum Christi & Salvatoris nostri perfecta quadam ratione inchoabitur in electis, destructo penitus regno peccati & satanae, subiectisque inimicis suis sub pedibus; nullis in eius regno existentibus scandalis, nullo existente qui regno desit, aut cui quicquam in felicissimo illo regno desit.

An non igitur merito filii Dei, Patris sui gloriam, quarentes, regni que istius futuri confortes, ardentibus votis exoptant, ut cito adveniat Salvator sic perfectè regnurus? An non etiam merito donec id adimpleatur, ingemiscunt? Nos verò apposite desiderium istud indicari astringimus, per illas septem gementis Turturis voces; *O Sapientia, O Aeoniam, O Dux domus Israel, O Radix Iesse, O Clavis David, O Oriens, O Rex gentium, O Emmanuel*: Etenim voces illae gemebundae ad Christum diversis titulis directae, non aliud deponunt, quam consummari redemptionem illam, ob quam primus eius adventus fuit, nobisque per illum dari hereditatem eius sanguine acquisitam: ut tandem finitâ omni captivitate, regnemus cum ipso, & ipse in nobis. Atque ut singulas has voces breviter perstringamus: Quid aliud *prima* postulat, quam Sapientiam Aeternam ad nos à Patre missam; ad terminum ultimum perducere opus suum, electorum numerum adimplendo? Quid deinde aliud *secunda* postulat, quam ut Salvator Christus, Dux domus Israel, Dux electi populi, illum in terram promissam introducat? Quid vero *tertia* aliud flagitat, quam ut Christus, qui vexillum crucis erexit, sub illo militantes ab hostibus omnibus & periculis liberos; tandem in Ecclesiam Triumphantem perducatur? Quid porro *quarta* aliud obsecrat, quam ut is qui tenet clavem David cum scepro Israel, Regiae suae civitatis portas nobis aperiat, & intromittat? Quid *quinta* aliud intendit, quam ut is qui Oriens ex alto per viscera misericordiae suae nostravit, tandem dirigat pedes nostros in viam aeternae pacis? Quid *sexta* aliud rogat, quam ut is qui dicitur Rex gentium & Salvator earum, perfectè eis dominetur, suppeditato satanae & peccati regno? Quid denique *septimum* aliud in clamat, quam ut is qui est Emmanuel, Nobiscum Deus, postquam nobiscum commorari dignatus est, hoc brevis nostris aevitempore, tandem dignetur nos secum collocare, in nunquam terminanda Aeternitate? Sic ergo gemebundae voces istae ad regnum Christi glorio-

sum sacrae sunt aspirationes, à cordibus piis ad hunc scopum ejaculandae.

Rectè observat S. Augustinus ante Adventum Christi, omnium Sanctorum desideria fuisse in ipso Christi incarnationem tendentia. Post Christi vero incarnationem, passionem, resurrectionem, ascensionem, omnium Sanctorum desideria esse in Adventum Christi gloriosum tendentia, in quo perfecta erit felicitas omnibus qui eius adventum dilexerint. Sic dicit Apostolus. *Reposita est mihi corona iustitiae, quam redet mihi Dominus in illa die iustus iudex; non solum autem mihi, sed etiam in illa die diligunt adventum eius.* Est itaque Jesus Christus velut centrum in medio circumferentiae; & omnium iustorum desideria sunt velut linea à circumferentia ductae, tendentes ad centrum istud directae. Antiquorum iustorum desideria & gemitus illum respiciebant, ut venturum in carne; nostrae vero desideria & gemitus illum respiciant ut venturum ad iudicium cum gloria & mercede. Antiquorum desideria expectabant adventum & ortum parvuli amabilis nimis in civitate terrena: nos expectamus beatam spem, & adventum gloriae magni Dei in civitate superna. Interim omnes utrimque clamamus: *Benedictus qui venit in nomine Domini, sive qui praecesserunt eum, sive nos qui sequimur, quia ipse est Salvator priorum & posteriorum.* Ipse est constitutus in medio *Mosis & Eliae*: ipse salvat Moysen defunctum, suscipit autem ad faciem suam visionem: salvabit & Eliam adhuc viventem, eius adventum ultimum inter ultimos expectantem.

Ergo & nos facio hoc tempore triplicem adventum rememoremus, *visibilem* in carne, *invisibilem* per gratiam in spiritus animalque nostras; *gloriosum* in saeculi consummatione; & suspiramus cum gemitu & voce Turturis ad postremum. Hoc enim est proprium filiorum Dei, dicitur Apostolus. *Nos ipsi primitias spiritus habentes, & ipsi intra nos gemimus adoptionem filiorum Dei; expectantes redemptionem corporis nostri. Spe enim Salvati facti sumus. Immo addit: Expectatio creaturae revelationem filiorum Dei expectat. Vanitati enim creaturae subiecta est non volens, sed propter eum qui subieci iam in spe, quia & ipsa creatura liberabitur à servitute corruptionis in libertatem gloriae filiorum Dei. Scimus enim quod omnis creatura ingemiscit, & parturit usque adhuc. Si res creatae omnes quodammodo agere ferunt, & cruciantur, quod cogantur sub peccati regno servire, peccatoribus frequenter illis abutentibus contra Dei obsequium & à fine verò eas detorquentibus, qui est per obsequium homini exhibitum Deo famulari: Si ingemiscunt, & quodammodo parturiunt optantes liberari ab hac corruptionis servitute, ab hac subiectione, qua vanitati nolentes sunt subiectae: Quid nobis igitur faciendum, quantum ad nos, & à vanitatis servitute, cui obnoxii sumus, & ut confortes simus libertatis perfectae, ac gloriae filiorum Dei, quando destructa morte &*

peccato, erit Deus omnia in omnibus? Veni ergo cito Domine Jesu, Sapiaentia aeterna, Dux Israel, Rex noster, Splendor lucis aeternae, & Sol gloriae, nosque aeternitatis tuae, regni, ac luminis fac confortes. Spiritus & Sponsa dicunt, Veni Et nos audimus, & dicimus, Veni. Et tu dicis, Etiam venio cito. Et nos dicimus, Amen. VENI DOMINE JESU.

LECTIO VI.

De prima voce Turturii.

Septem voces Ecclesia exprimit, ut supra diximus, quibus universum insinuat & comprehendat omnia desideria iustorum, tam antiqui, quam novi testamenti, tendentia in Christum Salvatorem, principium & finem omnium desideriorum. Nempe septenario numero ferè solet universitas designari, etque mysticus omnino factus in litteris, tam antiquis quam novis. Notum est in antiqua Scriptura de septem comibus quas excidit Sapiaentia: de septem locutionibus Naaman in Jordane de septem asperionibus leprosi: de septem tubis Jubilatione: de septem criminibus Sampsonis: de septem oculis in lapide uno: de septem speciebus Pharaonis, & similibus multis. Notum etiam in Scriptura nova, de septem stellis, de septem sigillis libri agni, de septem stellis & lucernis, de septem comibus agni, & similibus plerisque. Denique Oratio Dominica septem constat petitionibus, & in cruce septem verbis suum Christum Testamentum consummat. Ergo & Ecclesia rectè septem vocibus utitur, ut desideria omnia iustorum appropinquante Christi expectati ortu exprimat prima vox.

1. O Sapiaentia, qua ex ore Altissimi prodisti, attingens a fine usque ad finem fortiter, & disponens tripartita omnia suaviter, veni ad docendum nos viam prudentiae.

Secunda in divinis persona multis exprimi solet nominibus sacris in litteris: quia nimirum perfectiones & proprietates ejus uno nomine indicari nequeunt: Quapropter, ut connaturalis & consubstantialis Patri ostendatur, Filius nominatur. Ut ostendatur in nullo dissimilis Patri, imago dicitur, & Figura Substantia ejus. Ut ostendatur coaeternus, appellatur Splendor & Candor Lucis aeternae. Ut declaretur immaterialiter genitus, dicitur Verbum. In Principio erat Verbum. Ut per intellectum procedere designetur, dicitur Sapiaentia Patris. Itaque ad filium Dei dirigitur vox ista: O Sapiaentia qua ex ore Altissimi prodisti.

Consideratione quoque dignum est, quod generatio ista aeterna, qua nobis ineffabilis est, varijs modis metaphoricis exprimitur; ut ad eam generatio concipiendam ab humanis ad divina nos transferat intellectus. Primo Aliquando dicitur ex utero Patris genitus, sive ex vulva & matrice Patris, ut Hebraei loquuntur, Ex utero ante Luciferum genitus, in quod Pater aeternus. Et sensus est: Ego te genui, non ex nihilo, sicut res alias creatas: sed ex fecunda substan-

tia mea, tamquam filium connaturalem & consubstantialem, & quidem ante Angelum primum, ante omnes stellas, ante omnem creaturam, ante omnia facta. Fecunda substantia paterna instar matricis est, & instar uteri aeterni filium generantis & concipientis; quia in illa generatione & conceptione Patris & Matris officium simul geritis qui generat & concipit. Nec extra se generat, sed intra, & quem generat utero aeterno instar Matris portat. Secundo. Quandoque etiam dicitur procedere de sinu Patris filius, illique ineffe. Sic ait Sanctus Joannes: Deus nemo vidit unquam: Unigenitus qui est in sinu Patris ipse enarravit nobis. Sinum Patris appellat, Evangelista, quem Psalmista Uterum appellaverat, inquit Sanctus Augustinus in Psalmis. Ex illo ergo sinu procedit, & in illo coexistit Patri coaeternus, Patri dilectus & intimus, in ejus sinu & gremio secreto aeternum recumbens, secretorum omnium conficius, qua nobis enarravit. Tertio. Aliquando etiam dicitur procedere de corde Patris. Est enim filius cordis, amore infinito & aeterno a Patre intimè dilectus: & nos in ipso dilecti sumus, nec nisi per ipsum Patri placent, quicumque placent: Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui. De ipso ergo dicit Sanctus Bernardus. Tale est cor Dei Patris erga nos quale nobis expressit, quid Patris cor de processit. Et iterum alibi ait: Sapiaentia Patris cordis fructus est uteri Virginialis. Quarto. Dicitur ex ore Altissimi prodire, tamquam Sapiaentia & Verbum Patris. Unde de se sic ait: Ego ex ore Altissimi prodixi, primogenita ante omnem creaturam. Nempe instar Verbi ab aeterno a Patre suo processit: Patremque generare filium in divinis, non aliud est, quam Verbum suum dicere; illud quidem Verbum, de quo Joannes. In principio erat Verbum, & Verbum Ioann. 1. erat apud Deum, & Deus erat Verbum. De quo & subdit. Et Verbum Caro factum est. Semel ergo ab aeterno loquutus est Deus, producens hoc Verbum: sed & in aeternum loquitur, quia producit verbum suum in aeternum. Et productio illa non transit, aut praeterit, sed semper in Deo manet: idemque est in ipso, gignere & genuisse, loqui & locutum esse.

At Verbum istud Aeternum & Internum Pater in Tempore exterius voluit carne vestire, ut per illud nobis jam loqueretur: non locutione ad intra & immanente, ut loquuntur Theologi; sed locutione ad extra voluntatem suam nobis manifestante, ad noticiam suae divinitatis nos ducente, & tandem etiam ad participationem aeternae suae gloriae perducente. Ideo ergo ad Verbum illud In creatum, ad Sapiaentiam illam Aeternam in clamamus: O Sapiaentia, qua ex ore Altissimi prodisti, veni nunc ad docendum nos viam prudentiae, viam aeternae vitae, ob quam causam multum te oportuit a Patre.

Et certè multae sunt rationes à Sanctis etiam Patribus insinuate, cur potius congruum fuerit venire Verbum incarnatum, quam Patrem aut Spiritum Filium. Sicut æque Pater & Spiritus sanctus carnem sumere, Dei cur

Septenario numerus mysticus. Prov. 9. Naaman in Jordane de septem asperionibus leprosi: de septem tubis Jubilatione: de septem criminibus Sampsonis: de septem oculis in lapide uno: de septem speciebus Pharaonis, & similibus multis.

Prima pars explicatio.

Heb. 11.

Filij Dei aeterna generatio qualiter concipienda. Psal. 109.

Ioann. 1.

Psal. 109.

Ioann. 1.

Ecol. 2. 4.

pra. celo-
ris per
natis in car-
natus.

& redimere mundum potuissent, ac filius. Quae quidem rationes etiam faciunt, ut ad ipsum potius vocem dirigamus, quam ad Patrem aut Spiritum Sanctum. Has vero rationes breviter percurramus, licet alibi iterum meminerimus.

Prima quidem ratio sumi potest ex parte primi peccati, à Protoplasto commissi, cui ut remedium incarnatio ordinabatur. Peccarat enim primus homo appetendo scientiam boni & mali à Serpente promissam: congruum ergo erat, ut per Verbum veræ Sapientiae, & per illum in quæ thesauri scientiæ sunt reconditi, homo reduceretur in Deum, qui per inordinatum appetitum scientiæ recesserat à Deo. Cum ergo ruina occasione dederit appetitus scientiæ & similitudinis Dei, quæ spe stat ad filium: idco filius venit, ut illam ruinam repararet, quasi diceret cum **Jona: Si propter me ortus est tempus, mittis me in mare.** Hanc rationem affert, & explicat Sanctus Bernardus. Itaque, Sapientia quæ ex ore Altissimi prodijt æterno, in tempore venit, ut satisfaciat pro insipientia & peccato, quod prodijt ex ore primi hominis de ligno scientiæ comedentis. Propter damnum ligni scientiæ salutis, adest modo in medio nostri. Patens noster ex superbia insipienter appetijt divinitatem, ex concupiscentia serpentis: **Erutus sicut Dii.** Nobis vero postea, divinitatis suæ consortium imperitit filius ex vero promisso & profusione bonitatis suæ, dum nobiscum conversari in carne dignatur.

Secunda desumitur ex eo quod homo ad imaginem Dei conditus, hanc imaginem deformarat, imaginem peccati superinducens, characterem Satanæ. Congruum ergo fuit, ut verbum (quod est imago Patris ac figura & character substantiæ eius) veniret: & sic imago imagini succurreret, primitivumque decorem, velut sigillo iterum impresso, renovaret.

Hæc est ratio S. Ambrosij dicentis: *Verbum Dei ad eum qui est ad imaginem, id est, ad hominem venit: & quærit imago eum, qui est ad imaginem sui, ut iterum signet, iterum conformet.*

Tertia est s. Thomæ, quæ ex eo desumitur, quod finis incarnationis sit adimpletio prædestinationis eorum scilicet qui præordinati sunt ad hereditatem cœlestem, quæ non debetur nisi filijs. Congruum ergo fuit, ut per eum qui est filius naturalis participarent similitudinem hujus filiationis per adoptionem: & ut per eum ad hereditatem filij adoptivi reducerentur. Venit ergo filius æterni Patris & dedit potestatem filios Dei fieri, his qui credunt in nomine eius, qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt. Hoc est, dedit nobis hanc dignitatem & excellentiam, & per fidem & baptismum, per spirituale semen divine gratiæ, longe sublimiorem habeamus generationem, quam quæ fit ex sanguine commixto diverſi sexus, & ex voluntate seu concupiscentia viri & mulieris: dedit generationem scilicet

Ioann. 1.

in nomine eius, qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt. Hoc est, dedit nobis hanc dignitatem & excellentiam, & per fidem & baptismum, per spirituale semen divine gratiæ, longe sublimiorem habeamus generationem, quam quæ fit ex sanguine commixto diverſi sexus, & ex voluntate seu concupiscentia viri & mulieris: dedit generationem scilicet

ceplanæ divinam, quæ ex Deo nascitur, quam & filiatio divina in nobis consequitur. Quam quidem filiationem si conservaverimus (cujus rei potestatem dedit, quia eam nobis nemo auferre potest, nisi nos ipsi eam abiciamus, & ei renunciemus) certo etiam hereditatem æternam eandem cum ipso assequemur. *O magna benevolentia!* inquit Sanctus Ambrosius. *Vnicui natus est, & noluit manere juvenis, non timuit habere coheredes, quia hereditas eius non sit angustia, si enim multi possederint. Ad hunc itaque finem venit ut ad hereditatem illam deduceret filios adoptivos, fratres jam suos. Et ad hoc factus est filius hominis, ut filios hominum faceret filios Dei non solum inani nomine sed etiam verâ divinæ naturæ participatione.*

Quarta est **Drvi Damasceni**, quæ ex eo desumitur quod homo per Verbum est factus; est enim Verbum exemplar & Sapientia, per quam facta sunt omnia: Congruum ergo fuit, ut per eandem Sapientiam incarnatam omnia inſtaurarentur, & ad excellentiorem dignitatem promoverentur. Unde dicit **Apostolus.** *Proposuit Pater in ipso inſtaurare omnia, sicut quæ in caelo, sicut quæ in terra.* Etenim, interpretet S. Augustino. Per ipsum inſtaurantur quæ in cœlis, dum quod in Angelis lapsum est ex hominibus redditur, & quæ in terris, dum homines à vetustate corruptionis renovantur, & restaurantur ad vitam æternam. Hanc itaque hominis reparationem, & in ipſo Univerſi reſtaurationem, fieri per Verbum & Sapientiam Patris incarnatam decebat, per quam omnia perfecte facta erant. Solet enim Artifex per primum conceptum suum, per primum exemplar in mente, opus suum restaurare. Quapropter ad Sapientiam æternam merito inclamamus: *O Sapientia quæ ex ore Altissimi prodijt, non solum processione æternâ, quæ ab æterno Verbum Te suum Pater loquitur, sed & initio temporis, quando ipſo dixit, & per Te facta sunt omnia. & sine Te factum est nihil, quod factum est.* Veni etiam nunc in medio temporis, ut per Te restantur omnia, quæ per peccatum hominis corrupta sunt vel dilapsa. Veni, o Sapientia, quia tu es exemplar perfectissimum in æterni Patris mente, per quod propositum opus suum in integrum restituere, & restaurare.

Porro id jam nobis latius explicandum est, quomodo omnia per Sapientiam à Patre inſtaurentur & perficiantur, quod in subsequentibus verbis indicatur. *Attingens à fine usque ad finem fortiter, & disponens omnia suaviter.*

LECTIO VII
De Secunda Parte

Attingens à fine usque ad finem fortiter, & disponens omnia suaviter.

Notissimum est ex Scripturis, Patrem æternum per Verbum & Sapientiam omnia condidisse

di. Iste conferre, regere, ordinare, & ad fines suos perducere sapienter & fortiter. hoc est, sine violentia, & tamen efficaciter. Quia scilicet operatur in eis non solum motum, sed & modum naturae congruum, ut effectum suum unumquodque sapienter producat, & finem suum assequatur. Et haec Sapientiae operatio nota est, non solum in naturalibus, sed & maxime in supernaturalibus, non solum in esse natura, sed potissimum in esse gratiae ubi & virtus & suavitas ejus maxime clucescit. *O si peccemus comprehendere cum omnibus sanctis, quia in latitudo est longitudo, subtilitas & profundum* Sapientiae hujus! Latitudo ejus ex creatione cognoscitur; Longitudo ex conservatione rerum creaturarum; Altitudo ex opere redemptionis; Profunditas ex providentia & praedestinatione. Sed pauca disseramus, quomodo attingat a fine usque ad finem in rebus naturalibus; ac deinde quomodo in rebus supernaturalibus.

Ephe. 3.

Quomodo

Sapientia

attingat

omnia a

fine ad fi-

nem in

rebus na-

turalibus.

Prov. 8.

In omni-

bus Dei

operibus

Sapientia

reliucet.

Eccl. 24.

Militia Caeli, quasi acies ordinata Dei. Ab illa provenit subordinatio illa & qualitarum variegata terpes in elementis; diversitas & pulchritudo tantum in plantis, arboribus, & vegetabilibus, cum concorditate conjuncta, ut unumquodque fructum producat attingat finem suum. Ab illa est varietas illa speciei in animalibus; ac in corpore hominis a liorumque animalium tanta membrorum, articularum, nervorum, musculorum, venarum ordinata series in anima vero, potentiarum diversitas, in intellectu, voluntate, memoria, in quibus relictus Imago Dei. Adde, quod omnia dispo fuerit in numero, pondere & mensura. Et hic est Sapor quo condit omnia Deus, ut ex eo sapore cognoscamus, quam sapida sit ipsa Sapientia, & quam amabilis & desiderabilis. Res nimirum creatae omnes certam habent mensuram, certum numerum, certum pondus. Tum ut distinguantur a Deo; qui non habet mensuram, quia est immensus, nec numerum, quia est summus unus & simplex quo ad essentiam, nec pondus, quia ejus aestimatio & pretium superat omnem aestimationem & pretium. Tum ut bonae & pulchrae sint. *Vidit Cuncta quae fecerat, & erant valde bona.* Habent igitur cunctae res eam mensuram quae necessaria est ad finem consequendum, cujus gratia factae sunt: nec potest illi mensurae aliquid addi vel detrahi, quin res deformis, vel inutilis, ac per hoc minus bona reddatur, dicente Ecclesiasti. *Cuncta fecit Deus bona in tempore suo, nec possumus ei quicquam addere, vel detrabere, quia fecit Deus ut timeatur.* Caelo dedit mensuram amplissimam, quoniam omnia inferiorum ambitu suo complecti debet. Aeri minorem quam Caelo, sed majorem quam terra & aquis, quae unum globum efficiunt & ab aere undique continentur. Elephanto maximam corporis mensuram dedit, ut onera maxima & ipsas turres hominibus refertas portaret. Equum paulo minorem fecit, ad unum equitem ferendum Aviculas minutas fecit, ut in ramis arborum nidum suspendere possent. Apes & formicas minutissimas, ut in foraminibus vel alveolarum vel terrae delitescerent. Idem de numero dicere possumus, quod res in tali numero fecerit Deus, qui necessarius foret ad finem consequendum, cujus gratia factae sunt. Unum creavit Solem, quia ad illustrandam totam terram unus satis erat. Lunam unam, quia ad noctem illuminandam satis erat. Stellae plurimas, ad pulchritudinem; & ut cum sol & luna abessent, tenebras noctis utcumque discernerent. Adde quod singulis rebus numerum partium constituit, qui nec augeri nec minui potest. Sic dedit homini duos oculos, duas aures, duas manus, duos pedes, nasum, os, pectus caput unum; & res pulcherrima homo est. Si vero invertas ordinem, & homini unum oculum, duos nasos, unam aurem, duo ora, unam manum, unum pedem, duo pectora, duo capita ponas; nihil foedius aut inutilius. Denique pondus, id est, aestimationem Deus unicuique rei attribuit, quam ejus natura requirebat. Nominis vero ponderis, sive pretii, intellige quae.

4. Reg. 23.

Gen. 1.

Eccl. 3.

Omnes

res creatae

certam

habent

mensuram.

Et numerum

partium

Et pondus

illis.

litate, quae bonas res & pretiosas reddunt. Haec enim tria, res omnes perficiunt, Numerus partium qui necessarius est, ut nulla omnino desit; comensuratio, sive apta proportio partium; denique qualitates internae & externae, ut coloris suavitas in exteriori superficie corporis, & virtus interna, quae ad actiones varias utilis vel necessaria est. Sic ergo a fine usque ad finem attingit Sapientia, & disponit omnia suaviter in rebus maximis, & in rebus minimis: ut etiam in minimo grano feminis virtutem inferat producendi radicem, triticum, ramam, folia, fructus maximarum arborum; ut & tribuat apiculae tantam industriam & solertiam, cum tanta utilitate, ut dicat Sapiens, **Ecclesi. 11.** *Brevis in volatilibus avis, initium dulcoris fructus e- jus* Et haec quidem dicta sufficiunt, ut intelligatur quomodo Sapientia omnia moderetur, quantum ad esse naturae.

Verbum Dei super naturalia suaviter disponit.

2. Sapientia attingit à fine usque ad finem fortiter, & disponit omnia suaviter, non solum in ordine naturae, sed & in rebus supernaturalibus, in ordine gratiae. Patet id in efficacia illa & suavitate, quam ostendit in procuranda electorum salute, ut ipsi finem suum assequantur, iuxta propositum piissimae voluntatis suae immutabile. A fine enim usque ad finem attingit, ab aeterno usque in aeternum, à praedestinatione aeterna usque ad glorificationem aeternam, illos deducit varijs auxilijs gratiae efficacissimis, nulli tamen violentis. Adducit eos ad se, & ad finem à se praefixum destinatur, vocando, alliciendo, monendo, illuminando, delectando, corripiendo, interius loquendo ad cor, terrendo, docendo, & infinitis alijs vijs quas ipsa sola novit Sapientia. Nemini tamen violentiam inferendo, quia si ex parte sua fortiter agit & efficaciter, ex parte tamen liberi arbitrii suaviter & congrue ejus libertati. Nempe ita suaviter eos emollit, ut ejus gratia etiam à duro corde non respiciatur: Trahit ipsa cor, sed non invitum trahit. Trahit enim amore, trahit voluntate, trahit voluptate. Tractus iste nequaquam est violentus, quia fit in suo iusto **Adam. in vinctu charitatis:** hoc est, fit per finiculos proportionatos cordi humano, cum quadam delectatione interiori, non cum aliqua violentia.

Osee 11.

Quod similitudine quadam declarat Sanctus Augustinus. *Ramum vitae ostendit viti, nunc pueri, & trahitur, & quod currit trahitur, amando trahitur, corbus vinculo trahitur.* Quapropter etiam in sponsa in Canticis suis dicit: *Trahet me post te, curram, non tamquam mancipium invitum, non tamquam cursum inanimatum, sed curram, quasi attracta in odorem unguentorum thaurum.* An odor unguentorum vim inferat? Nonne suavitate delectabili attrahit? Sic & Sapientia attrahit electos odore suae oleantis gratiae, & illos infallibiliter in finem suum transmittit efficaciter suavi, suavitate efficaciter. Idque fit tam variis modis & vijs, ut in illius rei consideratione exclamare cogatur Apostolus. **1. Cor. 12.** *O altitudo sapientiae & scientiae*

Rom. 11.

quae incommensurabilia sunt iudicia eius, & investigabiles viae eius. Alià vià Paulum ad se trahit, alià vià Petrum, Paulum per vocem & lucem vocat. Petrum per gallum cantantem, & oculum respicientem à peccato revocat. Alià vià Magdalenam ad se allicit lacrymantem, alià vià Samaritanam: aquam vitae fontem. Alià vià educit Mattheum se centem metronem. Alià vià Latronem pendentem in patibulo. Alià vià ad se convertit Mariam Aegyptiacam à libidinibus luto, alià vià ad se vel Pelagianum à quatuor mercenario & prostitulo.

Interim hos omnes è peccato educens, & per vias sibi notas ducens, ad finem destinatum infallibiliter perduxit Sapientia, attingens fortiter disponens suaviter omnia quae eorum salutem concernebant. **Indica mihi, inquit Sapiens Job, si nosti omnia, in qua via lux habuit, & tenebrarum quae sit locus: ut ducas unumquodque ad terminos suos. & intelligas semitas domus eius.** Utique, solius Sapientiae divinae est, id intelligere, sola novit vias suas investigabiles, per quas spargit lucem & aeternam divini amoris in corda prius tenebrosa & frigida. Sola novit vias, per quas certo & infallibiliter deducit unumquemque ad terminum suum, & ad aeternitatis lux domum perducit.

Adde, quod Sapientia ita fortiter & suaviter disponit omnia pro electis, ut quicumque eis accidunt, vertantur in eorum profectionem. Scimus enim quod diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, his qui secundum propositum vocati sunt Sancti. Omnia, inquam, tam adversa quam prospera, dolor, morbi, mors, tentationes, persecutiones, demon, infernus, quin & ipsa peccata. Quia teste Sancto Augustino, **Prædestinati, ex causa humilioris, cautores, & ferventiores resurgunt.** Attingit ergo Sapientia à fine usque ad finem, quia teste Apostolo. *Quos praescivit & praedestinavit, hos & vocavit, & quos vocavit, hos & justificavit, quos autem justificavit, illos & glorificavit.*

Denique attingit à fine usque ad finem. Nam per Sapienciam salvati sunt, quicumque placuerunt iustis. **Domine, à principio** inquit ipse Sapiens. Audi specialius.

1. **Hanc illam quae primus formatus est à Deo Pater orbis terrarum, qui solus esset creatus custodivit.** **Eduxit illum à delicto suo, & dedit illi virtutem continentiam omnia sub imperio scilicet suo. Ab hac us recessit. Cain in justus in ira sua, per iram homicidij fratris sui deperijt.**

2. **Cum aqua deleveret terram, sonavit iterum, Sapiencia per contemptibile lignum, iustum Noe gubernans.**

3. **Hac & in consensu superbia cum se nationes extulissent, scivit iustum Abraham. & conservavit sine quaerale Deo, & in filiis misericordiam forem custodivit, sive promissionem consensum de posteritate numeram.**

4. **Hac iustum Lot à pereuntibus impijs liberavit, descendente igne in Pentapolim, quibus in testimonio**

Deus dicitur verisimilitudine homines attrahit.

1. Cor. 12.

Vide late de hu Cand. Myf. 11. 5. 1. 2.

Electi omnia cooperantur in bonum.

Lib. de corrup. & grat. ca. 1. Rom. 8.

Sap. 9.

Sap. 10.

Gen. 4.

Gen. 9.

8.

Gen. 12.

Gen. 19.

Gen. 19.

num nequicia fumigabunda constat terra, & incerto tempore, id est incertis fructus habentibus arboribus, & incredibili, suos incredula anime memoria flans figmentum, id est simulacrum & statua falsa.

5. Hac profugum ira fratris iustum Iacob deduxit per vias rethos, & ostendit illi regnum Dei in visione scala mystica; & dedit illi scientiam sanctorum, & custodivit eum ab inimico, & a se ductoribus sua vitulum, ab Esau scilicet & Laban; & certamen forte dedit illi ut vinceret, lacians cum Angelo; & sciret quoniam omnium potentior est sapientia.

6. Hac venaticum iustum Ioseph non dereliquit in vinculo, sed descendit cum eo in forream, donec afferret illi seipsum regni, & daret illi potentiam, ad versus eos qui eum deprimebant; & mendaces ostendit qui maculis lacervunt illum, & dedit illi claritatem aeternam.

7. Hac populum iustum Hebraeorum liberavit à nationibus Egyptorum, qui illum deprimebant. Et intravit in animam servus Dei Moyses, & stetit contra Reges horrendos in potentia & signa.

8. Et reddidit iustus mercedem laborum suorum, spoliatus scilicet Aegyptus, & deduxit eos in via mirabili, & fuit illis in velamento diei, & in luce stellarum nocte; & transfudit eos per mare rubrum, inimicos autem illorum demersit in maria.

9. Et accantaverunt Domine nomen sanctum tuum, & vitricem manum tuam laudaverunt pariter: quoniam sapientia aperuit os mutorum, & linguas infantium fecit disertas; quia qui prius non audebant loqui pueri ac imperitii inter illos, etiam laudes tuas insonabant, Sap. Cap. 10. Ex quibus omnibus deducitur quomodo à principio seculi se habuerit sapientia erga electos, attingens fructus, disponens suaviter omnia quae eos concernebant. Ergo merito invocatur illa ut veniat, dignetur, & ducat, & viam prudentiam nos edoceat.

LECTIO VIII.

De Tertia parte.

Veni ad docendum nos viam prudentiam.

Homines huius seculi caeci & imprudentes per varias ambulantes vias, sed obliquas distortas, & incurvas: ideoque non tam procedere censentur, ut ad metam & terminum viae pertingant, quam in circuitu exerrare, impingere, coarctare. Quamvis id ipsi vix advertere velint, complacentes sibi in errore continere; & quare in recto. Unde verum est hic illud Sapientis: *Esi via qua videtur homini recta, & non visissima eius ducunt ad mortem.* Nempe, plerique per philautiae vitium, fascino quodam obductos habent oculos, sibi que placentes suam vivendi rationem approbant, cum illa an fractibus plena eos ad praecipitium ducat, & interitum. Hoc illi sero agnoscunt, qui apud Sapientem dicunt gementes: *Ergo erravimus à via veritatis, & iustitiae lumen non luxit nobis, & sol mellis, & sapientia non est ortus nobis. Lassati sumus in via iniquitatis.* Rational. Evang.

tatis & perditionis, & ambulavimus vias difficiles, viam autem Domini ignoravimus. Via utique improborum difficilis est, quia lutosam in luxuriosis, tenebrosam in iracundis, spinosam in avaris, petrosam in detractoribus, cavernosam in simulatoribus, montuosam in superbis, inquit Hugo Cardinalis. Plerique etiam hominum prudentiam quidem amant, & exquirunt, sed prudentiam illam quae est de terra, de quibus Baruch: *Fili Agur qui exquirunt prudentiam quae de terra est, Baruch, 3, negotiatores terra, & Theman (est Civitas Idumaea) & sabulatores, & exquirunt prudentiam & intelligentiam: viam autem sapientiae nesciunt, neque commemorant suam semitam eius.* Quasi dicitur: Multi sunt inter filios Agur, inter Obonanas & Idumaeas, qui profitentur, vel operam dant Sapientiae & prudentiae mundanae, in mercimoniis, in negotiatione, in rebus nauticis & astrologicis, in Philosophia terrena, & fabulis Poetarum; tamen viam verae sapientiae & prudentiae nesciunt, quoniam eam neglexerunt. Sic solent oculati & sapientes esse filii hominum in rebus saeculi; caeci & insipientes in rebus Dei. Prudentiam quae de terra est, sectantur, eam quae de Caelo est, insectantur.

Prudens erat Achiophel, consilio suo & prudentia Reges & Principes moderans, felici successu bella seiptraque ancipiti etiam in discrimine disponere gnarus. Sed prudentia eius de terra; in Regum terrae negotiis apparuit: at in negotio caelum aeternae namque salutem concernente, infatuata est, & disparuit. Nam factuo consilio, propria manu parato suspensio, infelicitate, & aeternum perit. Prudens quoque ille videbatur in Evangelio, qui solerti labore praeviderat de annona copiosa domus suae: unde iam seipsum ad quietem, & geniales dies exhortans, dicebat. *Anima, habes multa bona posita in annos plurimos, requiesce, bibes, comedes, epularis. Sed dicitur ei: Stultus hac nocte repentem animam tuam à te, & quae parasti, cuius erunt? Sic est qui sibi thesaurizat, & non est in Deum dives.* Hae nimirum est prudentia, de qua Dominus: *Fili huius seculi prudentiores sunt filii lucis, in generatione sua.* Hae non est prudentia spiritus quae est vita & pax; sed prudentia carnis, quae inimica est Deo. Huius viam multi norunt, & sectantur; istius viam vel ignorant, vel aspernantur. De hac utraque prudentia agens S. Greg. sic ait: Prudentia carnis, id est, sapientia huius mundi est, cor machinationibus regere, sensum verbis velare, quae fallax sunt vera ostendere, quae vera sunt fallacia demonstrare: honorum culmina quaerere, adeptam temporalem gloriae vanitate gaudere, interrogata ab aliis mala multiplicius reddere: cum vires suppetunt nullis resistibus cedere; cum virtutis possibilitas deest, quicquid ex-

1. Reg. 17.

Lucae 12.

Luc. 16.

Lib. 10.

Mar. c. 1.

Differentia prudentiae carnis & spiritus.

C Sed

Sed & maxime prudentia vera, tamquam oculus animi perspicax, non solum presentia respicit sed & praeterita & futura: docetque quomodo presentia ordinanda sint, praeterita recogitanda, futura providenda. Quare antiqui, teste Plinio, Prudentiam cum triplici facie depingebant, tanquam respicientem tempus praeteritum, praesens & futurum. Itaque illius munus est animam prospicere, & aeternitati; qui eam negligit, viam prudentiae ignorat, & in illam Moysis querelam incidit: *Gens abique consilio est. Et sine prudentia, utinam saperent, et intelligerent, ac novissima providerent.* Vides ergo quanam sit via prudentiae?

Prudentia symbolum.

Deut. 32.

Miseria hominis lapsi Rom. 1.

Exod. 38.

Christus prudentia et vitam docuit.

Baruch. cap. 3.

Dei ambulantes, habitassus utique in pace sempiterna. Hoc non solum antiquo populo, sed & nobis convenit, qui in exilio longo confestimur, & inter inimicos afflicti degimus, corpore carcerati, morbis, arumnis, ac morti obnoxii, inferno proximi, vitio urenti & captivi, operibus mortuis coinquinati, & veluti regione umbræ mortis cum mortuis deputati, cum tamen de Israel sumus; hoc est, ad visionem Dei creati, ad visionem aeternae pacis, ad participationem aeternae vitae vocati. Haec omnia autem nos mala circumdant & praegravant, quia dereliquimus fontem Sapientiae, fontem pacis & vitae. Proiequitur ergo Propheta: *O Israel! Desce ubi sit prudentia, ubi sit virtus, ubi sit intellectus: ut scias simul ubi sit longaevitatis vita, ubi sit lumen oculorum. Et pax.* Quasi dicat; Tot malis circumcingentibus & afflictantibus aperire te, oculos convenit, illisque erudiri, ut res, & requiras fontem verae Sapientiae, quo omnia bona te refluunt, donum prudentiae & intellectus, donum fortitudinis & virtutis, longaevitatis & aeternitatis vitae, rectum & vitæ copia, lux illuminans oculos mentis; denique & pax interna, paxque aeterna. *Veniunt subdit: Quis invenit locum istius? Locum scilicet Sapientiae? Et quis intravit thesaurus eius? Utique non illi Principes gentium, qui in arcibus Cali laudant; qui dominantur super bestias terrae, qui argenteum thesaurizant, aurumque fabricant divites in mineralibus, & fodinis aureis, ex illis aurum eruentes & monetam, eum imagines suas imprimant, exinde in dominio super homines, super bestias, super aves caeli, super elementa gloriantur. Sed hic principatus, pompa, & gloria, quid illis contulit? Multum vanitatis, nihil veritatis. An his thesaurus vitam & sapientiam conquerere poterunt? Immo vero, exterminati sunt, et ad inferos descendunt: *Viam autem disciplina ignoraverunt, neque filii eorum susceperunt eam.* Sed nec illi qui sapientes existimati sunt de regione Chanaan aut de Theman Academia Iudaeae, aut negotiatores periti totum orbem & mare peragrantes, intellexerunt semitas eius, aut intraverunt in thesauros eius. Quinimo, nec illi gigantes, qui fuerunt ab inicio saecula magna, scientes bellum; hoc est; viri bellicosi illi & famosissimi, non invenierunt viam prudentiae, ideo propter insipientiam suam perierunt. Quid ergo? Ab homine inquam, nec in caelo, nec in terra reperiri potest sapientia vera, aut semitas eius, nisi Deo eam revelante: quia tota divina est & caelestis. Et nemo potest eam docere, aut per eius semitas nos ducere, nisi ipse qui est fons & pelagus sapientiae. Et quidem revelavit eam olim per Moysem & Prophetas populo suo Israelitico: sed cum hanc ipsi neglexissent, in carne ipse venit ut personaliter plenissime eam doceret, & per semitas eius duceret electos suos, ipse Ductor, ipse Doctor. Haec est summa Doctrinae Baruch, quam his verbis concludit: *Posthaec in terris visus est. Et cum hominibus conversatus.* Sic & per Prophetam Iliam promissus erat Christus tamquam Doctor, qui hanc viam edoceret. Sic enim ait. *Non faciet ultra volare a se Doctorem suum.* *Et Iaiâ 30. etius**

Con...

Job. 28.

Iaiâ.

Baruch.

cap. 3.

etius

LECTIO IX.

De secunda voce Turturis Gementis.

O Adonai, & Dux domus Israel. 2. qui Moysi in igne flamma rubi apparuisti. & ei in Sinalegem didisti. 3. veni ad redimendum nos in brachio exte...

Explicatio Primæ partis O Adonai & Dux Domus Israel.

Deus quidem non eget nomine proprio; tum quia unus est; tum quia ineffabilis. Propter hanc primam rationem, Attalus Martyr, ut refert Eusebius per contemptum rogatus à Tyranno: Quod nomen haberet Deus? Respondit: Qui plures sunt, nominibus decernuntur, qui autem unus est, non indiget nomine. Propter secundam, Sapiens, cum interrogasset varias de Deo quaestiones: Quis ascendit in caelum, utque descendit? Quis continuit spiritum in manibus suis? Quis colligavit aquas quasi in vestimento? Quis suscitavit omnes terminos terræ? Tandem & hanc quaestionem subiungit: Quod nomen eius est, & quod nomen Filii eius, si nesci? Quali dicat: Si perfecte noscimus eum, si perfecte filium eius, edisserere nobis nomen eius. Sed cum sit incomprehensibilis, perfecte eum nosse non potes; cum sit ineffabilis, nomen eius proprium effari nequis. Et certe ita est. Nam nomen eius internum & adequatum nemo novit nisi ipse, unde illud silentii potius adoratione venerandum iudicantur Antiqui, quam eloqui oratione. Quia tamen Deus dignatus est nobiscum agere & colloqui, aliquod nomen externum alicuius suæ perfectionis index dignatus est etiam manifestare, quo eum etiam alloquamur. Unde Moysi dicit: Nomen meum Adonai non indicavi eis. Et cum Moyses ad populum & captivitate Pharaonis liberandum mitteretur, ausus est interrogare Deum, & dicere: Si dixerint, quod est nomen eius, quid dicam eis. Dixitque Deus ad Moysen: Ego sum, qui sum. Sic dices filiis Israel: Qui est misit me ad vos. En ergo nomina duo, ab ipso meto indicata. Sed vere innumera sunt eius nomina: quia innumera perfectiones sunt, quæ diversis nominibus debent indicari à nobis, licet in ipso sint una simplicissima perfectio. Ceterum Sanctus Hieronymus Epist. 36. ad Marcell. apud Hebræos decem esse nomina Dei, annotavit, quæ ex Scripturis deducuntur.

Primum nomen Dei Hebræis est, EL, id est Fortis. Quo quidem nomine Deus recte indicatur, dicente Moyle: Quis similis tui in fortibus, Domine? Deus fortis. Quali diceret: Quis similis tui in fortibus, qui mergis in brachio tuo forti Pharaonem cum curribus & equitibus eius in mare? Quis similis tui in fortibus Domine, qui delevisti omnem carnem apertis cataractis, coeli, diluvio inundante? Quis similis tui

erunt oculi tui videntes Preceptorem tuum, & audies vocem post tergum monentis te. Hæc est via, ambulato in ea. Quasi dicat. Is qui invisibiliter te prius docebat, & quem audiebas loquentem per Angelos, per Moysen; per Prophetas, quem non videbas nisi in figuris & ænigmatibus, in visionibus imaginariis, in inquam, jam tibi apparebat visibilis. Oculi tui videbunt eum præsentem, aures audient loquentem, sedebit in medio tui docens, sedebis ad pedes eius audiens, demonstrabitque tibi ore & digito, verbo & exemplo, viam prudentiam, viam vitæ per quam debes ambulare: ut jam non possis errare, nisi oculos & aures claudas, ipsiusque ductum relinquant, & a vestigiis eius discedas rebelli tua voluntate.

Has igitur promissiones considerans Ecclesia (de filio scilicet Dei mittendo in orbem, ut tamquam Sipientia Patris doceat, & reducat errantes) excitat se & renovat desideria Sanctorum, & tamquam Turtur gembundam inclamat: O Sipientia, qua ex ore Alifsimi prodisti, attingens à fine usque ad finem fortiter, & disponens omnia sua vitæ, veni ad docendum nos vitam prudentiam. Orbis à suo aberrat sine imprudenter & cæcè; tu veni, ut reducas errantes in viam veritatis & vitæ. Non valere Prophetæ, non Moyses, non lex natura hæc sufficienter viam edocere, nec ad perfectum adducere. Tu ergo, o Sipientia, veni, & loquaris nobis. Nam Moyses, non Angelus, non Prophetæ, sed juxta promissum tuum tu ipsa veni & loquere, & nos in via præcede. Querimus te, invocamus te; nec invenire valeamus, nisi tu ipsa ostendas te. Nescimus quis sit locus Sipientiæ; Abyssus dicit: Non est in me. Mare loquitur, & ait: Non est mecum. Perditio & mors: Auribus audivimus famam ejus. Quis educet eam ex nabis? Ostende ergo tandem te, conversans nobiscum in terris, instruens Jacob puerum tuum, & Israel dilectum tuum. Veni, o Fili unigenite, & sinu Patris, ut filios adoptivos illi adducas, & cohæredes. Veni, o figura & imago substantiæ ejus, ut eum qui est ad imaginem repares, & illam expuncto caractere Satane, divino tuo caractere iterum consignes. Veni, o Verbum & vox Patris, & dic; Ego qui loquebar, ecce adsum: Veni, & fac ut disrupta sordiditate audiamus quid loquaris in nobis. Veni, o Sipientia, ignorantiam & errorem tollens; & sic nos deducas, ut tandem in Æterni Patris tui sinum perducas, in quo quiete perennante persistuatur.

Conclusio prima

ib. 28.

Isa. 52.

aructi

nia 30.

Varia Dei nomina.

Lib. 6. c. 3.

Prov. 30.

Exod. 6.

Exod. 3.

Exod. 17.

Gen. 7.

Gen. 19. tui in fortibus, Domine, qui Pentapolim subito depopulatus es usque ad extremum guttem, igne irae tuae exardescente? Quis similis tui in fortibus Domine, qui tribus digitis, ut ait Propheta, appendis molem terrae, qui omnia portas verbo virtutis tuae? Quis similis tui in fortibus, Domine, qui tenes extrema terrae, ut ait Job, & concuties (sicut ventilator paleas) impios ex ea potes excutere. Quis similis tui in fortibus Domine, qui uno momento universum mundum, & uno nutu potes delere, ut dixit Iudas Machabaeus. Ergo merito, EL, id est, Fortis nominatur, quia Regibus & Regnis dominatur, Orbemque totum moderatur invidiâ suâ fortitudine. Si subverterit omnia, & in unum coarctaverit, quis contradicet ei? inquit Job. Sed & hoc nomen optimè congruit Verbo incarnato, cui & attribuitur specialiter per Isaiam: Puer datus est nobis, & Filius natus est nobis, & vocabitur Admirabilis, Deus, Fortis. Utrique Fortis in praelio contra Luciferum in caelo, quem rudentibus inferni detraxit in abyssum. Fortis contra ipsum in pueritia, praedam ei auferens, idola & virtutem eius conterens in Aegypto. Fortis contra eundem, & corporibus & animis obsessis eum ejiciens, dum egit in mundo. Fortis contra ipsum, tentatus in deserto. Fortis contra ipsum colluctatus in cruce patibulo. Fortis contra eundem, captivos deducens e limbo. Fortis contra ipsum, quia spiritus onis sui interfecit impium, primum Satanam Ducem in mundi termino, & reliquos Angelos, sive ulla alterius potestate demersum in abyssum. Ergo ipse EL, ipse Deus, Fortis. Ab hoc verbo desumptum nomen est illud; Emmanuel, Nobiscum Deus: & illud Gallicum nostrum, Noel, Noster Deus. Item & illa nomina Angelorum, Gabriel, Fortitudo Dei; Michael, Quis ut Deus, Raphael, Medicina Dei.

Secundum Dei nomen est ELOHA, & ELOHIM, quod est plurale ab ELOHA. Ita ubi nos habemus: In principio creavit Deus caelum & terram. Hebraicè est. Elohim creavit caelum & terram. Sicque vocatur Deus, quatenus creans, gubernans, iudicansque mundum. Hoc enim nomine usus est Moyses jam ab initio, quod Deum Iudicem representat; ut scirent homines eundem esse Conditorum Orbis & Iudicem; ut scirent etiam eius voluntate, sapientia, iudicio conditum esse, illumque regi & conservari; ac in ipso mundo illum esse inspectorem singulorum, qui possit Vindex esse universorum. Haec omnia indicantur in verbo, Elohim. Quando vero in plurali, Eloha, dicitur, significantur tres personae in una divina essentia.

Tertium nomen est, DEUS SABAOTH, id est, Exercituum. Hoc nomine frequenter intitulatur Deus in Scripturis, quia diversos habet exercitus sibi militantes. Habet enim novem choros Angelorum, & in illis innumeras legiones, quae pro ipso steterunt, quando factum est praelium in caelo, & Michael pugnavit cum Dracone & An-

gelis eius. Sed in finem usque saeculi pro ipsius gloria dimicant, nobisque subsidio sunt & praesidio. Habet & in Ecclesia sua diversos exercitus, quae propterea Militans appellatur; & illi sub ipso summo Imperatore sacramento militari sunt devincti. Habet Martyres, habet Prophetas, habet Virgines, habet Confessores, habet Doctores, habet diversos magno numero Religiosos Ordines, qui sunt velut castrorum acies ordinatae. Denique habet & militiam caeli, per quam quandoque in Scripturis stellae & sidera intelliguntur; quae ordine pulcherrimo ab ipso dispositae, instar exercituum dimicantium praemittunt, & ipsius nutu procedunt; eique obsequium reddunt. Stella manentes in ordine suo pugnaverunt adversus Sifarim, canebat Debora. Ergo merito; Deus exercituum, de quo Job. Numquid non est numerus militum eius?

Quartum nomen, ELION, Excelsus. Excelsus porro, sive Altissimus dicitur, tum altitudine substantiae, quia omnes rerum essentias immensum transcendit, & omnes eminenter continet: tum scientiae celsitudine, quia illa incomprehensibilis est, dicitur Apostolo: O altitudo sapientiae & scientiae Dei! Tum altitudine potestatis, quia omnia quaecumque voluit, fecit, in caelo & in terra. Tum altitudine maiestatis & dominationis, quia omnia ei subdita eum adorant, Militantibus omne genus, Isaia 45. Tum altitudine habitacionis, quia in caelo empyreo habitat, vel in throno gloriae, ubi cum Angelis & Beatis glorificant. Qui sedet super Cherubim.

Quintum nomen est SADDAI, id est, Manticus & liberalis, & quasi mammeus: quia nimium omnem sufficientiam & abundantiam omnibus tribuit: Quis datus est caro omni carni; qui datur mentis fecundum, & pullis corvorum rorem in vocantibus eum. Habet ipse mammas abundantiam lactis plenissimas, quibus alit omnem creaturam. Sed maxime ex illis homines, tanquam infantes lactant, omnem gratiam, omnia dona spiritalia, omne alimentum sugere valent: Ipseque paratissimus est eo charitatis affectus illa dare, quo Mater amantissima infantem sole uberibus applicare. Ideo monet Apostolus, sperandum in Deo vivo, qui praestat nobis omnia abunde ad fruendum: De illius plenitudine omnes fugimus, qui solus potest animae nostrae sitim extinguere, corque nostrum satiare, cordis nostri sinus amplissimos adimplere. Quod perfectè adimplebitur post hoc saeculum, quando nobis ipse erit omnia in omnibus, quando inebriabimur ab ubertate domus eius. Propter haec igitur omnia rectè ab Hebraeis Saddai nominatur, quasi sufficientissimus, abundantissimus, copiosissimus in omnibus bonis, illa suis distribuens liberalissime.

Sextum nomen est, IA, quod nomen sonat in voce Alleluja: est enim vox composita ex Hallelu, Alleluja id est, laudate, & ya, id est, Deum. Haec est vox laetitiae inchoatae in hac Civitate Dei terrestri, & per-

Gen. 1. Deus creans, gubernans, iudicans mundum

Deus exercituum

Apo. 12.

Isaia 24.

Iud. 5.

Gen. 14.

Deus excelsus.

Rom. 11.

Isaia 45.

Psal. 79.

Deus liberator.

Psal. 135.

Psal. 146.

1. Tim. 6.

Alleluja

Apo. 19. perfectius resonabit in Civitate celesti, ut dicitur in *Qui est* Apoc.

Septimum nomen est, QUI EST. Hoc nomine se ipsum indicavit Moysi. Et illi recte convenit, qui ex se solus habet esse, & alia omnia ab ipso habent esse, tanquam a fonte & pelago inexhausto essentia; etque principium, in diu & finis rerum omnium & omnis esse. Deinde, ipse est qui est; quia habet esse aeternum & immutabile. Nam id quod mutatur, proprie non tam est, quam definit esse quod fuit, & incipit esse quod non fuit. Cetera ergo cum sint mutabilia, & in quodam fluxu, non ita perfecte dicuntur esse. Ideo de nobis dicitur: *Dies nostri sicut umbra declinantur*, omnes tanquam aquae dilabimur. De Deo vero dicitur: *Tu autem idem ipse es, & annis tuis non deficiens*. Tu Domine in aeternum permanens. In quem locum ait: *Aggravitas est Dei substantia, qua nihil habet mutabile: ubi nihil est praeitum, quae si jam non sit, nihil est futurum, quasi nondum sit; quia non est tibi, nisi Es*. Solus ergo Deus proprie est; nam & Angelus continuo à Deo pendet, in fluxu jugiter continuo à Deo sustentatur, quem ipse singulis momentis subtrahere potest, & se eum subtrahit, in nihilum, ex quo venit relaberetur. Homo etiam cum ceteris rebus in fluxu continuo est, continuo mutatur & corrumpitur; ita ut potius ejus nomen sit, *Non sum*, quam, *Ego sum*.

Psal. 101. Audi Eulebium. *Corruptitur juvenis in virum, vir in senem, puer in luvonem, insans in puerum, & qui heri fuit, in eum qui est hodie; quae quae est, in crastinum, manet autem nullus idem. Nullus enim est idem, sed omni momento cum ea phantasmata commutatur. Quo modo enim, si sumus istem, alii nunc quam antea gaudeamus? Alio modo amamus, atque odimus, alii possidemus, alii morimur, non eandem figuram, non eandem de rebus sententiam habentes: Haec ille.*

Lib. 11. de praeparat. Evang. 7. Oetavum nomen est, JEHOVA, quod vocant Tetragrammaton, sive quatuor litterarum, ex *Jod, He, Vau, He*, constans. Et ineffabile dicitur apud Hebraeos, quia apud illos habebatur sacratissimum & summe venerabile, tanquam nomen Dei primum & essentiale, essentiam ejus immensam ac Majestatem incomprehensibilem, ineffabilemque significans. Unde & ipsi, religionis & reverentiae causa, illud effari & pronunciare non audebant. Soli Sacerdotes seu Pontifices illud poterant pronuntiare in Sacrificiis, aut solempni benedictione populi: & maxime in ingressu in Sancta Sanctorum, ut tradit Philo in vita Moysis. Atque etiam moderni Judaei nunquam audent jurare per nomen illud Tetragrammaton; sed hac formula per illud jurant (rarò tamen & non nisi coacti) *in Iuda* *Iuro per Iod, He, Vau & He*, quae sunt quatuor litterae nominis istius; illudque juramentum apud Hebraeos summum est & sacratissimum. In illis porro litteris quatuor hujus nominis, significatur Trinitas cum Verbi Incarnatione. Nam littera prima *Iod*, significat Principium, & designat Patrem. *He* significat

Vitam, & designat Filium. *Vau* est conjunctio apud Hebraeos, & significat Spiritum Sanctum, qui est Patris & Filii unio, & amor notionalis. *He* iterum repetitur, & significat duas naturas in Filio divinam & humanam. Unde littera *He* addita fuit nomini Abrahæ & Saræ, dum ille prius *Abraham*, postea dicitur *Abraham*, & illa quae prius *Sarab*, dicta est *Sarab*, ut significaretur ex illis Christus incarnandus. Instar hujus nominis Tetragrammati, pleraque nationes etiam nomen Dei quatuor litteris pronunciant. Sic Aegyptij Deum vocant *Toud*, Hetrulci *Ejav*, Arabes *Alla*, Assyrij *Adoad*, Turcae *Agdi*, Graeci *Teis*, Latini *Deus*, Germani *Gods*, Galli *Dieu*, Hispani *Dios*, &c. Possunt & quatuor litteris dici designari quatuor principalia Dei attributa, Potentia, Sapientia, Misericordia, Justitia; atque ob illud significatum nomen Tetragrammaton ineffabile dici potuit, & incomprehensibile, quia haec attributa nobis sunt incomprehensibilia, & inexplicabilia.

Postremum Nomen Dei est, ADONAI. Quod quidem nomen frequens est apud Hebraeos, quia quoties in scripturis sacris occurrebat nomen, *tehorva*, quia non fas erat illud pronuntiare, legebant pro illo, *Adonai*. Imò & Christus & Apostoli, quoties citant Scripturam Hebraeam, in qua habetur nomen Tetragrammaton, pro eo nomen, *Dominus*, substituant. Adonai enim idem est quod Dominus. Eandem ob causam, cum Moysi Deus ait: *Nomen meum Adonai non indicavi tui*, Hebraei legunt: *Et nomine meo tehorvan non fui cognitus tui*. Nam nomen, *Adonai*, id est, *Dominus*, antea cognovisse certum est.

Ecclesia igitur hunc loquendi modum imitata, invocat Filium Dei sub nomine Adonai, & incilimat: O Adonai, Dux domus Israel! Idem est, ac si dicat: O Domine Deus! O Jehova! Otu, Qui es! O Fili Dei, qui sub nominibus praedictis te Moysi revelasti, & dignatus es te promittere Duce m Israelitis, te advocamus, ut promissionem tuam adimpleas, etiam in nobis. Dux fuisti domus Israel egressi de Aegypto. Dux per mare, Dux in deserto, Dux in columna nubis de die. Dux in columna ignis de nocte. Dux bellans pro eis, Dux submergens Pharaonem, cum suis Aegyptijs, Dux vincens Amalec, Chanaanem, Amorrhæum Jebusæum, Moab, Philistijm, & ceteros hostes, ut petranfret populus iste quem possidisti, donec introduceres eos, & plantares in monte hereditatis tuae. Verè ergo gloriosus tibi Tirulus, Dux DOMUS ISRAEL; quem decantant ipsi cum gratiarum actione in victoria sua. Cantico, dicentes:

Dux fuisti in misericordia populo quem redemisti? Et porraisti eum in fortitudine tua ad habitaculum sanctum tuum Ascenderunt populi, & irati sunt dolores obtinuerunt habitatores Philistijm. Tunc conturbati sunt Principes Edom, robustos Moab obtinuit tremor obriperunt omnes habitatores Chanaan Sed & nos, O Adonai, O Domine Deus, Israelitæ sumus, & domus

Dei nomen 4. litteris pronunciat.

Deus Dominus

Exod. 6.

Exod. 15.

mus Israel: quod in typo tunc apud illos gestum est, exhibe modo in veritate. Veni. & esto Dux noſter, & fac ut simus domus Israel, secundam spiritum & veritatem, sub tua manu egredientes de ierivitu, demonis, & tyrannide peccati. Esto Dux noſter in die, in nocte, in prosperis, in adversis, in adolescentia, in senectute, donec Israel simus, videntes Deum, Principes cum Deo, tecum triumphantes in aeterno tuo Palatio.

LECTIO X.

De ſecunda parte.

Qui Moysi in igne flama Rubi apparuit.

NOta primò Deus apparuit Moysi in Rubo ardente, qui non consumebatur, ut significaret, quod ignis tribulationis, licet ardentissimus, populum non efficit consumptum, aut deleturum, licet fructicem debilem, infirmum & fencicosum Quinpotius fore, ut Aegyptij eius spinas percussent, & vulnearentur.

Exod. 3. Secundo, in medio Rubi existens loquitur Moysi & dicit: *Vidi afflictionem populi mei in Aegypto, & clamorem eius audivi, propter duritiam eorum qui praesunt operibus: & scio, dolorem eius descendit, ut liberem eam de manibus Aegyptiorum, & educam de terra illa in terram bonam & spatiosam, qua fuit lacte & melle.* Gemebant ergo filij Israel sub onere & servitute, & gemitus, clamor, lachryma eorum in caelum usque pervenerunt, divinamque misericordiam ad compassionem commoverunt, ut afflictis succurreret.

Exod. 6. Tertio, virtutem & modum quo eos deiecit liberare, indicat capite sexto. *Ego Dominus, qui educam vos de ergastulo Aegyptiorum, & eruiam de seruitute, & redimam in brachio excelso, & iudicium magne.* Hebraea legitur, *In brachio extenso*, quam lectionem in hac Antiphona secuta est Ecclesia. Hoc autem peractum est, per tot plagas Aegyptij inflictas, in quibus extendit Moyses brachium cum virga poenitentiae sibi a Deo consignata, in qua & nomen Tetragrammaton, sive Quadriliterum, inscriptum fuisse, aliqui tradunt. Putantque fuisse quadratam, sive quadrilateram, & uniuscuique lateri unam Nominis illius ineffabilis litteram inscriptam fuisse. Propterea forte vocatur *Virga Dei*, Exodi quarto. *Reversus est Moyses in Aegyptum, portans virgam Dei in manu.* Sed attende particularius, quomodo Deus eos redemerit in brachio excelso & extenso, ac iudicij magne. Primo extendit brachium Moyses cum virga super aquas, & illae versa sunt in sanguinem. Dignum enim fuit, ut is fluvius, qui parvulos Hebraeorum crudeli nece mergendos traxerat, auctoribus sceleris poculum sanguinis redderet: & cruorem pollini gurgitis, quem particidali carne macularant, potando sentirent. Secundo

Extendit brachium super terram, & ranæ, cinniphes, mulca, locusta, diversis vicibus & plagis in Regiam & Conclave Pharaonis penetrantes, ingenti cuiuspavore cum tota Aegypto affecerunt. Tertio, Extendit brachium super acrem & caelum, & flammam tonitrua, grandines & fulmina, ac altera vice tenebrae triduanæ exorta sunt. Quarto, Extendit brachium super homines & animalia, & pelis ac vesicae turgentes & ulcera in hominibus & animalibus, in ipso etiam Pharaone ac Magis apparuerunt, gravissime & lethaliter eos torquentia. Quinto, Extendit super primogenita, & in omni domo funus aliquod jacebat, & nil nisi mortis imago occurrabat. Sexto, Extendit denique super mare brachium suum, & divisum est, tramitem Israelitis referens. Extendit iterum, & reversum est in locum suum, opprellis & sepultis omnibus Aegyptijs viam Israelitarum sectantibus. Vides ergo in his omnibus brachium excelsum & extensum, quo populum suum redemit Deus?

Quarto promittit eis: *Assumam vos mihi in populum, & ero vester Deus.* Et cetera quod ego sum Deus vester, qui educavi vos de ergastulo Aegyptiorum. Ubi nos legimus. *Ero vester Deus.* Hebraea habent. *Ero ductio vester Elohim*, id est, *Ero vester Providor*, *Gubernator*, *Protector* & *Dux*. Et ita omnia Nomina, omnes Tituli qui Deo attribuntur iuxta dicta, eminuerunt in liberatione Israelis de Aegypto. Primo Eduxit eos tamquam EL, tamquam Deus fortis, in brachio forti & extenso, secundo Eduxit eos tamquam ELOHIM, tamquam Iudex & Vindex in iudicij magne, tamquam Providens & Gubernans adfuit in omnibus necessarijs. Tertio, Eduxit eos tamquam ELION, id est, *Excelsus*, in brachio excelso & prodigij de caelo. Quarto, Eduxit eos ut SADDAL, id est, *Munificus* & *Liberalis*, vasa aurea & argentea, Aegyptiorum spolijs donans, deinde in deserto eos aieus, manna defluente de caelesti habitaculo. Quinto eduxit eos ut JEHOVA & QUI EST, quia hoc nomen specialiter insinuat Moysi, agens de populi sui liberatione. Sexto, Eduxit eos ut ADONAJ, & *Dux domus Israel*, *Dux ad egrediendum de Aegypto*, *Dux per mare*, *Dux in deserto*, *Dux in columna nubis de die*, *Dux in columna ignis de nocte*, *Dux bellans pro eis*, *Dux submergens Pharaonem cum curribus*, *Dux vincens Amalec*, *Chananaeum*, *Amorhaeum*, *Sebusaem*, *Moab*, *Philistinum*, ceterosque hostes, ut ante dixi: idque ut pertransiret populus iste, de quo dicit: *Ero vester Deus*, & ut tandem cum inuodere, & plantaret in monte hereditatis suae. Vere ergo gloriosus ipse Titulus: *Dux Domus Israel*, quem decantant merito Israelitae: cum gratiarum actione, in Cantico suo: *Dux fuisti in misericordia tua populo quem redemisti, & portasti eum in fortitudine tua ad habitaculum sanctum tuum. Ascenderunt populi, & traxerunt, dolores obtinuerunt habitatores: & inlisterunt, Tunc conturbasti iuni Principes Edom, robustos Moab obtinuerunt, obstruuerunt omnes habitatores Chananae. Nempe super eos extendit brachium suum Adonaj, ut agnoscerent eum om-*

Exod. 6. Tituli Dei in o-ni dictione populi Israel emi-nuerunt. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 19

nistera Dominum, omniumque Regum, cuius potentia nemo potest obistere, & ideo metuendum nimis.

Quinto: Educto populo suo in montem Horeb, sive Sinai, ubi primo in Rubo apparuerat; dedit ibidem eis legem, scriptam digito suo, non in charta aut pergamento, sed in tabulis lapideis. Idem porro Mons est Sinai & Horeb; dicitur Sinai, a solitudine & siccitate, dicitur Horeb, a ruborum copia. In quo eodem Monte percussit petram: Moyses & dedit populo aquam, in quo & Eliam allocutus est Dominus, in sibilu auræ tenuis, cum prius pertransisset turbo, ignis & petrarum commotio. Legem vero ibi promulgans, voluit locum ronis fulgoribus, igne, nebulis, circumvestiri, & totum terribilem esse, tanquam Deus ultionum futurus, in eos qui eam forent transgressuri, aut a pernatari.

Quoniam hæc omnia iam dicta, sive de apparitione eius in Rubo, sive de liberatione populi ex Aegypto, sive de legislatione in monte; figura erant eorum quæ in nova lege gerenda erant per Filium Dei in carne, paucis nunc illa explicemus, & singula illi applicemus.

Exod. 17.
3. Reg. 19.

Explicatio Rubi & Moyses & virtutum eius.

Sanctorum Patrum communis est Doctrina, liberationem temporalem filiorum Israel per manum Moysis, de signale omnium hominum liberationem futuram per manum Filii Dei. Unde sicut filii Israel sub levitate & captivitate Pharaonis gemebant in operibus paleæ & lutii, simulque plorando clamabant ad Dominum pro auxilio implorando: Sic & populus Dei gemebat sub captivitate Daemonis & peccati, respirans ad Adventum Filii Dei Liberatoris & Vindictis. Jam satis diu cogebatur servire naturæ humana crudeli cum labore, in luto & latere & stipulis colligendis, hoc est, fordidis operibus & peccatis se commaculare, & paleam qua sibi ignem æternum succenderet, congregare. Ut finiretur tandem hæc servitus maculosa & damnosa, & Daemonum opprimentium crudelitas, intolerabilis terminum suum acciperet, annis plus quatuor millibus assidua Sanctorum Patrum deprecatio in cælum cum lachrymis ibat. Tandem igitur his ardentissimis oppressorum votis commotus Deus, idem videtur Filio dixisse, quod olim Moysi: *Vidi afflictionem populi mei, & clamor eorum, sed veni, & mittam te, ut educas populum meum.* Immo Filius ipse considerans oculo pietatis & misericordie, visceralis afflictionem tantam electorum, in Aegypto, sive in mundo hoc tenebroso sub servitute & tyrannide Satana in cælum clamantium, illud dixisse videtur: *Grati venundati estis, & sine argento redimemini. Et nunc quid mihi est hic, dicit Dominus, quoniam ablatus est populus meus gratis? Dominatores eius iniquè agunt. Et iugiter nomen meum tota die blasphematur. Propter hoc sciet populus nomen meum in die illa, quia ego qui loquebar, ecce Adiuror.*

Exod. 3.

Isaia 62.

Veni ergo Dei Filius, ut gratis nos redimeret, siacullo merito nostro: quia eramus venditi gra-

tis, quia vilissimo pretio. Venit, ut sceptrum exactoris, & potestatem crudelium dominatoris tartari confringeret & contereret, nosque in libertatem affereret. Venit, ut manifestaret nomen suum, Nomen Salvatoris: & qui loquebatur antea per Angelos & Prophetas, apprensus in ænigmatica & umbratili visione, apparuit per se personatè in veritate. At quomodo apparuit? Certe ut olim in Horeb, ut ignis in Rubo incombusto, sed tamen ardente. Vis id plenus intelligere?

Primo quidem: Quid est ignis in Rubo, nisi Filius Dei in carne, Divinitas in humanitate? Quid Rubus spinosus, asper, humilis & vilis, aliud designat præter Christi humanitatem, quam subditam sponte ærumnis & laboribus spinosis, elegit pauperemque humilem ac vilem nostræ salutis causâ suscepit? Quid iterum incombustus Rubus, & tamen flammans, aliud designat, quam humanitatem, eiusque mortalitatem & infirmitatem, ab igne Divinitatis non fuisse consumptam? Sicut ergo in Rubo integer mansit Rubus & ignis, ita in Christo duæ naturæ integræ, illæscæ, inconfusæ, ut dicit S. Cyrillus.

Secundò: Quid est ignis in Rubo incombusto, & tamen ardente, nisi Christus conceptus in Virgine, & natus sine Virginitatis lesione? Sic carit Ecclesiâ: *Rubum quem viderat Moyses incombustum, conservatam agnovimus tuam laudabilem virginitatem, Dei Genitrix.* Audi Richardum de Sancto Victore hanc Moysis visionem in Rubo sacrosanctæ Virginitatis, in initio Expositionis super Apocalypsin ait: *Viso quæ Moysi in Rubo extrinsecus apparuit ignis in typica significatione plena fuit. Quid namque accipimus Rubo, per flammam, nisi Spiritus Sancti gratiam. Quod per gratia Rubum, arborum parvulam, asperam, viridem, & floridam, nisi Beatam Virginem Mariam per sui consensum. S. in Matrem humilem, per virtutum exercitium asperam, contra mollitiem, viridem, per fidem, floridam, per castitatem? Domino itaque apparente in Rubo, flamma Rubum non lesit. Et Filio Dei in Virgine carnem sumente, obumbrante Spiritus S. gratia pudor virginalis illæsus permansit. Hæc igitur visio cælestis Sacramenti virtute redundat. Unde Moyses: *Vidam & videbo visionem hanc magnam, Revera enim visio magna fuit, quæ est præsens tuæ miraculum exhibuit, & incarnationem Verbi, ac Virgini. Mater integritatem perpetuam præsignavit.* Hæc ille. Accedamus & nos, sacroque hoc tempore contempletur visionem istam magnam, prodigium duplex in Rubo insinuat. Quomodo ignis Deitatis unisatur fragili Rubo humanæ naturæ, quæ tamen integræ & illæscæ perseverat. Quomodo mulier etiam fragilis & florida per castitatem, Deum hominem concipiat, illæscæ flore, illæscæ castitate. Appropinquemus Deo. Homini, appropinquemus Virgini. Matri, ut lumine suo illuminet nos ad fidem, & suo ardore accendat ad charitatem. Sed prius solvenda est hæc mentis de pedibus, ut cum humilitate accedamus, depositis affectionibus terrenis, &*

Ignis in Rubo Filii Dei in carne.

Ignis in typica significatione plena fuit. Quid namque accipimus Rubo, per flammam, nisi Spiritus Sancti gratiam. Quod per gratia Rubum, arborum parvulam, asperam, viridem, & floridam, nisi Beatam Virginem Mariam per sui consensum. S. in Matrem humilem, per virtutum exercitium asperam, contra mollitiem, viridem, per fidem, floridam, per castitatem? Domino itaque apparente in Rubo, flamma Rubum non lesit. Et Filio Dei in Virgine carnem sumente, obumbrante Spiritus S. gratia pudor virginalis illæsus permansit. Hæc igitur visio cælestis Sacramenti virtute redundat. Unde Moyses: Vidam & videbo visionem hanc magnam, Revera enim visio magna fuit, quæ est præsens tuæ miraculum exhibuit, & incarnationem Verbi, ac Virgini. Mater integritatem perpetuam præsignavit. Hæc ille. Accedamus & nos, sacroque hoc tempore contempletur visionem istam magnam, prodigium duplex in Rubo insinuat. Quomodo ignis Deitatis unisatur fragili Rubo humanæ naturæ, quæ tamen integræ & illæscæ perseverat. Quomodo mulier etiam fragilis & florida per castitatem, Deum hominem concipiat, illæscæ flore, illæscæ castitate. Appropinquemus Deo. Homini, appropinquemus Virgini. Matri, ut lumine suo illuminet nos ad fidem, & suo ardore accendat ad charitatem. Sed prius solvenda est hæc mentis de pedibus, ut cum humilitate accedamus, depositis affectionibus terrenis, &

involutis cogitationum carnalium, exutisque & procul a nobis rejectis operibus mortuis, per pelles animalium mortuis, ex quibus sunt calcei, delignatis. Tunc invenimus gratiam coram Deo, ut ignem in Rubo, & verbum in carne possumus intueri, Deumque nobis loquentem audire.

Ignis in Rubo Christus in Cruce.

Tertio: Quid est Deus in Rubo, nisi Christus in spinosa & rubente cruce, amoris flamma ardente circumdatus, spinisque pungentibus coronatus? Ibi nempe loquitur, ibi arca sua manifestat fidelibus accedere volentibus, ibi agit de populi sui liberatione & captivitate peccati, & servitute Satanae. Frutex humilis & asper Crux Christi, verè Rubus, pungens quidem carnem Filij hominis, sed a nobis filij hominum peccatum expungens. Ibi Cor ejus duplici igne ardet, doloris & amoris, sed sine consumptione. Nam pauco tempore dolorem fortiter tolerans, eterno amore ignitum perennabit pro nobis. Accedamus ergo & nos ad hanc visionem magnam, ad cor ejus flammans, ut participemus lucem, flammam, vitam & pacem quam loquitur in plebem suam, & super eos qui convertuntur ad Cor.

Deus in Rubo Christus in Ven. Sac.

Quarto: Quid est Deus in Rubo ardente & incombusto, nisi idem Christus in Eucharistico Sacramento? Ibi Divinitatis ignis continetur in Rubo humanitatis latens, sacramentalibus speciebus quasi folijs & cortice circumvelatus. Nec Rubus ad hoc igne comburitur, nec cortex aut folia circumambientia consumuntur, inde nos alloquitur in finem usque faculi Deus, de nostra redemptione & salute. Sed illac nemo debet accedere, nisi depositis calceis: hoc est, affectionibus impuris, simulque rationibus humanis & terrenis. Alioqui spinas reperiet, quibus lædatur, nodosas & spinosas difficultates, quas ratio sola non potest penetrare: inveniet & ignem, quo aëuratur. Ignis immortalis sunt mysteria Christi, noli ea perferant remere, ne in eorum perfratatione comburaris. Noli accedere indigne, nisi damnum sentiat & velis prax & conscientia.

Rubus ardens cor omnis Deo ple. num Luc. 12. Ezech. 28.

Quinto: denique, Mens nostra & Cor nostrum sit Rubus ardens: igne Deo plenus, & lucidus. Hic est enim ignis divinus, de quo dicitur: *Ignem veni mittere in terram & quid volo, nisi ut ardeat?* Hic est ignis, quo igniti sunt lapides illi, de quibus in Ezechiele ad primum Angelum peccato jam obrebratum dicitur: *In medio lapidum ignitorum ambulabis.* Ab hoc igne, Spiritus illi castes Seraphim dicti sunt: id est, Ardentes & Accensi. Hic ignis, quo amicus instat Rubi sibi vilis & humilis succenditur, non consumit sed, efficit, non destruit sed instruit, non in cineres sed in Deum transformat, luce & ardore coelesti totum perficiens hominem. Sed hæc satis de Rubo.

Nunc vide ulterius quomodo Adonai & Deus noster, qui in carne apparuit, & in cruce tamquam in Rubo, etiam legem dedit nobis in monte. Et quidem ipse Moysi legem dedit in eodem monte,

in quo apparuerat, in monte scilicet Sinai sive Horeb. Ibi duas tabulas tradidit lapideas, in quibus lex terroris insculpta fuit. Erut se Terribilem exhiberet, tonitruis & coruscationibus, fumo & nebulis locum ita implevit, ut diceret populus: *Non loquatur nobis Dominus, sed tu, Moyses, loquere nobis.* Adonai vere & Deus noster dedit nobis legem; non terroris, sed amoris; non in monte Sina, monte solitudinis & siccitatis; sed in monte Sion, monte visionis, pleno tunc sanctæ multitudinis; non in tabulis lapideis sculptam sed in tabulis cordis: idque non attramento, sed spiritu Dei vivi. Mistique de excelso iguem; non terribilem & nebulosum in vertice fumante: sed pellucidum in linguis igneis, suavitè corda succedentem & illuminantem. O ignis sancte, quam suaviter ardes, quam secreta lucas, quam desideranter aduris! Sic loquitur Sanctus Augustinus de hoc igne. Sic etiam Sanctus Leo: *Ad vester senectus abigitur, nova luce fulgura coruscant cum micantium splendore linguarum, & verbum Domini, lucidam, & eloquium conspicietur ignitum, cui ad creaturam intellectum, consumunturque peccatum, & officia illuminandi, & vni inesse: urandi.* Ad hæc ergo legem suspirans Columba & Turur nostra inclamat: O Adonai, qui in Rubo apparuisti, & in monte Sina legem dedisti, quasi dicat: Nunc, nunc ut in Rubo novo appareas, & nobis loquaris, te expectat ardens desiderium nostrum: expectant & vota nostra a Te novam legem. Te inquam, legislatore summo scribendam in cordis nostri medittulo. Ergo veni, & id perage: sed prius libera nos ab hostibus, & redime nos in brachio tuo extento.

Ecod. 10. Per Moy. sen in mente lex terris per Christum a-moru da- sa.

Leo ser. de Pent.

LECTIO XI.

De tertia parte secunda vocis.

Postremo itaque, hic explicandum restat, quomodo Adonai, & Deus noster redemerit nos in brachio extento. Solet in sacris eloquijs filius Dei brachium Domini vocari, sicut & Spiritus S. Digitus Dei. Quia sicut brachium a corpore promanata & Filius a Patre procedit: sicut digitus a corpore & brachio, ita Spiritus Sanctus a Patre & Filio, inquit Sanctus Hieronymus in cap. 52. Iste. Deinde, quia Pater per Filium potentiam & fortitudinem suam ostendit, sicut homo robur suum per brachium extentum solet ostentare. Sic Interpretes plerique illud accipiunt: *Ecce potentia in brachio suo superis superos mente cordis sui.* Ut sit sensus: Pater Aternus potentiam suam ostendit in Filio, in Christo: cum contra superbos Demones, eos superando & piecendo: tum circa infideles & superbos Judaeos, eos dispergendo. Sic & de Christo intelligunt illud: *Brachium Domini eius revelatum est: Domine quis credidit auctori nostrorum?* Quod Apostolus de Evangelio, in quo Christus relevatus est, interpretatur. Ergo brachium exten-

Quod ad sit bra- chium aternum

Luc. 1.

Brachij extensum

Christus tentum, quo redempti sumus, Christus recte nominatur.

Isaia 51. Quapropter appositè huic nostro proposito, quo invocatur ad redimendum nos, usurpare possuimus, & ad illum dirigere illud: Consurge, consurge, induere fortitudinem brachium Domini, consurge sicut in diebus antiquis, in generationibus saeculorum. Numquid non percussisti superbum, vulnerasti draconem? Numquid non in sicca mari, aquam abyssus vehementer, qui percussisti profundum maris viam, ut transirent liberati? Vocat Pharaonem Draconem, vocat & Superbum, qui Dominum noluit agnoscere, sed in brachio Domini percussus est, vulneratus, in profundum missus, post tot prodigia & portenta. Et tunc Israeliticus populus per mare traductus est, & in libertatem assertus. Sicut ergo in diebus antiquis id factum est; ita in saeculis posterioribus exurgente brachio Domini, innovata sunt signa, immutata miracula. Sicut Adonai & Jehova contrivit & debellavit Pharaonem & Aegyptum: Sic Christus virtus Patris Daemonem & Infernum. Sicut Adonai & Jehova id fecit multis potentis: Sic Christus multis edidit miraculis. Sicut Adonai & Jehova Hebræos per mare duxit in terram promissam, Sic Christus per Sanguinem suum, quo abluitur, deducit nos in patriam caelestem. Sicut Aegyptii submersi sunt in undis: Sic peccata nostra in Baptismi aquis. Sicut per virgam Moysis facta sunt omnia illa miracula: Sic per Crucem Christi, tantquam per virgam virtutis suae, patrat sunt longe majora.

In brachio igitur extento redemit nos Salvator noster.

- 1. Extendit brachia adhuc infans in praesepio, vel in matris gremio: & illorum virtutem jam extunc sensit Infernus & Idola, quibus aliqua detrahit spolia. Nam & nomen eius statim ab ortu vocatum est apud Prophetam: Accelera spolia destrahere. Videntur scilicet colligata eius brachia, & tamen spoliant infernum, silentium oraculis idolorum inducunt, Reges ab Oriente nutu suo attrahunt, & Pastores à Juedea.
- 2. Extendit brachium jam Vir existens super elementa, & impetante illo mari & ventis fit tranquillitas magna.
- 3. Extendit manum suam ad Petrum, & solidum ei praebet super aquas vestigium, significans, quod extento brachio suo nos valeat de periculis & naufragio liberare, & ne mergamur aut pereamus, protegere.
- 4. Extendit brachium, & imposuit manum agris, cecis, mortuis & eis sanitatem, visum, vitam reddidit.
- 5. Extendit brachia in oratione, sicut Moyses in monte, & exinde nobis contra hostes cessit victoria.
- 6. Extendit brachia in Cruce, & omnis virtus diaboli concidit. Attraxitque ad se una manu populum gentilem, altera populum Hebraeum.

Rational. Evang.

Immo ibi sterit, & brachiis extensis mensus est orbem.

- 7. Extendit brachia moriens, & Solem obscurat, ac velut tegmine nebuloso obducit, velum templi simul discindit, & petras findit.
- 8. Extendit brachia in sepulchro, & licet infirma videantur, illis tamen tunc multorum sepulchra aperuit. Extendit brachium virtutis suae etiam ad inferos descendens, & vedes ferreos confregit, ligavitque fortem, & spolia ejus diripuit, captivam educens captivitatem.
- 9. Extendit brachia in Ascensione, & universum orbem censetur tunc multiplice benedictione locupletasse, diabolique manum toto orbe extensam, inefficacem & irritam reddidisse. Vides igitur, quomodo redemptio nostra inchoata sit à Christo in brachio extento, in suo in hunc mundum ingressu adimpletaque in brachio extento in progressu; tandemque consummata in brachio extento, in egressu?

Merito ergo repetimus, & cum voce gemebunda Turturis inclamamus; O Adonai, Dux domus israel, qui vixisti in Rubo apparuisti, & in Sina legem dedisti, veni ad redimendum nos in brachio extento. Veni, o Adonai, o Jehova, o Domine virtutum, & esto Dux noster; quia nos domus Israel sumus, Generatio quarentium Dominum, quarentium faciem Dei Jacob. Ostende ergo te, quem totis votis quarimus, ostende faciem tuam, & salvaberimus. Esto brachium nostrum in manu, & salus nostra in tempore tribulationis, redimens nos in brachio extento. Videamus tandem te extendentem manus in praesepio: extendentem super idola in Aegypto: extendentem in oratione, in montibus, in deserto: extendentem fortiter in crucis supplicio: extendentem suaviter in sepulchro: & tandem completa redemptione extendentem illas ut amplectaris nos, & introducas ac perenniter quiescere facias in Aeternitatis tuae habitaculo.

LECTIO XII.

De tertia voce Turturis.

1. O Radix Jesse, qui stas in signum populorum, 2. super quem continebunt Reges os suum, quem gentes deprecabuntur, veni ad liberandum nos, iam noli tardare.

Explicatio Prima partis O Radix Jesse qui stas in signum populorum.

Desumitur initium hujus vocis ex cap. 11. Isaie, Prior ubi dicitur, In illa die radix Jesse, qui stas in signum populorum, ipsum gentes deprecabuntur. Ibidem radix Jesse praecedit: Egre dicitur virga de radice Jesse, & flos de se quodve radice ejus ascendet, & requiescet super eum spiritus signum Domini, spiritus Sapientiae, & intellectus, spiritus concupiscentiae & fortitudinis, spiritus scientiae & pietatis, & virtutum.

D

1.10. May- ue lex Chris- o a- u da- ser. ent. variu amodu vicibus Christus brachia extendit. uodna bra- ium entium. uci. brachiū entium.

Psal. 23. Isaia 33.

3. Vox Biptitit.

plebis

plebit eum spiritus timorū Domini. Christus ergo vocatur quandoque flos ortus ex Maria, tanquam virga & fructus sine nodo, ex Anna & Ioachim, tanquam truncus; ex Davide & Jesse, tanquam radice: super quos omnes requievit spiritus Domini & benedictio Altissimi, propter florem illum, imo & per illum. Quandoque etiam vocatur Radix, Virgaque, seu Virgultum, ex quo fructus nostrae redemptionis pependit. Sic Isa. *Ascendit sicut virgultum coram eo, & sicut radix de terra siccanti.* Quasi dicat. Sicut virgultum, sive surculus tener, nasci solet ex arbore cum puritate: ita oritur Christus de Virgine Matre sine impuritate, sine viri semine: & sicut terra siccans, sive arida & iniquosa, etiam inculca arbutulam producit in altum sese paulatim erigentem: ita terra virginea nullo humectata semine, non culta viri operatione, ramuscillum suum dabit, insublimem tandem arborem crescentem coram Domino.

Christus, quomodo sit radix aesse.

1. *Apo. 2.*
- 2.
- 3.
- 4.

Christiani dicitur Jesse.

Rom. 11.

Hic vero dicitur *Radix Jesse Christus*, sed multiplice significatione. Primo quidem, *Radix Jesse*, id est virga, seu surculus ex radice Jesse pullulans, sive ex stirpe Davidis & Jesse. In qua significatione Apoc. 2. dicit de seipso: *Ego sum radix & genus David.* Secundo, Radix David & Jesse hoc sensu recte dicitur & prout, quod scilicet quoad Divinitatem eorum sit radix; licet quoad humanitatem ex eorum sit radice. Nempe Christus natus est ex semine David secundum carnem: David tamen ab ipso ortus est, ab ipso productus & creatus, ut explicat B. Rupertus. Tertio, David & Jesse fuere tantum semen ex quo ortus est Christus, quasi Radix germinans omnes Fideles, omnemque in eis tanquam surculis succum gratiae producens, fructumque bonorum operum, & tandem fructum gloriae. Quarto etiam Christus dici potest radix Jesse & Davidis secundum humanitatem, & glorificationem. Hoc enim exaltatus fuit David, & tot donis cumularus, quia ex stirpe eius nasciturus erat Christus, Filius David appellandus. Refert Epiphanius haereti. 29. in Aegypto primos Christianos vocatos fuisse Jesseos. Unde putas istud nomen eis datum est, nisi à Jesu radice Jesse? Nempe omnes nos tanquam surculi olivae sylvae, ex gentilitate orti, bonorum operum steriles, per baptismum inserti sumus Christo tanquam olivae fructiferae, ut focii sumus radicis & pinguedinis, ut ratiocinatur Apost. hoc est, ut sumus participes gratiae & pinguedinis Spiritus Sancti, qua imbuta est radix illa olivae, Radix Jesse. Sic ergo Jessei sumus: radix illa nos portat, succum frugiferum & divinum nobis communicat. Sed si radix sancta est, debent esse & rami: idem Apostolus dicit: ne excendantur, & Divina sentiant iustitiae secum, si inveniantur iterum sylvescere, aut fructus acerbos radici non correspondentes producere. Quid vero fiet de ramis istis infecundis post excisionem? Inutiles certe ad omnem opus, non possunt non aeternis ignibus deputari. Hi

sunt improbi Christiani, peccatorum acerbum germen producentes; quia Christo avelluntur, ut rami reprobi à radice cui erant infusi. Et non agnoscuntur ut semen spirituale Abrahæ, aut de genere Jacob & Israel, nec de genere Jesse aut David: quia eorum non sectantur opera, fidem, & sanctitatem. Nequam ergo Jessei sunt, sed illis convenit illud. *Radix tua & generatio tua de terra Chanaan, Pater tuus Amorrhæus: & mater tua Cethæa.* Impii erant Amorrhæi & Cethæi, in impudicitias & alia flagitia proni; his ergo comparantur, & dicuntur quasi ex illis nati, qui eorum mores & vitia imitantur. Quomodo & apud Amos dicit Dominus: *Namquid non filii Aethyopum estis vos omnes mihi, Filii Israel? Quasi dicat. Tantis estis vitiiis fordidati & deigrati, ut non censcam vos inter veros Filios Israel, Filios Dei electos, sed potius inter vices & reprobos Aethyopes, in nigredine vitiorum obduatos & inveteratos, sicque lotionis & candoris gratiae meæ vix capaces. Hæc omnia improbos certe Christianos concernunt, qui cum ex radice optima & genere illustri prognati, fructum & opera deberent ferre pietatis, iustitiae, caritatis, castitatis, & sanctitatis, caritatemque virtutum nonnulli producunt opera carnis, & fructus acerbos superbiae; invidiae, intemperantiae, impietatis quasi prodirent ex venenata & non sancta Radice: ideoque potius vocandi sunt cum S. Baptista *Genimina operarum.* Imò similibus Christus exprobat: *Vocax Patrem diaboli estis.* Opera filii serpentis, opera Sarana operantur; ideoque Filii eius sunt per imitationem.*

Solent ergo nobis ad vigilandum esse, ne qua radix amaritudinis sursum germinans, radix venenata peccati, originem nostram sanctam derumpet & nos excisionis & ignis reos statuat. Ut sic semper fidei, gratiae, opere sumus veri Jessei, veri Filii Abrahæ, veri Filii Israel, imò veri Filii Dei, veri Filii Christi. *Abrahæ enim nos servii nos, & Israel agnoscat nos; Tu Domine Pater noster, Redemptor noster, à saeculo nomen tuum.* Nos enim, o Christe, genus tuum electum, populus acquisitionis, gens Sancta. Tu radix nostra es & origo, tu vita nostra, & gloria. *Tu in nobis es, Domine, & nomen sanctum tuum invocatum est super nos, ne derelinquas nos, Domine Deus noster.* *Ierem. 17.* Imò vix ortus fuit Christus ex Maria, quæ de sancta Maria David & Jesse erat, quin statim declaratur Christus positus in signum salutis omnium. Hinc Angelus stat in signum illud manifestans Pastribus, dixit: *Ecce quomodo pater evangelico vobis gaudium magnum, quia natus puerorum est vobis hodie Salvator mundi, qui est Christus Dominus in civitate David: Et hoc vobis signum. Invenietis infantem pannu involutum, & positum in praesepe.* Vide quale signum Regis & Redemptoris Israel, panni humiles, stabulum vile, praesepe angustum & abjectum. Nempe à Patre in loco isto obliquo positus est in signum salutis, in signum humilitatis, paupertatis, obedientiae, poenitentiae, quæ salvandi sunt. Quia per hæc oportet salu-

Exach. 36. Impii Christiani Amorrhæi.

Amos. 9.

Luc. 11. 10. 11. 12.

Isai. 63.

Ierem. 17.

Luc. 2.

tem recuperare, à qua per superbiam, inobedientiam, concupiscentiam excidit homo. Signum sanitatis recuperanda, & victoria contra hostes, Ezechiae Regi datum est à Domino per Isaiam Prophetam Et illud quidem fuit, non Sol ascendens, sed descendens decem lineis in horologio Achaz per umbram. Sic signum nobis salutis & redemptionis datur Sol aeterni luminis, infra novem choros Angelorum descendens qualiter novem lineas; & ad humilitatem nostram se demittens, umbra mortalitatis nostrae se vestiens.

Hoc ergo salutis suae signum certissimum, à Patre aeterno positum Angelico ministerio demonstratum, intucantur & adorent, in finem usque saeculi omnes populi. Infantem scilicet de radice & genere Jesse, in civitate parvula David Parentis sui ortum, in stabulo & praesepio jacentem, involutum vilibus pannis & fasciis. Hoc enim signum agnoverunt & adorantur Angeli? agnoverunt & adoraverunt Pastores; agnoverunt & adoraverunt Maria & Ioseph; agnoverunt & adoraverunt Magi per stellam instructi; agnoverunt & adoraverunt Simeon & Anna à Spiritu S. edocti, & alii cum eis expectantes redemptionem Israel. Ideoque decantavit Simeon: *Viderunt oculi mei salvatorem tuum, quod parasti ante faciem omnium populorum.*

Luc. 2:

Christus signum contradictionis.

Ioan. 3:

Sed quoniam praevidebat Simeon, quomodo iusta providentia Deus signa & mysteria sua revelat parvulis & humilibus; relinquitque ea abscondita à Sapientibus & superbis, Spiritu Prophetico ipse praedicat. *Ecco positus est hic in ruinam, & in resurrectionem multarum in Israel, & in signum cui contradicetur.* Quasi dicat. Ipse quidem venit in mundum, non ut iudicet mundum; sed ut salvetur mundus per ipsum: ipse venit, ut vitam habeant & abundantius habeant quicumque eum agnoscere voluerint, & in eum credere. Sed heu! vitio ipsorummet hominum in ruinam est futurus multorum, qui excæcati cum haud recepturi sunt: impingentes enim in eum tanquam lapidem offensionis propria malicia & cæcitate, corrunt & conteruntur. Et qui positus erat omnibus in signum salutis iam vertetur in signum contradictionis. Sic est positus in signum cui contradicetur, Iudæis, Ethnicis, Hæreticis, qui ejus fidem & doctrinam non recipiunt, sed oppugnant Sic & improbis Christianis positus videtur in signum cui contradicetur: quia est doctrinam receperunt, moribus & vita illi contradicunt. Certè propositus est nobis à Patre, iam ab ortu; in signum humilitatis, paupertatis, charitatis, patientiae, obedientiae, castitatis. Sed ejus humilitati contradicunt superbi, ejus paupertati avari, ejus charitati invidi, ejus patientiae vindicativi & iracundi, ejus castitati impudici, ejus obedientiae rebelles & protervi.

Tota vita Christi facta in Se. modo, stat Christus in signum populorum totius vitae suae decurrit, quae ignis, miraculis, portentis plena fuit, ut ad salutem populos con-

vocaret. Unde dicit: *Ecco ego & pueri mei mecum, quos dedit mihi Dominus in signum, & in portentum Israel.* Maria & nova Christi generatio, vita, mors, resurrectio, doctrina, miracula, signum erant omnibus advertere volentibus, iam exhibitam esse redemptionem & salutem, per Prophetas promissam. Et haec omnia omnes ad salutem invitabant, & ad fidem: nec opus erat alia testimonia quaerere, vel signa. Quia testimonia & signa data sunt è caelo, & è terra, & ab omnibus elementis, cum Salvatore in clamantia; ejus Divinitatem attestantia. Signum è caelo non solum in ortu ejus datum est, Angelis decantantibus gloriam Deo; Sed & in baptismo per caelos apertos: per vocem Patris, per columbam descendentem super eum. Sic & in transfiguratione, per eandem Patris vocem; *Hic est filius meus dilectus in quo mihi complacui, ipsum audite;* per nubem, per testes vivos & mortuos, per Moysen & Eliam. Item in deserto, per Angelos ei ministrantes; de quibus etiam dictum est *Amen dico vobis videbitis caelum apertum, & Angelos descendentes & ascendentes super Filium hominis.* Ex inferno etiam non desuere signa & testimonia, ab ipsis demonibus è corporibus hominum obsecratis clamantibus: *Quid nobis & tibi iesu Fili Dei? Venisti ante tempus torquere nos.* Ab illis quoque qui è limbo egressi resumpserunt corpora sua, & venientes in civitatem sanctam apparuerunt multis. Denique signa edita in elementis manifestissima fuerunt, dum mare & venti obediunt ei, dum aqua ei solidum praebet obsequium ambulanti, dum petrae scinduntur, & terra contremiscit in ejus morte & resurrectione. Vide ergo quomodo omni ex parte Radix Jesse Christus stat in signum populorum, tot signis & portentis eos advocans ad fidem & salutem, Magna certè cecitate Iudæi ab illo signum petunt, qui tot signa videntes non vident, tot portentis audientes non audiunt. *Magister, inquit, volumus à te signum videre.* Quibus respondet Dominus. *Generatio mala & adultera signum quærunt, & non dabitur ei signum, nisi signum Ionae Prophetae.* Sicut enim fuit Iona in ventre Cetis tribus diebus & tribus noctibus, sic erit filius hominis in corde terrae. Signum petebant de caelo, & eis Christus dat signum de profundo terrae: sed officiosissimum, & ad hoc destinatum, ut intelligerent quod sicut Iona fuit signum Ninivitis, post mansionem in ventre Ceti tribus diebus vivus reditus, per signum istud probans se nullum esse à Domino ad praedicandum poenitentiam: sic etiam intelligerent, filium hominis in sepulchro triduo mansurum, ac deinde resurrecturum, ut Iudæis & Gentibus annunciet poenitentiam, & novam vitam, per Apostolorum praedicationem. Ideo dicitur: *Sicut Iona fuit signum Ninivitis, ita & erit filius hominis generationi isti.* Sed Ninivites surgent in iudicio, & condemnabunt incredulos huic

signum populorum. Iai. 8.

Matt. 17.

Ioan. 6.

Matt. 8.

Matt. 12.

Luc. 11.

huic signo, hoc est, Filio Dei, verbo & exemplum salutis ostendenti, & in finem usque saeculi miraculis & signis doctrinam suam confirmanti. Ipsi vero Iona praedicanti statim crediderunt, & ad penitentiam conversi sunt sine aliis signis. Tu igitur, o Christe, Radix Iesse, qui stas in signum populorum, deterge caecitatis nostrae tenebras, & aperi nobis oculos, ut intueamur te ut signum nostrum, in exemplum novae vitae positum. Aperi nobis cor, ut doctrinam salutis tot signis confirmatam, & in finem usque saeculi confirmandam, lacto corde & plena fide suscipiamus, ut in die iudicii a Ninivitis, qui ad unicum Iona verbum ad penitentiam traducti sunt, non confundamur cum incredulis aut obduratis.

Christus stas in Cruce in signum populorum.

Can. 9.

Eccl. 13.

Tertio, stare. Christus dicitur in signum populorum, maxime & propriissime in cruce, Elevatus enim & exaltatus in cruce, crucem & ipse elevat, crucem exaltat, tamquam signum & vexillum suum: ut omnes nationes ad sua castra vocet, & signet sibi milites fidos, sub illo militiae suae vexillo fortiter dimicatos contra Satanam & infernum, tandemque viciorum reportaturos. Tali Duce, tali Labaro. Ibi Radix Iesse stas in signum populorum, ut genus electum, & populum acquisitionis ad se adducat. Ibi Christus signatus quinque rubentibus notis familiam suam congregat, quam iisdem stemmatibus & nobilitatis insignis notari & decorari decernit, ut de genere illos suo prognatos agnosceri possit. Ibi denique stas ipse in signum populorum, in signum foederis aeterni, quod Deus int cum genere humano, cui antea infensus erat, ab illo offensus. Nam sicut olim posuit Deus arcum suum in nubibus, variis depictum coloribus, in signum foederis inter se & terram; Ita & in perpetuum stas Christus in cruce manus extendens, in formam arcus, variis resperis livoribus & vulneribus: & se Patri representat, ut leniatur ira eius signo novi foederis. Intuere & tu; o homo, signum illud foederis tui, arcum plenum sagittis amoris, & a peccatis averfus ad illud signum corverte, ut Patri representes. Audi monitum Ecclesiastici 13. Vide arcem, & benedic illum qui fecit eam, quia valde speciosus est in decore suo. Stas modo populis omnibus in signum salutis, sed stas postea his qui averterit oculos ab eo, in signum ultionis. Quando scilicet patebit signum Filii hominis, quando plangent omnes tribus terrae: quando videbunt in quem transixerunt. O Radix Iesse, esto nobis semper in signum salutis, in signum amoris, in signum aeterni foederis, & fac ut nunquam contingat, infelicitate & caecitate nostra, te nobis commutari in signum confusionis, in signum ultionis, in signum aeterni luctus & doloris. Sub Te & Cruce tua militare optamus, tamquam sub Duce & vexillo militiae nostrae: Te in corde nostro & mente gerere, tamquam factum amoris & cordis nostri signaculum: Te pietatis oculo in-

tueri, tamquam signum nostrae redemptionis, ut illam in nobis efficacem reddas, perficias, & consummes.

LECTIO XIII.

De Secunda Parte.

Super quem continebunt Reges os suum quem Genes deprecabuntur.

*Super quem nempe divulgata & agnita Christi potentia per praedones Evangelii per signa Spiritus sancti, per miracula varia, per ipsum verbum Dei (quo tanquam virga & sceptrum suae potentiae dominabitur in toto orbe) illi resistere Reges non audebunt. Sed manum ori apponent, non audentes ultra Christum vel eius doctrinam & fidem calumniari, aut in dubium vocare: & quasi timore perculli in tot portentis, totque mysteris, continebunt os suum cum reverentia, quasi non ausi sistere in tanta Majestatis praesentia & fulgore. Immo ipsi licet prius barbari & crudeliter, mutata feritate, ad Christum converterentur, sicque adimplebitur illud: *Vultus eius Leo Agnus & Lupus, Isai II. Vultus eius sicut leonem, & plus parvulus munitus est.* Nempe Reges superbi quasi Leones: rapaces ut lupi, erudiles ut ursi, dimissa superbia & fastu cum pauperibus aliis & humilibus Christianis pacifice conversabuntur: eorundem Sacramentorum, in iisdem doctrinae sacrae palceis, eisdem ecclesiae spiritualis participes erunt, sub eodem Ductore humili & mansueto instar pueri parvuli eos ad pacem minante & dirigente. Nempe Apostoli ad fidem Christi deduxerunt Reges & Principes idololatrias, humilitate, patientia, & mansuetudine sua.*

S. Bartholomaeus Apst. in Armeniam progressus, Polymium Regem & duodecim civitates ad Christi fidem traduxit.

S. Martham in Aethiopiae transiens, hospitio primum exceptus fuit ab Eunuchis Candae Regis, quem baptizavit Philippus; ac postea Regem, Reginam, cum tota familia regia convertit ad Christum.

*S. Petrus & Paulus in quiete apparere Constantino Imperatori, qui lepra curanda causa sibi ex infantium sanguine balneum meditabatur, praecipuatque ei, ut si ex lepra curari vellet, omnia impij balnei immanitate *Sylvestrum* in Soracte Monte latitantem accerferet: a quo salutari lavacro recreatus in omni ditione Romani Imperii templum Christiano more edificari imperaret, sublatisque inanium Deorum simulacris, verum vero Deo cultum adhiberet. Constantinus igitur celestibus montis obtemperans, Sylvestrum diligentissime conquisitum vocat, a quo Apostolorum imagines recognoscens, baptismo sanatur, & ad tuendam propagandamque Christi religionem inflammatur.*

Sic

Sic et alij Apostolici viri, Reges & Principes cum populis suis adduxerunt ad cultum Salvatoris, & ad eius militia signa capeffenda. Inter quos celebris est *Sanctus Remigius* Francorum Apostolus, qui Clodoveum Regem ad baptismum perduxit, & huic fontem baptismalem ingresso dixisse refert Gregorius Turonensis, haec verba: *Mittu depona colla sic ambor. Itaque Evangelij praeco pro orbem infonante, illud Isaiam impletum est de Christo & Ecclesia: Erunt Reges Nutricij tui, & Regina Nutrices tuae. Vultu in terra demisso adorabunt te, & pulverem pedum tuorum lingent. Ecce elevabo ad Gentes manum meam, & ad populos exaltabo signum meum, & affoveat filias tuas in ulnis, & filios tuos super humeros portabunt. Quali dicat. Elevabo vexillum Praedicationis Evangelicae sive per Apostolos, sive per Apostolorum successores; & conversio gentium undique fiet. Accurrent cum filiis & filiabus, agnoscentque Radicem Jesse in signum populum suum. Principes & Reges venient, opes & divitias suas humiliter afferent, & offerent adorantes, ut filios Ecclesiae nutrant, maxime primogenitos, Sacerdotes scilicet & Ministros. Quod*

Isai. 49. *Et repetit Isaias de Ecclesia loquens. Venient ad te curvi filij eorum qui humiliaverunt se, & adorabunt vestigia pedum tuorum qui detrabebant tibi Sugillat genitum & mammilla Regum lactabunt: & scies quia ego Dominus salvans te, & Redemptor tuus foris Jacob. Ubi 70. Interpretes legunt & Chaldaei: Satiabunt divitias populorum, & divitias Regum comedes. Et haec quidem vaticinia manifestissima fuere a temporibus Constantini, qui Ecclesiam tot privilegijs, tot donis, tot opibus adornavit. Patuit quoque in alijs pijs Imperatoribus, Regibus, Principibus, qui ubique magna munificentia. Templis Christo dicantur fundavit, doraunt. Et haec quidem Templum in singulis adhuc Provincijs testantur aperte Principum Pietatem, & Mamillam Regum, quibus Ecclesia & Christi fides adhuc in ortu & infantia sua fuit lactata. Denique manifestum est tot saeculis de currentibus, quomodo filij eorum qui Ecclesiam aurea vexarant, postea ad eam venerint curvi. Osculantes pedes illius qui in ea Christum tenet. Sic Reges Visigotorum, Francorum, Anglorum, Normannorum, Longobardorum, Germanorum, Hungarorum, & aliarum gentium Romam venerunt, & ad pedes Vicarij Christi sese abiecerunt, Christum in ipso honorantes, & crucem calcas eius affixam. Quem honorem voluit ei exhiberi Christus, quia eum representat in summo fastigio: quia in ipso per oracula jam dicta voluit illum praedicti honorem, sibi in Vicario suo exhibendum in osculo pedum.*

Isai. 60. *Interpretes legunt & Chaldaei: Satiabunt divitias populorum, & divitias Regum comedes. Et haec quidem vaticinia manifestissima fuere a temporibus Constantini, qui Ecclesiam tot privilegijs, tot donis, tot opibus adornavit. Patuit quoque in alijs pijs Imperatoribus, Regibus, Principibus, qui ubique magna munificentia. Templis Christo dicantur fundavit, doraunt. Et haec quidem Templum in singulis adhuc Provincijs testantur aperte Principum Pietatem, & Mamillam Regum, quibus Ecclesia & Christi fides adhuc in ortu & infantia sua fuit lactata. Denique manifestum est tot saeculis de currentibus, quomodo filij eorum qui Ecclesiam aurea vexarant, postea ad eam venerint curvi. Osculantes pedes illius qui in ea Christum tenet. Sic Reges Visigotorum, Francorum, Anglorum, Normannorum, Longobardorum, Germanorum, Hungarorum, & aliarum gentium Romam venerunt, & ad pedes Vicarij Christi sese abiecerunt, Christum in ipso honorantes, & crucem calcas eius affixam. Quem honorem voluit ei exhiberi Christus, quia eum representat in summo fastigio: quia in ipso per oracula jam dicta voluit illum praedicti honorem, sibi in Vicario suo exhibendum in osculo pedum.*

Ecclesiasticam vestigantem cursum omnadiant. *Ex his igitur satis constat, quam verum sit, quod hic canitur: O Radix Jesse quis stas in signum populorum, super quem Reges continebunt os suum, quem gentes deprecabuntur. Sed & hoc silentio hic non est praeterendum, quod Reges illi & Principes qui noluerunt se continere a calumnijs, blasphemijs, persecutionibus Ecclesiae ob fidem Christi infligendis; infelicibus fati, iusta Dei vindicta abrepti interierunt. Ut sic nimirum alijs exemplo suo funesto silentium indicerent, certoque sibi persuaderent, se numquam Radicem Jesse cum germine suo posse succedere: quin imo quemlibet id tentantem, conatum & idem omnem in caput suum retorquerent.*

Ex his igitur satis constat, quam verum sit, quod hic canitur: O Radix Jesse quis stas in signum populorum, super quem Reges continebunt os suum, quem gentes deprecabuntur. Sed & hoc silentio hic non est praeterendum, quod Reges illi & Principes qui noluerunt se continere a calumnijs, blasphemijs, persecutionibus Ecclesiae ob fidem Christi infligendis; infelicibus fati, iusta Dei vindicta abrepti interierunt. Ut sic nimirum alijs exemplo suo funesto silentium indicerent, certoque sibi persuaderent, se numquam Radicem Jesse cum germine suo posse succedere: quin imo quemlibet id tentantem, conatum & idem omnem in caput suum retorquerent.

gendis; infelicibus fati, iusta Dei vindicta abrepti interierunt. Ut sic nimirum alijs exemplo suo funesto silentium indicerent, certoque sibi persuaderent, se numquam Radicem Jesse cum germine suo posse succedere: quin imo quemlibet id tentantem, conatum & idem omnem in caput suum retorquerent.

Persecutores Ecclesiae misere interierunt.

Sic Julianus, impius Christi hostis, statuerat (teste Orosio libro septimo) post partem victoriam de Persis, Religionem Christianam funditus perdere. Et Hierosolymis Theatrum aedificari iusserat eorum caedem, ut ibi esset carnificina, ubi illa Religio erat orta. Verum in bello contra Persas, sagitta e Caelo vulneratus est, ut impietatis jam concepta aeternas lucret poenas. Caelo pro Christiana fide pugnante. Nec cum latuit a Christo hanc necem sibi insidiam esse, nam & vulnere cava manus sanguinem hauriens, in caelum vociferans projiciebat eum his verbis: *Veniisti Galilae viciisti. Et iterum quasi Christum conspiciens, inelamabat: saturare Nazarae, saturare.* Sic ad extremum usque spiritum infectatus est Christum, sed in exitum suum. Succidit & voluit Radicem Jesse, de Nazareth floridam, de Galilaea primum Germanantem, simulque Nazaraeos, Galilaeos, Ieffaeos, quibus nominibus vocari fuerit olim Christiani: sed in caput suum omne eius consilium, & mollem retorlit Deus, dum ipse merite successit, aeternis et flammis mancipatus.

Primi quoque illi: Christi & Christianae Religionis persecutores, Nero, Domitianus, Decius Valerianus, Maximianus, & alij, ignominiosissima & acerbissima morte interierunt. Nero cum sententiam eum lata per Senatum fuisset, ut nudus per publicum duceretur, furca collo ejus inserta, virgisque ad mortem exaderetur, (eo quod universum Senatum interfecit: decrevisset) desperatione fractus, vili andrus veste, fugam arripuit. Et in spelunca delitescens quarto ab urbe lapide, cum equites se quarentes adventare cognovit, sibi ipsi manus intulit. Cumque aegre moeretur, quidam qui cum ipso iugerat, eum in hac ignominiosa morte adjuvit, & confecit, idque accidit 4. Idus Junij, ea die qua olim Octavianus coniugem interfecerat, agens suae aetatis annum 32.

Sueton in Nerone

Similiter Domitianus, miserabili fato sitorum conspiratione confossus interijt; qua secundam post Neronem persecutionem acerbam moverat in Christum & Christianos, odij & impietatis Neromanae haeres. Ipse est, qui Sanctum Joannem Evangelistam in ferventis olei dolium mitti iusserat, ex quo cum illaesus exisset, eum in Pathmos insulam relegarat.

Decius quoque, & Valerianus ejus Collega, aliam persecutionem excitaverunt, sub quibus in cruetula tostus fuit Sanctus Laurentius, Sancta Agatha in mamilla torra. Sed iusto Dei iudicio Decius a Gothis caeditur in alieno solo, & inter confusas turbas, cadaver ejus in gurgite paludis submersum nunciam.

quam potuit reperiri. Valerianus vero à Sapore Persarum Rege captus, miserabili servitute cogitur Regi, dum equum conscenderet, subfellij vice subservire, & micæ, canis instar, sub ejus menâ comedere.

Galerius Maximianus, cum aliud perfectionis incendium fuscitasset, apostemate in partibus vendis, & in interioribus recessibus corporis ulcere purulento percussus est. Atque exinde pessimo & lethali fetore, vermium multitudinem redundante, fastidie interijt. Sic iusto Dei iudicio perunt acerbo fato, qui Christo se opposuere. Et qui radicem Jesse excindere conati sunt, excisi ictu cœlesti jacent. Unde de his omnibus illud Sancti Gregorij Nazianzenis orat. 2. in Julian, repetere licet. *Quomodo facti sunt in desolationem, repente desituti sunt, perierunt propter scelera, tanquam pulvis qui disperditur à procella tanquam arena vento disjecta, tanquam vos mansuetus, tanquam vitus tenuis, tanquam coruscatio perfringens.*

Ench. l. 8. cap. 18.

Isa. 2.

Psal. 2.

Ergo, o Principes gentium, continete vos vestrum super eum qui potens est vos subito delere: *Quiescite ab homine cuius spiritus est in naribus eius; quia excelsus repulsus est vultus*, inquit Isaias. Quasi dicat: Absit ut Christus, ejusque cultores infectemini; quia licet ipse ut homo naribus respiret, statum tamen & spiritum solo potest vos in momento subvertere, quia excelsus est potentia. Et vos, O Reges, id intelligite, id eo que servite illi in timore, qui potest vos tanquam vas figuli confringere: *Apprehendite disciplinam*, si ve (ut Hebræi habent) *Oculasmini filium*, adorate eum, qui licet sit de radice Jesse secundum humanam naturam, est tamen filius Dei Patris consubstantialis secundum divinam. Ideoque Rex Regum à Patre constitutus est, cui in subjectionis & servitutis symbolum oportet vos manus exosculari, ut solent subditi legitimo Principi, & homagium offerre, vultumque ejus deprecari. *Veni, iam noli tardare.*

Abac. 2. 14.

Cæterum, quoniam tempus sibi illud repræsentat Ecclesia, quo Christus expectabatur oriundus de genere Jesse & David, dominaturusque Regibus & gentibus; ideo voce gemebunda, Turturis instar aut Columbe, precatur ut cito veniat, & dicit: *Veni ad liberandum nos, iam noli tardare.* Quasi dicat: Ubique regnat iniquitas, & Dei oblitio profunda, ubique oppressio violenta, fractique ex parte animi, tam longa dilatione, penè videntur desperare: ergo ne differas auxilium, adjutor in oportunitatibus, in tribulatione. Imple promissiones tuas, per os Prophetarum nobis factas. Inclamante enim & vociferante Propheta Abacuc, iustissimi iudicari, immò & tabulis consignari hoc promissum: *Si moram fecerit, expecta eam, quia veniens veniet, & non tardabit.* Et per Isaiam dixisti. *Prope est ut veniat tempus ejus, & dies ejus non elongabuntur, miserabitur enim Dominus Jacob & Israel salvetur.* Ergo nunc exurge, tempus est; periculum in mora est, veni ad liberandum nos, & noli tardare.

Miserere Sion, quia tempus miserendi eius, quia venit tempus.

LECTIO XIV.

De quarta voce Turturis.

O Clavis David, & sceptrum domus Israel, qui aperis & nemo claudit, claudis & nemo aperit, veni & e duc vincem de domo carceris, sedentem in tenebris & umbra mortis.

Clavis cum sit facultas quedam ad aperendum, potestatem variam facis in eloquijs designat. Sic Christus Dominus dicit se Petro dare claves Regni cœlorum, dans illi potestatem remittendi peccata. Similiter afferit Pharisæis datam à Deo clavem scientiæ: sed eos non introiit, quin potius eâ clave abusus etiam aliis ad introeundum impedimento fuisse, quia nimirum doctrinam sinceram legis pervertebant quâ potuissent homines ad Christum deduci, & sic impediebant eos, ne introirent ad veram scientiam & veritatis cognitionem, cuius ostium erat fides in Christum. Denique, notum est per clavium traditionem quodam inaugurari ad Magistratum, Principatumque ad civitates scilicet plena & sublimi potestate gubernandas.

Itaque Christo Domino competit clavis varijs de causis.

Primo quidem ei competit singulariter clavis Regni cœlorum, ratione potestatis, excellentiæ, & principatus supremi in Ecclesiâ Militantem, quæ in Scripturis, Regnum cœlorum nonnunquam nominatur. Hanc nianum plenissima gubernat potestate in omnibus, tanquam Rex & Summus illius Sacerdos habens Vicarium in terris, cui administrationem illius commisit. Hæc est domus David, cuius clavis ei concredita dicitur apud Isaiam *Dabo clavem domus David super humerum ejus, & aperies, & non erit qui claudat, claudet & non erit qui aperiat, & non erit qui ingressus in Ecclesiam, nisi ipse aperiente & admittente. Nemo participat in ipsa aliquam potestatem, nisi ipse illam communicante. Quinimmo ipse non solum dicit se clavem habere, sed & ostium esse: *Ego sum ostium, per me si quis introierit, salvabitur.* Nemo quoque participat ullam gratiam, nisi per ipsum. Cui vult thesauros gratiæ aperire, cui vult ipse claudere. Denique per Baptismum, quasi clavem & primum ostiū introducit infideles in domum suam, in Regnum suum, in Ecclesiam suam.*

Secundo competit ei clavis Regni cœlorum, ratione potestatis in Ecclesiam triumphantem. Quia ipse habet & facultatem in illam introeundi quos voluerit Fideles. Ipse solus aperit, dignos faciens illos quos introducit; solus claudit, indignos repellens. Hanc tamen etiam dignatus est communicare Ecclesiæ suæ, dum potestatem remittendi peccata est impetratus Petro & successoribus: quia per illam cœlium aperitur credentibus.

Quomodo & qua Clavis Christo competit Luc. 11.

Diversa clavis ex diversis causis Christo competit.

I. Clavis Regni cœlorum, Isa. 22.

Joann. 10.

ibus, omniaque obstacula remouentur. Etenim sola peccata reatibus cis annexus, fores celestes claudunt improbis: Nihil coinguinatum intrabit in Regnum Caelorum. O sublimis potestas remittendi peccata. O sublimis clavis remouens talia obstacula! O felix Ecclesia tali potestate, tali clau!

3. Ego sum primus & novissimus, & vultus, & sui mortuus, & ecce sum uiuens in saecula saeculorum. & habes clauem mortis & inferni. Ipse nimirum est, Alpha & Omega, principium & finis omnium, secundum diuinitatem: mortuus fuit secundum humanitatem, & resurrexit secundum propriam virtutem, ut vivat in saecula saeculorum, aliique vitam communitet sempiternam, auctor & largitor verae vitae. Sed & habere se asserit clauem mortis & inferni; hoc est interpretare B. Ruperto, clauem duplicis mortis, videlicet animae & corporis. Mortis namque nomine dissolutio corporis, inferni autem nomine mors animae quae aeterna est, recte significatur: cuius utriusque mortis clauis, id est potestatem ipse habet, iuxta illud: Dominus mortificat & uiuificat, deducit ad inferos & reducit.

1. Reg. 1. Habet ergo clauem mortis & inferni, qui habet potestatem occidendi, & occisos aeternis penis mancipandi. Deinde habet clauem mortis & inferni (interprete Richard. de S. Viêt.) quia per potestatem suam portas mortis & inferni in fine aperiet, ibi que diabolum & sceleratos ejus sine fine cruciandos includet. Talem ergo differentiam inter mortem & infernum possumus accipere, ut per mortem intelligamus tormentum reprobis preparatum, per infernum autem locum tormento destinatum. Denique habet clauem mortis & inferni, quia potestatem habet supra mortem, quae cum detinere non potuit, & supra infernum, quia destructis claustris ejus & repagulis, captivos inde traxit: habetque potestatem nostrae mortis, & nostrae resurrectionis: immo per clauem istam, recte intelliges cum Joachimo Abbate jura antiqui hostis, quae habuit in genus humanum jam inde ab initio per seductionem Adae, reddens hominem morti obnoxium, & inferni supplicis: quae jura Christus illi per passionem eripuit.

Quarto, competit illi specialissimè & eminentissimè Clavis scientiae: quia cum sit Sapientia aeterna in sinu Patris, mysteria à saeculis abscondita aeternitatis consilia, aperit & potest quando vult, & quomodo vult aperire, sive per se, sive per Prophetas, per Apostolos, per Doctores in Ecclesia futuros usque ad consummationem Sanctorum, ad aedificationem corporis sui mystici. Et hanc clauem vocamus clauem David, quia Davidi eminenter fuit communicata scientia mysteriorum diuinorum, & ipse praeter ceteris Prophetis, genere, gestis, regno, vaticinio, mysteria Christi praenunciavit, aperuit, & ad vivum expressit. De hac ergo clauem rectè intelliges illud,

Hac dicit sanctus & verus, qui habet clauem David, qui aperit, & nemo claudit, claudit & nemo aperit. In quem locum Richard. de S. Viêt. Hac dicit sanctus & verus, sanctus in bonitate, verus in promissione: qui eo quod sanctus, numquam peccat; & quia verus, numquam mentitur; & quia habet clauem David, cui vult mysteria sapientiae aperit & largitur. Quid enim per clauem David apparet Fili hominis similitudo nobis rectius designavit, quam gratiam spiritualis sapientiae, quae & Davidi, & aliis Prophetis mysterium humane redemptionis luculenter aperuit? Quae specialiter dicitur David, & propter prerogatiuam manifestationis, & propter promissionem sibi factam. Qui aperit & claudit: aperit corda ad intelligentiam fidei, aperit ora ad praedicationem verbi, aperit intellectum scripturarum, aperit naturas rerum, aperit sensum ad cognitionem, aperit affectum ad dilectionem, aperit linguam Doctorum ad docendum, aperit corda populorum ad credendum, & quoniam quae electis aperit, reprobis claudit, rectè dicitur claudit & nemo aperit. Sic aperit duobus in Emmaus euntibus sensum scripturarum, claudit reprobis Judaeis, quibus usque hodie velamen remanet super cor clausum.

Denique convenientissimè per clauem David CRUX CHRISTI intelligitur. Unde dicitur hac clauis imponi super humerum ejus. Quod factum est, dum per Crucem CHRISTI patiens humeris impositam inauguratus censeretur ut Rex, prius diademate spinea coronatus, & purpureo paludamento ornatus. Haec ergo fuit clavis Regia, Symbolum potestatis, & insigne imperii sui. De qua iterum fit mentio: Factus est principatus super humerum ejus. Per hanc clauem & caelum aperuit & infernum. Caelum quidem, quia illud antea clausum erat, & nemo poterat ingredi. Quomodo clausum? Per rigidum illud claustrum decreti universalis, quo prohibebantur Filii Adae ab illius ingressu, donec pro peccato totam naturam inficiente pretium satisfactionis & sanctificationis fuisset exhibitum. Et hujus quidem decreti & impedimenti Symbolum fuit romphaea flammans & versatilis, in aditu paradysi posita, ne Adam cum Filio illuc regrederetur. Sed Christus us Dominus cruce sua omne remouit obstaculum, omnem obicem, omne decretum. Perrupit omnia claustra, extinxit cruore suo omnem gladii aciem & flammam: illoque amoto Filiis Adae ostium latum aperuit, & viam stravit, qua redirent ad gratiam, ad Paradisum, ad caelum. Per eandem quoque vim crucis infernum aperuit limbum, vestes ferreas referans, & educens in sanguine testamenti vitulos de lacu in quo non erat aqua. Sic captivam reduxit secum captiuitatem, regnis caelestis jam apertis inferendam. Quapropter in ejus ascensu triumphali inelamatur. Virtutibus

Apo. 3.

Luc. 24.

Crux Christi: clavis David. Isai. 22.

Isai. 9.

Gen. 3.

Zach. 9.

4. Clavis scientia seu clavis David.

na- qua in ho- m- i-

erfa- es ex- tis- s- fo- e-

ia- i- ca- 2.

7. 10.

Pfal. 23. tibus celestibus; *Attollite portas Principes vestras, & elevamini porta aeternales, & introibit Rex gloria.* O clavis, primum quidem onerosa portanti, sed gloria ascendenti! O clavis efficax in caelo, in terra, in inferno, cuius virtute caelum aperitur, sepulchra referantur, educitis captivis Satan inferno clauditur!

Quatuor claves naturae reservasse. 1. Clavem pluviam, ut de thesauris absconditis illas ad libitum emittat, vel retineat quaedam clausura coarctatas. *Deut. 28. Aperiet Dominus thesaurum suum optimum caelum ut tribuat pluviam terrae tuae in tempore suo. benedicetque cunctis operibus manuum tuarum.* 2. Clavem vitae, hoc est generationis, dando fecunditatem, vel immittendo sterilitatem. Hinc in sacris eloquiis dicitur Deus claudere vel aperire vulvam Quapropter cum Rachel infecunda & invidens sorori suae Lia, diceret marito suo Jacob: *Dammi liberos, alioquin moriar.* Resp. Jacob iratus: *Num pro Deo ego sum, qui te privavit fructu ventris tui?* 3. Clavem alimoniae, ad famam depellendam. Unde *Pfal. Oculi omnium in te sperant Domine, & tu das escam illorum in tempore oportuno. Aperis tu manum tuam, & imple omne animal benedictione.* 4. Clavem sepulchrorum, hoc est resurrectionis. Unde *Ezech. Hae dicit Dominus: Ateriam tumulos vestros, & scietis quia ego Dominus.*

An non haec omnia si ad sensum spirituum referamus, Christo cui clavis David attribuitur, aptissime convenire inveniemus? *Primo* quidem, nonne ipse est qui de thesauris suis pluviam nobis donat, roremque de Caelo, quo arida cordis nostri terra fructificet in gemmen optimum, & siugem optimam. *Pluviam voluntariam segregabit Deus haurienti tui.* Cum tribus annis videretur caelum clausum tempore Eliae, nubecula ascendente de mari, quae habebat vestigium quasi hominis aperuit illud Deus, & pluvia abundantissima perfudit terram. Tres ibi status recte dixeris designatos antiqui temporis, unum ante legem, alterum sub lege tertium sub Prophetis: quo tempore caelum videbatur clausum, quia caelestis gratia rara erat, & vix de caelo deflueret in animas videbatur. At Christus nubeculae humanitatis nostrae vestitus clavem habuit, & in caelum potestatem, abundantissimam gratiae pluviam post iuam in caelum ascensum effundens: ex qua tot benedictionis germina in hereditate sua exorta cognovimus, tot Martyrum, totas purpuras, tot Confessorum vernantes flores, tot Religiosorum milia quasi caelestes violas, tot candida Virginum lilia. Ergo clavis pluviae apte ipsi convenit.

2. Clavis generacionis sacrae. 2. An non ipse est qui clavam habet generationis sacrae, quandoquidem uterum *MARIAE* fecundavit, & aperuit sine virginitatis detrimeto? Ex illo processit non solum ipse, sed & membra

omnia eius mystica; hoc est, omnes fideles, quos spiritualiter Mater illa & Virgo enixa censetur. An non iterum ipse est, qui uterum Ecclesiae, sponse suae, ita aperit & fecundat, ut in finem usque saeculi pariat amplissimam generationem quarentium faciem Dei Jacobi? Et quidem tanta eius fecunditas jam ab initio fuit, ut eam admirans Propheta exclamavit: *Quis audivit tale? Quis vidit hunc simile? Numquid parturivit terra in die una, aut pariturus gens simul? Quia parturivit & peperit Sion filios suos.* Respiciebat nimirum exordia Ecclesiae, cum tot fideles ipsa peperit, Christo eius uterum fecundante & aperiente: quando uno die tria milia, altero quinque milia fidem susceperunt, Petro praedicante. Sic ergo & clavis generationis apte Christo attribuitur.

3. Nonne est ipse qui instar Joseph (quem Salvatorerem Aegypti vocavit Pharaon) clave sua aperit regium horreum, pro fame depellenda? Nonne angelica, omnes invitavit ad frumentum electorum, omnibus illud abunde suppeditavit? Immo aperit & ipse cellaria Regis, ut introducat sitientes dicente eius Sponsa: *Introduxit me Rex in cellaria sua;* in cellam scilicet naturam, ubi reficit sitientes non tumultuoso vino spirituum virginis germinante, sed vino quod germinat Virgines, & recalcitrantem mentis & ventris sopit puriginem. Quis vero illic potest introducere, nisi ipse? Aperit quoque quotidie quinque rivulos, utque ad cordis sui secretum originem habentes, ut omnes abunde pascat, reficiat, satiet. Sic ergo clavis alimoniae ei recte attribuitur.

4. Quis est qui aperit sepulchra, & educit vivos & stultos Lazaros, nisi ipse? Quis peccatores iam inveteratos, in tumulis criminum inuoratos, & non solum quatuordecim, sed & quatuordecim quadraginta annis fetentes, & tumulis educit, aperit, & ad vitam reducit, nisi ipse? Quis Magdalenam, quis Mathaeum, hunc & sepulchro avaritiae, illum & sepulchro concupiscentiae eruit, nisi ipse ostendens eis vias vitae? Et nonne tandem in fine saeculi omnium sepulchra aperiet, personante novissima tuba; & qui audierint vocem Filii Dei procedent in resurrectionem vitae? Sic ergo & clavis sepulchrorum illi recte assignatur. Et quidem haec omnia ei competunt virtute crucis suae.

O Clavis David, unica quidem, virtute tamen multiplex! O quam admirabilis es, quam multiplex in effectibus tuis, dum aperis & nemo claudit, claudis & nemo aperit; Veni, O Fili David, ut sedas super sedem Patris tui David, iuxta divinam promissam. Veni & mystica tua clave aperi nobis intellectum ad te cognoscendum, aperi nobis cor ad te amandum, aperi memoriam nostram ad beneficia antiqua & nova recolendam. Aperi os & linguam ad laudes tuas decantandum, aperi aures mentis & corporis ad te audiendum & obediendum,

4. Clavis resurrectionis spiritus sancti.

Cant. 1.

dum, aperi viscera ad compatiendum, oculos aperi ad lachrymas & fletum. Tu enim solus potes aperire, & dum aperis nemo potest claudere. Veni, O Fili David, & mystica tua clave, claudes oculos & sensus nostros, ne ultra hauriant vanitatem, sed soli pateant veritati. Claude corda foedo & profano amori, ac cupiditati; claudes os & labia maledictioni, & venenatae detractioni: claudes aures Satanae sibilis, & pravae suggestioni. Claude omnes animae fenestras, omnemque in nos aditum prohibe peccato, inferno, & morti. Tu enim solus potes claudere, & dum claudis nemo, potest aperire.

Veni, O Domine Jesu, aperiatur coelum, aperiatur nubes, aperiatur terra, & te germinet Salvatore. Aperi nobis coelum, & caelestes nubes, ut ros & pluvia descendat super nos, quasi fillicidia stillantia super terram cordis nostri aridam: sic ipsa caeleste germen germinabit à te irrorata. Aperi fontes gratiae, fontes vitae, de quibus cum gaudio hauriamus aquas salutaris: quia clausi sunt & signati, tuque solus potes aperire. Veni & aperi absconditos thesauros, filiis tuis electis elargiendis. Aperi regnum caelorum omniamoto impedimento, ut intrent electi tui, dilecti tui. Sic introeamus ad te, aperiente te: introeamus ad cortium per ostium latum lateris, per januam illam apertam pietatis: introeamus ad gloriam, & ad conclavem ac sponsum thalamum, ad aeternitatis regnum, ubi te laudare valeamus in saecula saeculorum. Ibi confortabis feras portarum tuarum, ut nemo ingrediatur inimicus, nemo egrediatur amicus: ut eum illis quibus aperuisti, aeternum maneat; ut quibus clausisti, iam amplius non aperias: quia clave aeterna clausa erit janua, electorum tuorum numero adimpleto.

LECTIO XV.

De sceptro domus israel.

Sceptrum signum est Regiae auctoritatis, & supremi Principatus symbolum. Quin immo ad divinum etiam imperium designandum, sceptri nomine sacri & profani utuntur auctores. Hinc Aegyptii Sapientes olim depinxerunt Deum tamquam sceptrum, cui Oculus insculptus erat; designantes per id ejus potentiam omnia regentem, simulque ejus providentiam ac vigilantiam, omnia circumspicientem, & moderantem. Testis est hujus rei S. Cyrillus. Cui consonat visio Hieremiae, ubi Dei potentia & providentia semper vigilans, ut plebs sceleratos, representatur ei per *Virgam vigilantem*: hoc est, ut aliqui vertunt, *Oculatam*, sive oculos apertos & vigiles habentem, ut flagitia pervideat, & vigili cura in illa animadvertat. Erat ergo Virga illa sceptrum Dei regium; sceptrum justitiae, sceptrum potentiae oculatum. Phryges quoque non absumili modo pingebant Deum, quasi sceptram Sole exornatum, ut testatur Macrobius. Est enim Deus Sol, qui omnia videt, omnia

Rational. Evang.

audis, omnia regit, & illustrat. Ergo Sol ipse & Sceptrum.

Simili ratione Christus Filius Dei qui est potentia Patris, Sceptri nomine designatur. Et quidem *Sceptrum domus Israel* specialiter appellatur, quia missus est ut Domum Israel, regat, & moderetur. Domum scilicet Israel, non tam illam quae Israelis est secundum carnem, quam illam quae Israelis est secundum electionem & benedictionem. Missus enim est, ut electos colligat, illos moderetur, illos in finem aeternae praedestinationis dirigat. Et hi sunt Domus Israel, generatio quaerentium Dominum, quaerentium faciem Dei Jacob: hos regit & pascit *Virga Decorum*. Reprobis quidem & ipse dominatur, sed in malum eorum, aeternis tandem suppliciiis eos plectens & scelerata vindicans. Et hos ergo regit, sed *Virga ferrea*, vel *Virga Funiculus* nuncupata. Ait enim per Proph. *Assumpsit mihi duas virgas, unam vocavi Decorum, alteram vocavi Funiculum, & pasci gregem.* Quid per illas duas Virgas designatur, nisi duplex regimen? Unum est suave, speciosum, & decorum, quo boni reguntur, amore, clementia, suavitate: alterum severum, poenis & suppliciis permixtum, quo rebelles non tam reguntur, quam confringuntur, quasi funiculis in hac vita, rudentibus postea detrahendis & detinendis in aeternis suppliciis. Quibus etiam minatur Prophetâ Ilaas *Va qui trahitis iniquitatem in funiculis vanitatis, & tamquam vinculum plausivi peccatum.* In modum scilicet funis, qui ex pluribus filis crescit, peccata à reprobis contextuntur, donec crescant in crassum rudentem plausivi, quo ad supplicium tandem aeternae damnationis in praecipitum pertrahuntur. Propter hos ergo assumit *Virgam Funiculus* nuncupatam, variis eos minis & poenis confringens in hoc saeculo. Sed quia his minis poenisque non retrahuntur à peccato; postea *Virga ferrea, tamquam Va: Finguli confringet eos, & in fornacem aeternum cruciandos detruet.*

Ceterum, si hujus sceptri domus Israel magnificentiam, potentiamque vis intelligere, memineris Virgae prodigiosa, qua Moyses Filios Israel eduxit de Aegypto in tot portentis. Virgam istam rectè Sceptrum domus Israel nominaveris: nam & typus ac symbolum fuit potestatis qua Christus Filius Dei educiturus erat fideles de servitute peccati, & de Satanae potestate. Et illam quidem Virgam, quasi regiminis sibi à Deo in populum suum concredidit sceptrum, projecit Moyses iussu Dei in terram, & in colubrum versa est: sed cum eam iterum è terra in manus sumpsisset, coluber in Virgam est reversus. Quae quidem duplici transmutatione, diversis status Hebraeorum in Aegypto designatus fuit. Quia illi primò virgam, hoc est sceptrum & principatum tenebant, vivente & regente Joseph, & tunc amabantur ab Aegyptiis. At postea dum Joseph vita functus fuit, exosi fuerunt Aegyptiis, quasi essent colubri & serpentes, vitae eorum insidiantes: sicque in terram projecta Virga, seu

Christus
sceptrum
domus
israel.

Zach. II.

Isa. 5.

Psal. 1.

Virga
Moyse
serena
Christi.

E

scptrum Joseph, in colubrum videtur versa, principatu eius contempto & in odium vocato. Sed tandem coluber in Virgam reversus est in manu Moysi quia circumdatum data est potestas & principatus potens instar scptri, ut in libertatem assereret Israel: Sed

Lib. de In carn. c. 14.

Psal. 109.

Regius Vates canit: *Virgam virtutis tua emitte Dominus ex Sion; Dominare in medio inimicorum tuorum.* Quasi dicat: Scptrum potentie tue regalis, scptrum fortitudinis, ex Civitate & Monte Sion incipies propagare usque ad ultimum terrae, per legatos tuos Apostolos; & tunc acclamabitur tibi tamquam triumphatori: *Dominare in medio inimicorum tuorum*; Dominare Fili David cum Clave tua mylica, super omnes Reges elevans Thronum. Dominare Rex pacifice, cum Virga potentie tuae, totum Satanae suppedians Regnum. Dominare instar Moysi super Pharaonem, & eius exercitum, demergens eum in profundum. Dominare cum scptro domus Israel super omnes tuos & Israelis hostes, ut pertranscat populus iste quem possidisti, & pertingat ad habitaculum sanctum tuum. Dominare, o Galilae, o Nazarene, in medio Neronum, Julianorum, Deciorum, Maximinorum, & omnium persecutorum. Dominare o Rex gentium & Judaeorum, in medio omnium infidelium, vel haereticorum, te antea blasphemantium. Hoc nimirum potes virtute Virgae tuae, virtute Crucis tuae, quae est scptrum domus Israel, omne aliud scptrum superans cujuslibet Exactoris vel Tyranni. In hujus rei figura, Virga Moysis devoravit Virgas Magorum Pharaonis, in conspectu ipsius Regis. Et iterum in ejusdem rei significationem, monetur populus Dei a jugo captivitatis liberatus exultare, & Regi Babylonio insultare: *Et eris in die illa cum requiem dederit tibi Deus, a conessione tua, & servitute dura, quae ante servivisti, sumes parabolam istam contra Regem Babyloniae, & dices: Quomodo cessavit exactor, qui vivit tributum, contrivit Dominus baculum imperiorum, virgam dominantium. cadentem populos in indignatione plagam insanabilem, subscipientem in favore gentes persequentem crucediter; His enim omnibus, sub typo servitutis Aegyptiacae vel Babyloniae, servitus sub peccato & Damone insinuat, quae per Christum sublata est virtute Crucis. Et haec est Virga Moysis, & Scptrum domus Israel, Virga dominans Pharaoni, libertatem asserens Israeli.*

Exod. 7.

Isai. 14.

Scptrum

2. Si intelligere cupis scptri hujus domus Israel

magnificentiam, potentiam, & mysterium: memineris scptri Joseph, sive Virgae quam gerebat in symbolum potestatis sibi datae in Aegypto, qua primus erat a Rege. Hoc scptrum non fuisse sine mysterio, indicat Apostolus dicens: *Vide Jacob moriens, singulis filiorum Joseph benedixit; & adoravit fastigium virgae ejus.* Et licet Genesis 47. solum legamus: *Adoravit Israel Deum, currens suad lethali capite;* nemo tamen fiat Virgae aut Scptri; attamen 70. Interpretes, & ex illis Sanctus Paulus legit: *Adoravit fastigium Virgae ejus.* Et utraque lectio ac veritas canonica est, & vera. Utrumque enim fecit Jacob. Cum enim juxta petitionem suam promississet ei filius suus Joseph, quod in Chanaan apud Patres suos in terra promissionis ossa ejus sepeliret; illi gratias egit, & curvando se reverentiam exhibuit: simulque veneratus est scptrum, & in illo regiam potestatem Josepho filio suo non tam a Rege quam a Deo datam. Deumque simul adoravit, & gratias egit de tali potestate filio suo imperitiae, per quam etiam multa futura praesignata cernebat.

Propheticæ ergo id fecisse Jacob credendum est praevidentem ex Josepho nascituros Reges, qui generent scptrum Israel, sive decem Tribuum in Samaria: hinc adoravit scptrum Joseph, vaticinans ex illo nascituros Reges, quos subdit esse curvo poplite veneraturi. Sic explicat S. Chrysostomus & Theodoretus asserendum est id potissimum fecisse, quia in Josepho & ejus scptro praevidetur mysteria Christi: ideo Apostolus specialiter attribuit fidei Jacob hanc adorationem Virgae. In Josepho ergo fidei typum Christi cernebat, quem fide adorabat ex se nasciturum, & orbis dominaturum per potestatem sibi a Patre traditam: in Virga etiam, tamquam in typo, hanc potestatem agnoscebat, crucemque ejus, Virgam virtutis, & scptrum domus Israel, adorabat.

Cur verò fastigium Virgae adorasse dicitur, mysterio verisimiliter oculo illud exofculatus? Redde B. Ephrem per fastigium istud Virgae designari dicit Tabellam crucis, in qua nomen istud venerandum JESUS NAZARENUS exarandum erat, quod & in spiritu Jacob praevidebat. Moriens ergo in fide Redemptoris, irruit oscularurus, & veneraturus Crucem, Nomen, Scptrum, & Potestatem illius cuius aspectu frui non poterat. Ut sicut nunc Christiani morientes JESUM CRUCIFIXUM ore & corde invocant, illiusque imaginem exofculantur: ita & Jacob fide CHRISTUM adorans, ex hac vita decedere voluit. Unde dicitur adorasse Dominum, non Joseph. Atque etiam in fine vitae diserte de Christo Salvatore spem & fidem suam expresse, dicens: *Expectabo salutare tuum Domine.* Adde, quod propter hanc fidem & spem adiuravit Joseph, ut eum sepeliret in terra Chanaan, in terra promissionis: praevidebat enim in spiritu CHRISTUM in illa terra nasciturum, illam vestigiis suis sanctificaturum, illam sanguine suo asperfurum, in illa moriturum & resurrecturum; seque confortem

domus Israel potentia & mysterium. Hebr. 11. Gen. 47.

Prophetice iacob scptrum adoravit.

Prophetice iacob scptrum adoravit.

Car. iacob adoravit fastigium virgae.

Gen. 49.

fore illius resurrectionis. Quia virtute sceptri eius, hoc est crucis, è limbo educi debeat, & corpus resurum cum alijs Prophetis & Patriarchis, qui in die resurrectionis cum Christo resurrexerunt, de quibus dicitur: *Mati. 27. Multi corpora sanctorum surrexerunt. Et apparuerunt multi.* Inter hos enim Jacob fuisse vix potest dubium esse.

Tu ergo, o Christe, qui tenes sceptrum Israel, agnitionem à Patriarchis, predictum à Prophetis, à Jacob in Virga Joseph adoratum, ab omnibus veris Israelitis cunctis sæculis agnosendum, & adorandum. Veni, & illius virtutem in nobis ostende, ut illud veneremur, & illi nos subiciamus toto corde, illius fastidium exosculemur in vita, exosculemur in morte. Illius virtutem in medio cordium nostrorum dominare, ut possit de nobis dici: *Regnum Dei intra vobis est.* Illius virtutem hostes nostros nobis subijce, ut illis subactis, perfectus domineris in nobis, adeptus plenam pacem. Quod fiet quando tandem ex domo Jacob sternus domus Israel, ex domo lucante, domus videns Deum, dum lucta contra adversarias potestates finita, perfectè sceptrum tuum agnoscerit in electis.

Luce. 17.

Sceptri huius magnificientia,

Esai. 5.

Tertio, si intelligere vis magnificientiam huius sceptri, memineris sceptri auri Regis Assueri, quod protendere solebat Rex in signum clementiæ accedentibus ad se. Quod si accederet quispiam non vocatus, & Rex virgam auream non extenderet, morti sine ulla cunctatione erat obnoxius. Unde & Esther Regina non est ausa ad Regem accedere nisi hoc scepro & signo vocata, licet pro vita sua & salute populi sui deprecatura veniret. Stabat ergo in atrio domus Regiæ, & sedebat Rex super solum suum in consistorio palatii. Quam ubi vidit Rex, placuit oculis eius, & extendit contra eam virgam auream, quam tenebat manu. Quæ accedens osculata est summitatem virgæ eius. Certe Filius æternus Dei sicut dicitur Brachium & sceptrum potentie Patris, sic & sceptrum clementiæ eius esse, haud obcurum est. Illud autem clementiæ sceptrum nobis ostendit, & omnibus extendit per mysterium Incarnationis, ut jam nemo vereatur ad ejus Regium solum accedere quilibet petiturus, hoc signo clementiæ invitatus. Christus ergo Brachium est in Divinitate, à Patre procedens ut brachium à corpore, illi consubstantiale. Sceptrum ejus humanitas, & quidem aurum, aureis gratiæ donis adornatum, & pretiosis meritis, quæ nobis communicat, ut veniamus ad Patrem. Sicut nemo habebat accessum ad Regem Assuerum nisi per Virgam auream: sic nemo ad Regem æternum, aut ad ejus Regium, nisi per Christi humanitatem. Hanc oportet primum exosculari & adorare, si Deo volumus appropinquare, si eum alloqui, si aliquid impetrare. Qui fidem seipio aut meritis suis, sicque audeat & præsumit addivinum Thronum accedere, repulsam patitur, immo morti se obnoxius reddit. Quia hæc est voluntas superni Regis, ut nemo per se & per merita sua præsumat accedere, sed per inierit Jesu Christi. Per illa tanquam per signum clementiæ: omnes electi præ-

destinantur, vocantur, justificantur, glorificantur. Unde Apost. *Per quem habemus accessum per fidem in gratiam istam, in qua stamus, & gloriamur in spe gloria futurorum Dei, sed vi criminis ab ira, per ipsum, per quæ reconciliationem accepimus. Per ipsum habemus accessum in uno spiritu ad Patrem.* Itaq; hoc signo clementiæ regiæ nobis exhibitio invitati ad Regem: *Advenimus cum fiducia ad Thronum gratiæ ejus, ut misericordiam consequamur, & in veniamus gratiam in auxilio oportuno.*

Rom. 1.
Eph. 2.
Heb. 4.

LECTIO XVI.

De vinculis è domo carceris educendis.

Merito antiqui Patres non habentes accessum ad Regis huius thronum tum quia clausa erat Regia ejus aula, Justitiæ decreto ob peccatum emanato obfirmata; tum quia in loco exilij adhuc carcere erant detenti, & ne appropinquarent vinculis colligati, in clamant ut clavis illa mystica veniat, qua aperiente nemo clauditi, & sceptrum illud, divini clementiæ signum appareat, quo exhibitio ipsi de tenebris & umbra mortis egredientes, coram Rege compeant plenè reconciliati, & ejus præsentia æternum fructuri. Et hoc igitur est, quod coru in unusquisq; ingemiscens in clamat: O Clavis David! O sceptrum Domus Israel! veni & educ vinculum de domo carceris, sedentem in tenebris & umbra mortis. Nempè oraculis Prophetiæ promissus erat Christus, tamquam aperturus tenebrosos carceres, & educurus carceratos & cõpeditos. Sic apud Isai. ei dicitur: *Dedit te in manus populi, ut susciperent te, & possiderent hereditates dissipatas, ut dicerent his qui vinculis sunt, Exite, & his qui in tenebris, & umbra mortis sunt, Revela. Isai. 49.* Quæ verba S. Anselm. in Elucid. refert ad animas justorum, oim in limbo & purgatorio existentes, quas omnes putat Christum liberasse. Et ita tenus est. Misi te, ut his qui in vinculis sunt & potestate Dæmonis, diceret: *Exite, ego vos in libertatem affero.* Atque ut etiam his qui in tenebris jacent, diceret: *Revolamini, sive velum caliginosum discindite, & ad lucem quam vobis affero, respicite.* Et id quidem generaliter non solum ad justos in limbo, sed & ad omnes peccatoru tenebris & vinculis detentus rectè dirigitur, ad quos omnes Christus mittendus erat à Patre, juxta apromissum ut è tenebris & compeditibus eos erueret. Clamabant ergo ad eum qui in limbo erant in domo carceris, ut educerentur. Clamabat & tota humana natura jam quatuor millibus annorum velut ærumnis carceris pressa, in ergastulo serva, in compeditibus peccati detenta. Clamabat ad hunc liberatorem, qui vinculos & in umbra mortis lugentes poterat eripere, & renovabat Patris ea de re promissionem in sacris ejus litteris signatam.

Unde iterum eadem promissio, imò missio Filij, repetitur apud eundem Isaiam, *Dedit te in manus populi, in lucem gentium. Ut aperires oculos caecorum, & educares de conclusione vinculorum, de domo carceris, sedentes in tenebris.* Ex quibus verbis hæc Ecclesiæ vox desumitur, qua renovat & repræsentat in ista generum Turturis antiquos justorum gemitus, ad

ad illam liberationem suspirantium. Immo & illos quibus tota adhuc natura ad ultimum adventum Redemptoris ingemiscit; & clamores quibus ad consummatam redemptionem in exilio posita respirat, quae tandem per Christum est perficienda. Nam ha-

Rom. 7. *Et enus iusti clamant: Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius?* Et iterum: *Educ de custodia animam meam, ad confitendum nominis tui.* Quid est enim corpus hoc corruptibile, quo animus compe-

Vita bo-
minis
carcer, &
umbra
mortis.

ditur, nisi domus lutofa & tenebrosa carceris? Quid est vita nostra nisi mortis umbra? O vita haec mortalis, vita misera, vita caduca, vita incerta, vita laboriosa, vita immunda, plena miseriis & erroribus! O vita quae non est vita dicenda, sed mors, in qua momentis singulis morimur per varios mutabilitatis defectus diversis generibus mortium; cui tandem mors extrema ita finem imponit, ut cum esse desierit, non fuisse puteat. Sed cheu! mors ista vitalis, aut vita mortalis, umbra mortis, tot licet res per se amaritudinibus, à multis diligitur, multos suis dolorosis capit illecebris, multos fallis decipit promissionibus. At iusti perspicacius ejus omnia mala, laqueos subdolos, falsa promissa contuentes, tedium & odium illius concipiunt: petunt enim à Domino cum suspiriis & lacrymis cupi ex hoc obscuro carcere, & umbra mortis. Et de luce ista a fuliginosa domo genitus praemittunt ad Domum Dei luminosam & speciosam, & ad veram qua ibi vivitur vitam, in clamantes, cum S. Aug. O tu vita, quam preparavit Deus his qui diligunt cum, vita vitalis, vita beata, vita secura, vita tranquilla, vita pulchra, vita munda, vita casta, vita sancta, vita ignara mortis, tristitiae nescia, vita sine labe, sine dolore, sine anxietate, sine corruptione, sine perturbatione, sine varietate & mutatione. Ubi non est adversarius impugnans, ubi nulla peccati illecebra, ubi est amor perfectus, & timor nullus, ubi dies aeternus, & unus omnium spiritus, ubi Deus facie ad faciem certitur, & hoc vite cibo mens sine defectu satiatur. Illic ergo merito suspirant, quicumque hic agnoscunt domum carceris, & umbram mortis. Illic gemitus suos Turur nostra dirigit pro suis membris; hoc est, Ecclesia pro suis Fidelibus.

Exempla
Sancto-
rum dis-
solvendi
cupientium.

Illuc pulli ejus electorato volitant conatu & desiderio mentis, quamdiu nequeunt perungere mole praepediti corporis. Interim sub illa mole ingemiscunt, donec dissolutionem imminere cernant; ad quam suspirant, ut jam non victi, sed libertati Deum pergant.

Sic Apost. Paulus aeterna desiderans, sed adhuc corruptionis suae sarcinam portans, victus clamat: *Cupio dissolvi, & esse cum Christo.* Dissolvi non quareret, nisi se procul dubio victum videret. Idem ergo est ac si diceret; Educ me victum de domo carceris & umbra mortis.

4. Mor.
2. 41.

Audi S. Greg. Quia corruptibilis carne eximus quasi ab his quibus nunc adstringimur, molestiae v-

culis relaxamur. Praesentari namque jam Deo cupimus, sed adhuc mortalis corporis obligatione praepeditur. Jure ergo victi dicimur, quia adhuc incelsum nostri desiderii ad Deum liberum non habemus. Haec S. Greg.

Sic & S. Petrus gaudens monebat Fideles renovato zelo; cum jam sui corporis dissolutionem, & de domo carceris illius liberationem imminere certior à Deo factus fuisset: *Frateres fratrite, ut per bona opera 2. Pet. 1. certam vestram vacationem & liberationem faciatu. Sic enim abundanter ministrabit vobis introitus in aeternum regnum Domini nostri & Salvatoris JESU CHRISTI. Iustum autem arbitror suscitare vobis in comminatione, certus quod velox est depositio tabernaculi mei, secundum quod Dominus noster JESUS CHRISTUS significavit mihi.*

Sic & S. Martinus, cum ad Candacensem vicum suae Dioecesis in febrim incidisset, assidua Deum oratione precabatur, ut se ex illo mortali carcere liberaret. Testatur Breviar Rom. 11. Novemb.

Sic, Nicolaus Tolentinus, sex ante obitum mensibus cum singulis noctibus concenctum Angelicum audiret, & jam Paradisi gaudia praegularat, crebro illud Apostolt repercebat: *Cupio dissolvi & esse cum Philipp. 1. Christo.* Nec cessavit, donec Christus, comitante Virgine Matre à dextris, & S. August. à sinistris, ei apparuit, dixit: *Euge, servus bonae fidei, mira in gaudium Domini tui: sicque & corpore molis carcere est eductus, aeternum Deum laudaturus.*

Sic denique S. Franciscus ager in Ecclesiam Beatae Matris Angelorum deferri securavit, & ibi Psalmum 141. *Vox mea ad Dominum clamavi* in spiritu extremo pronuncians, cum ultimam illum versum dixisset: *Educ de custodia animam meam ad confitendum nominis tui; ne expectant iusti, donec retribuas mihi.* His verbis animam ab omni vinculo carceris hujus exuram, Redemptori & Liberatori reddidit.

LECTIO XVII.

De quinta voce Turruris.

Vox has Triparsita. 1. O Oriens splendor lucis aeterna. 2. Et Sol iustitia 3. Veni, et illumina sedentes in tenebris, et umbra mortis.

Explicatio Primae partis O Oriens splendor Lucis aeternae.

Christus advocatur. Vocatur enim Oriens Splendor lucis, Sol iustitia. Primum nomen desumitur ex Zach. c. 6. Ecce Vir oriens nomen eius. Et iterum c. 3. Adhaec servum Orientem. Hoc porro nomen ei recte appropriatur.

Primo, quia licet omnis creatura suum habeat ortum, ipse tamen tanquam aeternus Dei Filius, ante omnem creaturam ortum exortus est, ante omnia saecula est Oriens eius. Ideo per os Placiti dicit ei Pater: Ex utero ante lucis ortum genuit, hoc est, ex mea fecunda substantia ortus es, ante omnem Angelum, omnes stellas, omnia astra matutina, omnem creaturam. Ergo merito, Oriens nomen eius.

Secundo & specialius hoc nomen ei convenit, quia aliae creaturae habent quidem ortum, sed qui brevi finitur & transit. At verbum oritur de mente Patris ab aeterno, & in aeternum est semper oriens, semper ortus idem enim est in Patre gignere & genuisse, idem in Filio gigni & genitum esse. Sic nunquam occidit eius nativitas, ab aeterno oriens est, & usque in aeternum. Ergo merito Oriens nomen eius.

Tertio, Oriens dicitur nomen eius, etiam secundum humanitatem: duplicem enim habet orientem: unum ab aeterno Patre alterum in tempore a Matre. Ad hunc posteriorem orientem suspirabant Sancti Patres, & iusti antiqui, optabant enim eum videre jam per nativitatem terrenam Orientis nomen suscipientem, qui per nativitatem divinam ante omnia saecula ortus erat. Propter utramque ergo Nativitatem dicitur apud Prophetam: Ecce Vir, Oriens nomen eius.

Unde subdit Propheta: Et subter eum orietur. Quia scilicet in Christi Nativitate subter eum qui Deus est, orietur, & nascetur homo: & vice versa, subter homine oriente & nascente orietur & quasi nascetur Deus. Etenim cum Christus natus est, Deus nobis ortus, & quasi natus est: quia in eo latebat divinitas, quae sibi personaliter uniendo humanitatem, cum ea quodammodo nasci & oriri videbatur in terra. Atque etiam exinde Christus semper oriens, semper crescens, semper proficiens, aetate, gratia, sapientia apud Deum & homines; semper splendorem & lucem majorem spargens, per novam doctrinam, miracula, opera.

Quarto, Oriens est nomen eius, non solum ob

nativitatem aeternam, aut temporalem, sed etiam propter novam quandam nativitatem & ortum in sua resurrectione, quae & regeneratio in Scripturis appellatur. In resurrectione enim (inquit B. Rupertus) Christus futurus erat Oriens, quia deinceps semper futurus in ortu, nunquam in occasu. Unde a morte eius, apud inferos timentibus nomen Domini ortus est ipse, ut Sol: & postea ascendens, caelo, terraque novum attulit orientem, nunquam mortuus amplius: in multitudine gentium & gloriarum resurgentium magnificandus. Et rursum, tunc verum fuit quod sequitur: Subter saeculetur, & edificabit templum Domino. & ipse portabit gloriam. Quia nimirum virtute nova aliena sed propria resurget, & orietur cum ipso novum templum Domino, nova Ecclesia, cum splendore & luce in orbem universum se diffundens, ipseque coronam portabit gloriae emptam morte sua, quam & suis communicabit, quos & resurrectionis suae confortes efficiet.

Porro de hoc triplici Christi Oriente, per nativitatem aeternam, per nativitatem temporalem, per nativitatem & regenerationem novam in resurrectione, recte illud intelligitur: Dominus dixit ad me, filius meus es tuus, ego hodie genui te. Primo quidem, hodie, id est, in & ab aeternitate, in qua est unum hodie, unus dies aeternitatis, unum nunc stabile, unum perenne praesens, in qua idem est gigno, gignam, & id quidem hodie. Hoc interpretatur de aeterna nativitate Filii a Apostolus ipse. Secundo, Ego hodie genui te, hoc est, in hoc die temporis, & matris sinu generavi te, qui ab aeterno & sinu meo tanquam Patris sinu processeras. Ita interpretatur Ecclesia, a Spiritu S. instructa, in officio Natalis Domini. Tertio; Ego hodie genui te, id est, novo quodam Oriente, nova regeneratione, & sepulchro tanquam utero te eduxi, novae reddens vitam, & tanquam Pharaonem novum ex cineribus tuas te genui, te suscitavi, in gloriosa illa & fulgida resurrectione, qua factus es Primogenitus mortuorum. De hac resurrectione etiam illam scripturam interpretatus est Apostolus Petrus. Quapropter vix ambigere possumus triplicem illum sensum a Spiritu Sancto esse inventum; & propterea etiam tripliciter Christo Domino Orientis nomen aptissime convenire.

Ad illum ergo Orientem ab aeterno, respiciebant Sanctorum mentes, & deprecabantur ut oriretur tandem in tempore ex Matre, qui ante omnia saecula ortus erat ex Patre; & ideo clamabant: O Oriens, O Splendor lucis aeternae, O Sol iustitiae: Adorabant Orientem illum aeternum, cui nos ter Oriens, omniumque ortus rerum, sive Angelorum, sive hominum, sive aliarum creaturarum, homagium debet & servitatem. Ab illo enim dependent, qui Patris Verbum & Filius est, per quem fecit & saecula: a quo non solum vita & esse nostrum corporale, sed & vitae esse spirituale, supernaturale, & aeternum dependet & oritur, nostra scilicet gratia, nostra salus & gloria. Ex-

Triplicis Christi Nativitatis

Psalm. 1.

Heb. 1.

3.

Apoc. 1. A. 12.

spestabant vero cum iusti antiqui & sancti Patres ferventissimis votis: quia qui sibi ortus erat & Patri in illa aeternitate & inaccessibili luce, ipsis & nobis debebat ortiri in saeculorum revolutione, ad illun-
dandum sedentes in tenebris & umbra mortis, Quod factum est, cum quando venit in hunc mundum in
nativitate, cum quando resurrexit cum nova luce. Un-
de Sanctus Athanasius. Solus in saecula Deus exortitur, il-

Tract. de
Sabb. &
circum-
cis.

lustrans universumque animatum. Quocirca & in salu-
tiferis passionibus non apparuit Sol, indicans finem prioris
ad esse creaturae, & alterius principium supergenire, quia
dilatulum suum & exortum in Salvatore consecuta est.
Hanc cum vidisset Propheta, ita locutus est. Ecce Vir, O-
riens illi cognomen. Ac rursum, Vobis timentibus eum,
exortitur sol iustitiae. Non enim omnium haec dies est, sed
eorum qui mortui sunt peccato, & vivunt Deo.

Isai. 9.

Haec omnia adimplenda, immo quasi jam in spi-
ritu adimpleta cernens Isaias, dicebat: Populus qui
ambulabat in tenebris, vidit lucem magnam, habitan-
tibus in regione umbrae mortis lux orta est. Nemp-
e per Christi ortum, per eius doctrinam, per miracula,
per opera lucis, per mortem & passionem, per retur-
rectionem per Apostolorum predicationem, per Sa-
cramentorum institutionem, lux magna orta est his,
qui in tenebris & caecitate infidelitatis, errorum & viti-
orum versabantur. Lux quoque magna orta iustis
in carcere tenebroso limbi detentis, per Christi ad-
ventum; ad quam ipsi lucem clamoribus pijs anhela-
bant merito cum gemitu repetentes; O Oriens, veni,
& illumina sedentes in tenebris & umbra mortis, tri-
phcis dicti Orientis desiderio.

Sed & nos quoque triplicem hunc Orientem a-
doramus, & continuo illum invocamus, ut lucis,
quam affert, confortes reddamur, vocati in parte for-
tis Sanctorum in lumine, & facti filij lucis per illum
Orientem, qui antea filij tenebrarum, & incolae um-
brae mortis in ea lignaolvebamur, ab internis tene-
bris ad aeternam devolvendi. Propterea antiquitus qui
baptismum suscipiebant, dum renuntiationem illam
terminant faceret, quae caeremonijs baptismi continetur
scilicet Satanam, operibus, ac pompis ejus; solebat se
primo ad Occidentem vertere, deinde ad Orientem.
De qua re sic loquitur Sanctus Dionysius Sacerdos

C. 2. Hier
Ecol.

Occidentem versus habesandum statuens illic inten-
dentem, manus quoque impingentem ad eandem regionem
genitricis, insufflavere iter Satanam jubet, ac abrenun-
tiationem profiteri. Et postquam abrenuntiationem,
ad Orientem illum traducti aspicientemque in caelum,
atque intendentem manibus, sacris omnibus divinis
traditis consentiva jubet. Eandem caeremoniam inter-
pretans S. Hieronymus in cap. 6. Amos, sic dicit: In
mythenis primo renunciamus ei, qui in Occidente
nobiscum moritur cum peccatis; & sic versus ad O-
rientem, pactum inimus cum Sole iustitiae, & ei ser-
vituros nos promittimus. Itaque quilibet Christia-
nus merito repetit illud: O Oriens, & Splendor lucis
Sol iustitiae, illumina sedentem in tenebris & umbra
mortis.

UT plenius dicta intelligantur, particularius ex-
plicemus, cur is qui oriens nominatur, Splen-
dor Lucis aeternae, & Sol iustitiae conjunctim vocetur.
Haec enim nomina varia, ex facili eloquijs de-
sumpta, licet affinia sint, & quasi synonyma: quod li-
bet tamen eorum suam habet emphasim & energiam
alicujusque proprietatis in Christo Filio Dei specia-
lem designationem.

Ac Primo quidem, Splendor Lucis aeternae Filius
in Trinitate nominatur, quia à Patre procedit, si-
cut Radius & Lux à Sole. Quomodo & Spiritus fan-
ctus Calor dici potest hujus Aeterni Solis: quia si
calor à Sole & Radio producit, sic ille à Pa-
tre & Filio. Hoc est ergo Symbolum Trinitatis;
SOL, RADIUS, CALOR; ut merito de tene-
brarum nocte, ad illam Trinitatem suspirantes, ex-
clamemus: o Sol aeternae, o Lux de luce, o Calor
vivificae! illumina, purifica, accende cor nostrum
tenebrosum, sordidum, algidum. Atque in Scriptu-
ris, tam novi quam veteris Testamenti, Filius Dei
Splendoris nomine designatur, vel Candoris. E-
cuius de Sapientia Aeterna loquitur Sapiens. E-
manatio quaedam est claritatis omnipotentia Dei sincera
& ideo nihil inquinatum in eam incurrit. Et iterum
Candor est Lucis aeternae, & speculum sine macula Ma-
jestatis Dei, & imago bonitatis illius. Eodem modo
loquitur & Sanctus Paulus, dicens de Filio Dei, quod
sit splendor gloriae, & Figura Substantia ejus, portans
omnia verbo virtutis suae purgationem peccatorum sa-
cians. Ecclesia etiam canit in Symbolo Missae eum na-
tum ante saecula, Deum de Deo, Lumen de lumine,
Deum verum de Deo vero.

Chr. Chr.
Suis splen-
dor lucis
Sym-
bolus
Sap. 7.
Heb. 1.

Sed attende, quam apte nomen Splendoris ei con-
veniat. Imprimis significat ejus cum Patre unitatem,
coaequalitatem, coeternitatem. Nam sicut Splendor
est in Sole illi intimus, ejusdem cum Sole claritatis,
illique coaequus; ita Filius est in Patre illi intimus, nec
est inferior Patre dignitate, nec posterior tempore;
sed ejusdem cum illo essentiae, Majestatis & gloriae.
Et licet à Patre producat, non tamen ideo Pater est
illo prior. Sicut nec Sol est prior radio, licet radius ab
illo producat.

Nomen
Splendo-
ris apte
Christo
convenit.

Deinde Splendoris nomen, puritatem signat ge-
nerationis Filij à Patre. Splendor enim radians purissi-
mè generatur à Sole, sine mixtione sine detrimento
Solis, aut ejus mutatione. Sic & Filius procedit à Pa-
tre purissime, sanctissime, divinis sine. Nec paritas il-
la generationis aeternae aptio: i similitudine apud ple-
bem explicari facile potest, quando quidem illa saepe
utantur eloquia Dei examinata & casta, & Sancto-
rum Patrum scripta.

Denique, significatur diversitas, generationis nos-
trae, & generationis divinae. Nostra enim transit &
praeterit, nam cum semel generati aut illa sumus, non
amplius generamur aut nascimur illa autem non tra-
nsit aut praeterit, sed eadem in Deo permanet. Ea ideo

Solu-
m
prop-
Chr-
a
E

Filius semel quidem, sed semper gignitur à Patre, semper actu nascens, semper actu natus, sine mutatione, sine discontinuatione, sine defectu, aut imperfectione, cum idem sit in ipso nasci, & natum esse. Nempe sicut Sol semper generat splendorem & radium, & semper splendor & radius est genitus à Sole, sic est quodammodo in divinis. Pater semper generat Filium, & Filius semper est genitus à Patre. Et sicut Sol nunquam à radio & splendore separatur, nec radius aut splendor à Sole; ita nunquam Pater à Filio, nec Filius à Patre dividitur. Merito ergo illi inclamamus: O Splendor lucis aeternae! Utrique Splendor aeternus, lux aeterna, quam nullus vapor crassus obnubilat, nulla nubes obcurat, nulla impuritas inquinat, nulla ecclipsis intercurrit, nullus defectus inficit, nulla vicissitudo interruptit, nullus temporis fluxus variat.

L E C T I O XVIII.

Explicatur Secunda Pars.

O Sol iustitia!

Cur Christus Sol iustitia dicitur. Malac 4.
Qui in divinitate vocatur Splendor paterna gloria, Candor lucis aeternae; in humanitate appellatur Sol iustitia. Sic enim loquitur Propheta: *Orientur vobis timentibus non enim meum Sol iustitia.* Christus nimirum ortu & adventu suo (instar Solis cuncta inferiora illustrantis & fecundantis vivifica sua luce & calore) illuminavit, calefecit, fecundavit terrena corda, terrenas hominum mentes; eas replens gratia & iustitia, donisque suis vivificans. Sol ergo iustitia, quia iustitia; hoc est gratiae sanctificantis radios undique diffudit, iustificans peccatores omnes, qui eum intueri voluerint, vel in eum credere: sicut Sol omnibus, qui ad se oculos convertunt, lucem & hilaritatem infundit. Quapropter subdit Propheta: *Et sanitatis in pennis eius.* Pennas Solis vocat eius Radios, quia sicut pennae aut comae avem, sic radij circumornant & vestiunt Solem: Et Sol oriens videtur radios suos expandere, instar avis expansis alis volantis. Nam & Aegyptij Solem pinxerunt quasi avem longas spargentem pennas circumquaque; eamque vocarunt Phœnicem. Hinc aliqui opinantur, quod Phœnix non sit avis vera, sed symbolica; scilicet ipse Sol. Hinc unus esse dicitur Phœnix, quia unus est Sol in mundo, & dicitur degere Heliopoli, id est, in urbe Solis; que interire & renasci, quia sol occidens vesper, manet rursum oritur & resurgit.

Solis similitudo propter Christum convenit.
 Itaque Solis similitudo ob multa Christo convenit, tamquam Soli iustitiae, Soli gratiae, Soli salutis & vitae, Soli felicitatis aeternae; ut erroneè quidem Solem tamquam Deum: immo tamquam Christum adorari int Manichaei, vere tamen dixerit ipse de se: *Ego sum lux vera.* Et hanc lucem colere, adorare, & invocare nos convenit, sine qua nec videmus nec vivimus. *Primo* igitur Sol inde dicitur esse, quod solus sit, id est, unicus; quodque solus cum est exortus, obscura-

tis omnibus alijs sideribus appereat; à quo & caetera sidera lumen mutuunt, tamquam à luminis fonte & principio. Sic Christus unus est, solus ipse Deus & Homo, solus ut talis colendus & adorandus; quo solo fruens beatus fit cultor ejus, & quo solo non fruens omnis mens misera est, quamlibet alia reperfruat. *Unus est Mediator Dei & hominum, homo Christus Iesus Iesus,* ait Apostolus, unus Illuminator & Vivificator, in quo vita est & lux hominum tamquam in fonte & primo principio. Solus ex se lucet; ab illo lucent, quae cumque lucent. Coram illo caeli luminaria obicura suat, quia illi comparati Sancti, exiguum luminis habere censentur; & ab illo quidem mutuantur. *Omne datum optimum, & omne bonum perfectum desursum est, descendens ab hoc Patre luminum,* sicut omnis illuminatio, quae in caelo, quae in aere, quae in terra, à Sole tamquam luminis Parente procedit. Itaque quod de Sole multiplicibus elogijs *Plinius l. 2. c. 6* pronuntiavit, de Christo Iustitiae Sole maxime verum est. Planetarum medius Sol fertur, amplissima magnitudine ac potestate, nec temporum modo, terrarumque, sed siderum etiam ipsorum, caeli-que Rector. Hunc mundi totius esse animum, ac planis mentem, hunc principale naturae regimen ac nomen credere debet, opera ejus aestimantes. Hic lucem rebus ministrat aufertque tenebras. hic reliqua sidera occultat, hic vices temporum, annumque semper renascentem ex usu naturae temperat. Hic caeli tristitiam discutit, atque etiam humani animi nebula serenat. Hic suum lumen caeteris quoque sideribus fecerit, praecelatus, eximius, omnia intuens, omnia audiens. Quis non videat haec potius Christo convenire Soli nostro in ordine gratiae, quam Soli corporeo in ordine naturae? Nempe Sol iste mundi visibilis imago quaedam est Dei, naturae parens, & principium vitae in rebus sublimaribus. Sed Christus Deus Sol est Solis huius, vim omnem ac efficaciam citribuens, & tamquam imaginem suam, luce, virtute, operatione adornans. Solique supernaturalis ipse est, parens & principium vitae supernaturalis, in caelo & in terra, in tempore & in aeternitate, in Angelis & hominibus, vitae scilicet gratiae & gloriae. Ergo merito eum hoc invocamus titulo: O Sol iustitia!

Secundo, sicut Sol dicitur in pennis suis habere sanitatem, quia radijs suis plantas, & animalia, ac Sol latissimos nocturno frigore languentes & torpentest, ac quasi in umbra mortis per somnum iacentes excitat, roborat, lenificat: Ita & Christus Sol iustitiae oriens in mundo, in pennis & alis suis attulit sanitatem: dum per radios praedicationis suae & doctrinae quasi vitam novam, novam laticiam Orbi attulit, sanans infirmitates corporum, sanans & languores animarum. Item per Apostolos, quasi radios unum verum per Orbem sparsos, lucis novae & salutis nuncium misit: & quasi per pennas celerissime per illos quocumque volans, diem veritatis, gratiae, & iustitiae adduxit, fugatâ caligine errorum, peccatorum, superstitionum. *Nempe*

quasi solus id est unicus. Apatatur Christo.

1. Tim. 2.

Iacob 1.

Christus Sol iustitiae oriens in mundo, in pennis & alis suis attulit sanitatem.

Sol fugat serpentes & noxios ferat. Psal. 103. Christus etiam.

Nempe Sol radiis suis fugat serpentes aliaque animalia venenata, lupos quoque & noxias feras dispellit, vespertilioes in antra sua remittit. Unde Plaltes dicit: Possidet tenebras, & facta est nox, in ipsa pertransibunt omnes bestiae, Syria. Catuli leonum rugientes ut rapiant. Ortus est Sol, & congregati sunt, & in cubilibus suis collocabuntur: Exibit homo ad opus suum, & operationem usque ad vesperam. Sic Christus, cum per se, cum per radios suos Apostolos, Demones effugavit, idola eliminavit, caecos infidelitatis errores, tamquam noctis vespertilioes ad ortum, ad primævum suum latibulum, ex quo orti erant, remisit. Et luce sua homines infirmos & jacentes excitans, dedit eis animum operandi opera vitae, & ambulandi dum dies est, quia mortis nox ventura esset, in qua non licet amplius operari. Sic & quotidie dum exoritur in animis fidelium, peccata fugat, concupiscentias, tentationes, & pravas cogitationes, opera tenebrarum & noctis vespertilioes. Datque luce gratiae suae illis vires ad operandum opera vitae, opera lucis & veritatis. Ideo operantibus ei inclamamus: Tu Christe somnum discite: Tu rumpe noctis vincula: Tu solve peccatum vetus: Novumque lumen ingere. Et iterum dicimus: Confors Paterni luminis: lux ipse lucis & dies: Ausser tenebras mentium: fuga ceterorum demonum, &c.

Sol beneficis in omnes.

Tertio. Sol mane oriens, quasi Sponsus egreditur de thalamo suo speciosus & splendidissimus, de hemispherio, in quo dormivit, exurgens, ut per jubar suum speciem suam ostentet. Ac deinde veloci cursu incipit procedere, quasi gigas exultans ad currendam viam suam, nec momento cessat à cursu & operatione sua, ab Orientemque in Occidentem, ab extremo caeli usque ad extremum pergens, beneficis in omnes populos & nationes. Nec enim acceptio est personarum apud illum, non solum Gallis, Belgis, Hispanis, aut Germanis, sed & Indis, Aegyptiis, Aethyopibus, lucem & influxum suum communicat, bonis & malis beneficiens: Nae est qui se abscondat à calore eius: Sic Christus, Ecclesiae Sponsus & Sol in matutino tempore, in aurora natiuitatis suae, de Virginis thalamo & solio splendidissimo exoritur mundo, incipit mortalis vitae suae cursum exultans, & ad currendam nos invitans, viamque luce sua aperiens depulsa caligine. At nullum passum inutilem fecit, sed statim ab infantia fidei lucem communicavit Regibus, Pastoribus, Senioribus & Junioribus, Sacerdotibus & Plebeis, omnibusque qui eam recipere voluerint. Ac postea sic Sol beneficis, pertransit beneficiendo, & sanando omnes. Luxit certe non solum super bonos, sed & super malos, Samaritanam illuminans, Magdalenam & tenebris eruens, Matthaeum luce sua trahens, Publicanos & meretrices convertens, Paulum blasphemum & persecutorem vi luminis sui prius quidem excacans, ac deinde clarè videntem efficiens. Sic & modo perpetuo influxa non cessat ex parte sua lucem suam

Psal. 18. Apertur Christo.

Psal. 33.

Act. 10.

& gratiam communicare, his qui voluerint accedere. Accedite, & illuminamini, & facies vestrae non confundentur. Non est acceptio personarum apud illum, & quae lucet seruo ac nobili, plebeo ac Regi, & quae Graeco ac Hebraeo, & quae Indo ac Europeo: quia omnes homines vult salvos fieri, ac ad agnitionem veritatis venire. Non est iniustus in quempiam, sed omnes ad iustitiam & lucem invitat; siquae Titulus eius honorificus est, Sol iustitiae.

Quarto, Sol primo mane purpureus apparet, paulo post nitidior, in meridie vero fulgidissimus, & vespera pallidus. Ideo quatuor equis Quadrigam Solis vult dixerunt. Poetae quorum primus Purpureus foret, secundus Candidus, tertius Accentus, quartus Pallidus terras aspiciens. Deinde occumbit Sol ad tempus, nostrum de laerens hemispherium, alterum interitum suo illuminans splendore: sed paulo post in nostrum redit Orbem, cum nova luce. An non haec singularia in Christo Sole nostro reperies, dum vite huius mortalis cursum peregeris? Nonne ipse in primo infantiae ortu apparuit purpureus circumfisionis crucis circumfusus? Nonne postea clarior & nitidior in annis pueritiae, licet infirmae carnis nubecula velatus? Proficiebat gratia, sapientia, & aetate, in templo etiam patulos claritatis spargens, veritatis & doctrinae. Deinde nonne in monte Thabor fulget tamquam in meridie? Vespere vero eclipsum patitur in cruce, & tandem in occasu est, in morte pallido suffusus colore? At postquam inferorum hemispherium visitavit, in limbo illuminans sperantes in Domino, tandem iterum nobis exoritur, & radiis gloriae immortalis, effulget in Resurrectione. In Ascensione vero ad supremum caeli culmen conscendit, ut inde directius & efficacius nos illuminet, & calefaciat. Sed rediit tandem in fine rubens nimis & formidabilis in Iudicii die. Tunc verè Sol iustitiae impiorum omnium dolosam & absconditam iniustitiam detegit, & in lucem producit, Iudex & Vindex. Piorum vero iustitiam & virtutem, quae in hac vita ab impiis obscurabatur & deprimebatur, splendescere faciet & coruscare, instar Solis obscura illuminantis, & omnium oculis conspicua exhibentis. Ergo rursus propter haec omnia Christus Dominus iure merito Sol iustitiae intitulatur.

☉ (* *) ☽

LECTIO XIX.

Explicatur Tertia Pars.

Veni & illumina sedentes in tenebris.

Parti se-
dent in
tenebris.
2. In fide-
les
Ephes. 4.
Isaia 42.

EX dictis satis conspicuum esse potest, cur advocetur Messias, ut veniat, & illuminet sedentes in tenebris & umbra mortis. Quia tamen sacra eloquia hoc loquendi modo varij generis personas solent designare, paulo altius & latius id repetere haud supervacaneum erit.

Primo quidem, Scriptura sancta per sedentes in tenebris & umbra mortis solet intelligere eos, qui in caligine infidelitatis detinentur. Unde de Gentibus idololatri & infidelibus dicit Apostolus: Tenebris obcuratum habentes intellectum, per ignorantiam quae est in illis, propter caecitatem cordis ipsorum. De quibus etiam Isaia dicit: Discant caecos in viam quam nesciunt, & in semitas quas ignoraverunt, ambulare faciam, ponam tenebras coram eis in lucem, & prava in recta. Nempe ipsi in tenebris ignorantiae & infidelitatis & in periculo aeternae mortis sedentes, & habentes obcuratum cor & intellectum, nesciunt videre vias vitae, semitas iustitiae, portas felicitatis aeternae. Nesciunt Deum à quo facti sunt, nesciunt viam qua itur ad eum, nesciunt illam felicitatem cujus gratia facti sunt. Immo ignorant seipso, ignorant se filios irae, morti obnoxios, ignorant naturam suae vulnera & insufficiantiam ad bonum, ignorant gratiae & regenerationis necessitatem, ignorant Mediatorem, ejusque sanguinem quo restituuntur ad vitam. Ideoque in caligine recte sedere dicuntur, in confusione, in tenebris & umbra mortis. Qui vero fidei lucem perceperunt, haec omnia norunt, viam veritatis & vitae requirunt, gratiam implorant, Mediatorem invocant, scientiam ejus adstant. Unde Apostolus de se, & illis qui ab infidelitate conversi erant, dicebat: Ille qui de tenebris dixit lumen splendens, ipse illuxit in cordibus nostris, ad illuminationem scientiae claritatis Dei in facie Iesu Christi. De his etiam supra explicuimus illud: Populus qui habitabat in tenebris, vidit lucem magnam, habitantibus in regione umbrarum lux orta est eis.

Secundo; per sedentes in tenebris & umbra mortis, possunt intelligi quilibet haerentes in statu aliquo peccati. Hi in tenebris agunt, quia interiori lumine destituti sunt, & quasi caeci, res ut oportet, non intuentur, nec dijudicant. Ponunt enim bonum malum, & malum bonum, & in electione gravissime errant. Ac tandem, dum tenebras suas excutere non sciunt, sed statum suum tenebrarum amant tamquam filij tenebrarum, de tenebris in tenebras pergunt, de internis ad aeternas. Hi sunt, qui post hanc vitam, dum poena eis cerperit oculos aperire, sermo, sed sermo clamant: Ergo erravimus à via veritatis, & iustitia lumen non luxit nobis, & sol intelligentia non est ortus.

3. In tenebris sedent peccatores.
Sap. 3.

nobis. Et quidem antea non agnoscebant, sed ut loquitur Sanctus Iob: Rebelles lumini erant, & si aurora gratiae eos ad conversionem morum, ad novae vitae inchoationem invitabat, ipsi arbitrabantur umbram mortis, placentes sibi in tenebroso illo statu, in tenebris quasi in luce ambulantes. Simile miles planè ipsi populi Atlanticis, & quibusdam aethyopiae habitatoribus, qui dicuntur ab Historicis inimici Solis, tempore ortus & occasus maledictionibus cum impetentes. Quia scilicet nigris istis populis nigra placet nox, auroram & lucem infectantur, qua nihil commodius, cum & omnium in tellure bonorum sit featurigo. Non absimiliter sanè aliqui in peccatorum nocte sedentes fugiunt lucem veritatis, quasi umbram mortis, de quibus dicitur: Dilexerunt homines magis tenebras quam lucem. Et unde istud, nisi quia obfcuratum habent intellectum, & cor caecum.

Hoc tandem fallus est de Sancto Augustinus, qui cum contuisset aetatem floridam in carnis vitis & caeca nocte saeculi, veritatis lumini, Matrisque lachrymis & monitis rebellis; postea conversus, & oculos aperiens ad candidantem gratiae auroram, gratias Deo sic agit: Vere Domine tu es Deus meus, qui eduxisti me de tenebris, & umbra mortis. Et vocasti me in admirabile lumen tuum, & ecce video. Gratias tibi illuminator meus. Es conversus sum, & vidi tenebras in quibus fueram, & abyssum tenebrarum in qua jacuebam, & exivi, & dixi: Vera tenebris mortis! Vera caecitati illi in qua videre non poteram lumen caeli! Vera praeterita ignorantia mea, quando non cognoscebam te, Domine. Serò te cognovi lumen meum verum, serò te cognovi, sed gratias tibi, quoniam illuminasti me, & cognovisti te me.

Cum itaque Deus sit lux per essentiam, sicut dicit Sanctus Iohannes: Deus lux est, & tenebra in eo non sunt ulla, sequitur, peccata quae avertiunt à Deo generant, tenebras esse. Unde concluditur idem: Qui dicit se in luce esse, & fratrem suum a se, in tenebris esse, iugiter odit. Et iterum: Qui odit fratrem suum, in tenebris est. Et in tenebris ambulat, & nescit quae eat, quia tenebra occaecaverunt oculos eius. Passiones nimirum inordinatae, odium, ira, invidentia, caliginem offundunt animo & quandam caecitatem. Eadem ratione peccatum umbra mortis dicuntur, quod in illis sit quaedam mors, sive mortis quaedam imitatio. Sicut enim mors est quaedam privatio vitae, separans animam à corpore, vitam habentem, ita peccatum mortis similitudinem in se gerit, dum separât animam à Deo, qui est vita nostra; sive dum tollit gratiam, quae est vita quaedam animae nostrae. Vel ut explicat S. Gregorius: Umbra mortis etiam imitatio antiqui hostis accipitur. Ipse enim, quia mortem intulit, Mors vocatur, Iohanne assestante, qui ait Apoc. 6. Nomen illi Mors. Per umbram igitur mortis ejus imitatio designatur, quia sicut umbra iuxta qualitatem corporis ducitur, ita actiones iniquorum de specie imitationis eius exprimitur.

Tertio, per sedentes in tenebris & umbra mortis, intelliguntur peccatores, qui in tenebris & umbra mortis sedent, sicut dicitur: In tenebris sedent peccatores. Et unde istud, nisi quia obfcuratum habent intellectum, & cor caecum.

Simile

Ioan. 3.

Soliloq. 3.

1. Ioan. 2.

peccatum umbra mortis.

Simile.

L. 1. Mor.

C. 3.

3. Sedentis 102.

in tenebr. sunt iusti in afflictionibus. Psal. 12. Psal. 43.

is etiam iusti & pii intelligi possunt, qui in more & afflictione jacent, ab injustis & impiis oppressi. Pro afflictionibus enim tenebras & umbram mortis quandoque sumi, patet ex illo, Si ambulaverit in medio umbrae mortis, non timbo mala, quoniam tu mecum es. Et iterum: Humiliasti nos in loco afflictionis, & cooperuit nos umbra mortis. Nempe hi qui in squalore & merore jacent, in quadam velut morte jacere videntur, & illis mortis saepe cogitatio occusat & imago, sicut in tenebris agentibus, umbrae. Ex his ergo tenebris clamant pii; & implorant lucem, auxiliumque divinum, ut eripiantur, ac benigno serenoque vultu respiciantur, quasi solari radio. Hinc illud: Deus miseretur nostri & benedicat nobis, illuminet vultum suum super nos, & miseretur nostri. Item: Illustra faciem tuam super servum tuum. Denique si afflictorum & in tenebris jacentium, potest esse vox illa apud Isaiam: Custos quid de nocte. Custos quid de nocte? Vox enim illa ad Deum potest dirigi, qui custos est hominum, & de aeternitatis specula speculatur super salutem eorum; ad quem clamant pii ab impijs afflicti & oppressi. O custos noster, quid de nocte? Quid fiet de tanta tribulatione? quamdiu in illa quasi derelicti verfabimur, quandonam illa finem accipiet, te illucescente, & umbram mortis ob oculos nostros versantis, caliginemque cum lacrymis detergente? Eja Sol nobis exorere, & diem veritatis, benignitatis, & iustitiae tuae nobis ostende, ut per illum respiremus, & vivamus, qui quasi emortui iacemus.

Psal. 66.

Psal. 30.

Isaia 21.

A. Sed in tenebr. sunt Patres in limbo.

Ab. 10.

Christus Sol iustitiae.

4. Habet radios.

Eccl. 24.

Quarto, per sedentes in tenebris & umbrae mortis, recte intelliguntur antiqui Patres in limbo. Verè enim hi sedebant in tenebris, ab omni actione quieti; & corpora eorum in tenebris jacebant sepulchri; & corpora eorum in tenebris jacebant sepulchri; & tenebrae dicuntur umbrae mortis, quia mortem sequuntur, & ab illa proveniunt. De his loquitur Job. Dimitte me, ut plangam paululum dolorem meum, antequam vadam ad terram tenebrosam, ubi umbrae mortis, & nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat. Haec sunt tenebrae inferni, cuius pars erat limbus & carcer Patrum, è quo educi debebant per Christum.

Itaque hos omnes Sol Iustitiae Christus illuminat, omnes inquam, qui quocumque modo in tenebris versantes, ad illius lucem cum gemitu cordis respirant. Habet enim, ut iterum alibi dixi, quadruplices radios: quidam tendunt sursum, quidam deorsum, quidam dextrorsum, quidam sinistrorsum. 1. Per radios sursum tendentes, illuminat Beatos, & laetificat Angelos, quin lumine ejus vident lumen, in Filio Patrem: qui gaudent in visione humanitatis ejus, radiantis in Ecclesia Triumphante instar Solis. Sol enim civitatis caelestis & Lucerna ejus est Agnus. 2. Per radios deorsum tendentes illuminavit olim animas in limbo in tenebris agentes, juxta suum promissum: Pensabo omnes inferiores partes terrae, & inspiciam omnes dormientes, & illuminabo omnes sperantes in De-

mino. Nunc autem illuminat per eosdem radios animas, in Purgatorii tenebris & merorebus gementes, refrigerium illis & solamen lucis suae impertiens, easque tandem in Regionem veræ & aeternae lucis educens, de Regione umbrae mortis. 3. Per radios dextrorsum tendentes illuminat iustos, quia quicquid lucis, quicquid gratiae, quicquid caelestium donorum participant, ab ipso participant, qui est Splendor paterna gloria: De luce lucem profert: Lux lucis & Fons luminis: Dies diem illuminans. Atque cum ipsi in tribulationum aut persecutionum caligine mererent, quasi mortis umbrae cooperiti, mox adest dissipans nebulas omnes virtute luminis sui, robur patientiae, & cordis gaudium eis donans in medijs afflictionibus, aut cito ex illis eos eruens. 4. Per radios sinistrorsum tendentes, peccatores respicit, quos Scriptura more suo loquendo in tenebris & umbrae mortis, ut sursum aspiciant Aeternum Solem, & vitae lucem. His Paulum, his Mattheum, his Magdalenam & Samaritanam, his Aegyptiacam Mariam, Pelagiam, Thaidem, & innumeros quotidie peccatores in nocte caliginosa jacentes respicit, illustrat & erigit, & de filijs tenebrarum lucis efficit filios.

Veni ergo, o Oriens, o Splendor lucis aeternae, o Sol iustitiae! & qui olim mundum tenebris errorum, ignorantiae, peccatorum, oppressum & emortuum lucem tuam ad vitam revocasti: qui Sanctos Patres de caliginoso loco per viscera misericordiae tuae illis oriens illustrasti, eduxisti, & in viam pacis aeternae quae lucis, direxisti: respice & illos, qui adhuc modo in tenebris sedent & umbrae mortis, illuminavaltum tuum super eos, miserans super tenebrosa sorte eorum. Respice pios gementes & lugentes sub oppressione impiorum, tanquam in caligine & umbrae mortis jacentes, & luce tua eorum tenebrosa corda circumdes, ut agnoscant cecitatem suam, ut videant abyssum in qua jacent, & expavescant, ut ab illa pede m lubricum revocentur, jamque conentur ad dirigendos gressus in viam aeternitatis & veræ Lucis consentientes quia tu solus Sol illumi, Psal. 75. nans mirabiliter à montibus aeternis.

OS (I) SO

LECTIO XX.

De sexta voce Turturis.

s. O Rex gentium, & desideratus earum, 2. Lapis angularis qui factus utraque unum, 3. Veni, & salva hominem, quem de limo formasti.

1. Pari de Rege gentium & desiderato. Sape in facis eloquijs Christus prae dicitur specialiter dominatus gentibus: quia scilicet doctrina & fides a populo Israel repudiata, per Apostolorum praedicationem transferre debebat ad gentes: & excutere debebant Apostoli pulverem pedum suorum, in eos qui se fidei verbo indignos redarent. Hi nempe sunt Legati, qui pacem longinquis gentibus laturi erant. Regemq; illis dominaturum Jesum Christum annuntiauri, cui humiliter obsequio se se lubens subiceret.

2. 1. 18. De his non male interpretatus fueris illud Isa. Ite Angeli veloces ad gentem convulsam & dilaceratam, ad populum terribilem post quem non est alius, ad gentem expectantem & concultam, cuius diripiuntur flumina terram. Ut sit sensus: Ite, O Angeli, id est, Legati & Apostoli mei, qui etiam tamquam Angeli, veloces estis ob excellentiam ministerii, ob puritatem vitae, ob promptitudinem obedientiae. Ite, inquam, ad varias gentes & populos, gentes convulsas & dilaceratas a Sarcina, & varijs, ac eribus, ad populos terribiles & feroces, post quos non sunt alij, quia etiam vos ad illos mitto populos, qui sunt in extrema terra. Ad populos qui censentur vos expectare & desiderare, quia eorum indignitas & miseria videtur exposcere aliquos qui afferant remedium & spem salutis. Flumina inundantia variorum peccatorum conculcaverunt, convulserunt, & vastarunt eos, ite, nuntiate eis spem salutis, & certum remedium per Evangelicam praedicationis verbum Christi ergo vox ista est, ad illos qui legatione pro ipso funguntur, ad conversionem gentium. Et implentur adhuc quotidie in illis qui ad ignotas penetrant regiones, ut Evangelicam ibi veritatem nuntiet & animabit us sub iugo demonis varijs erroribus & peccatis oppressis & convulsis, salutem per Christum & eius fidem promittant. Hi utiq; Angeli sunt veloces, & ut nubes volant ad novum Orbem, Non ad fodiinas auri & argenti rependiendas, aut ad imperium terrenum propagandum, sicut homines hujus saeculi Regib. terrenis obsequio: sed ad medicum animabus pereuntibus, ad reportandum thesaurum caelestem, ad propagandum imperium Christi, ut agnoscat Rex gentium. De his porro omnibus Prophetam recte intelligi, etiam quod sequitur, insinuat: Omnes habitatores orbis qui morantur in terra, cum elevatum fuerit signum in montibus, videbitis & clangorem tubae audietis. Hoc est signum et uicis, quod in gentibus infidelibus ab Apostolis elevatum fuit, & modo adhuc in novo Orbe etigitur & plantatur, in vijs publicis, in collibus, in muris & portis. Hinc tandem finit idem Propheta, dicens: In tempore illo deferetur munus Domino exercituum, a populo dirivulso & dilacerato, a populo terribili, post quem non est alius, a gente expectante & concultam, cuius diripiuntur flumina.

na terram eius, ad locum nominis Domini exercituum montem Sion. Quae omnia complentur, dum populi illi rudes & ignoti ad Ecclesiam veniunt, & ad Dominum: illaque agnoscunt Matrem, hunc Patrem & Regem, eiusque in terris Vicarium, in monte Sion, hoc est, in Ecclesia, primatum tenentem venerantur.

Itaque, Jesus Nazarenus, Rex Judaeorum, ex Judaeis ortus, cum a suis repudiatus fuisset, ne regnaret super eos: repudiavit & ipse illos ob indignitatem, tum per Prophetam, dicens: Non populus meus vos, & ego Osa 1. non ero vester. Elegit autem gentes & dilexit, & factus est Rex gentium. Vocabo, inquit, non plebem meam, plebem meam, non dilectam, dilectam; & non misericordiam diuinam conuersam, misericordiam conuersam. Et erit in loco, ubi dictum est eu: Non plebs mea vos, sibi vocabuntur Filij Dei vivi. Cum vero plenitudo gentium intraverit, tunc Israel salvus fiet. Hac declarat Apostolus varijs locis in Epist ad Romanos, idque oraculis Prophetarum jam olim frequenter insinuat & declaratum aperte fuerat. Quapropter statim ab ortu eius accurrerunt Reges, tamquam primitiae gentium, hominum Regi suo praestituri: ita ut iam ab ortu Regia eius potestas super Gentes & Reges eorum debuerit agnosci, caelo attestante & illos ad Regem hunc ductante. Quamvis maxime post Resurrectionem & Passionem, haec gentium vocatio, & scripto Christi subiectio, perfectus toti innotuerit Orbi, Apostolica clangente tuba, quae ubiuis gentium eam promulgavit. Propterea etiam de ipso dixit Petrus: Oculi eius super gentes respiciunt. Quod literaliter adimpletum quidem arbitrantur in cruce, quando Christus dorso versus Ierusalem crucifixus fuit a Judaeis, tamquam indignus qui respiceret civitatem sanctam. Sed speciali Dei Providentia & decreto factum est, ut Christus tunc Orientem respiceret, & dorsum verteret suis, tamquam repudians eos, oculos vero tam corporis quam mentis ad Gentiles dirigeret, vultumque illum suum iudicibus & crucis tabo deturpatum ipsis ostenderet, quem deprecarentur, a quo & illuminarentur.

Merito igitur ei Titulus honoris iste assignatur in hac voce gemeatis Turturis: O Rex Gentium! sed quomodo dicitur desideratus earum? Si enim ab illis non fuerit agnitus, quomodo desideratus? Respondeo, hunc esse modum loquendi sacrae Scripturae, ut eum desideratum dicat, qui desiderari debebat. Unde licet Gentes quamdiu infideles cum non desiderarent, tamen quantum in se est, eis desiderabilis erat, tamquam Salvator & Redemptor, quo indigebant. Sicut terra cum arida est, & praerarditate se divellit & findit, dicitur aquam desiderare. Et illud quoque dicimus naturaliter desiderare, quo maxime indigemus, sive quod nobis est utilissimum.

Quinimo, non solum Gentes, sed & tota natura, omnesque creaturae quodammodo eum desiderare videbantur quia, ut loquitur Apostolus: Christus

Christus Rex gentium.

Psal. 85.

Christus desideratus Gentium.

Simile.

Omnia creaturae Christum Deum.

desidera-
vie.
Ephes. 1.

Deus proposuit in dispensatione plenitudinis tempo-
rum in futurum omnia in Christo, qua in caelo & quae in
terra sunt. Ubi Graecè legunt: *Proposuit recapitula-
re in Christo*; id est, caput & summam redigere in eo
universa. Christus enim est recapitulatio omni-
um operum Dei, visibilium & invisibilium. Ipse
est principium, exemplar, finis, nodus & vinculum,
centrum, vita, salus, & felicitas totius universi.
Ipsam ergo desiderabat omnis creatura, in ipso
quodammodo desicanda; nam in homine omnis
creatura continetur, & desicatur per unionem
Verbi. In ipsum censentur fieri omnes res, quasi
in centrum quod adipisci desiderant, Eodem lo-
quendi modo Apostolus dicit omnem creaturam
expectare revelationem Filiorum Dei, & redem-
ptionem corporis nostri; quia tunc liberabitur à cor-
ruptione, & servitute, quam incurrit ob peccatum
Adæ.

Rom. 8.

Deinde Christus etiam desideratus gentibus dicitur à Prophetis (qui futura quasi presentia aut præterita ob certitudinem denunciant, quia avidissime cum receperunt, amplexate sunt gentes, postquam cum cognoverunt, quasi feliciter amplexentur rem optatissimam, rem quam iam diu desiderarant. Erat enim indicibile gaudium eorum qui ad Christum primitus sunt conversi, quasi nati essent rem omnibus sæculis toto cordis desiderio concupitam. Ideo etiam à Jacob Christus vocatur, *Desiderium col-
lum æternorum*; quia nimirum sanctorum omnium, qui pietate emunerunt quasi colles, ipse fuit desiderium, sive in præteritis, sive in futuris sæculis. Quapropter monemur & nos, in eo totum cor, totum desiderium, spem & amorem figere, tamquam in centro omnis nostræ spei, amoris, & desiderij. Dicamus igitur & nos: *O Rex gentium & desideratum eorum!* O desiderium collum æternorum. Te desideramus, te amamus, ad te suspiramus. Et si non factis desideramus, da majorem & ferventioris conatute desiderare, desiderando te querere, querendo invenire, inveniendo amare, amando mala nostræ redimere, redemptio non iterare. Quia tu es salus & redemptio nostra, divitiæ & thesauri, vita & resurrectio, gloria & felicitas nostra, gaudium cordis nostri, & fructus æterni. Fac ergo venietur in nobis illud. *Domine nomen tuum, & memoriale tuum in desiderio animæ. Anima mea desideravit te in nocte; sed & mane de præcordiis meis vigilabo ad te.*

Isa. 26.

Deinde Christus etiam desideratus gentibus dicitur à Prophetis (qui futura quasi presentia aut præterita ob certitudinem denunciant, quia avidissime cum receperunt, amplexate sunt gentes, postquam cum cognoverunt, quasi feliciter amplexentur rem optatissimam, rem quam iam diu desiderarant. Erat enim indicibile gaudium eorum qui ad Christum primitus sunt conversi, quasi nati essent rem omnibus sæculis toto cordis desiderio concupitam. Ideo etiam à Jacob Christus vocatur, *Desiderium collum æternorum*; quia nimirum sanctorum omnium, qui pietate emunerunt quasi colles, ipse fuit desiderium, sive in præteritis, sive in futuris sæculis. Quapropter monemur & nos, in eo totum cor, totum desiderium, spem & amorem figere, tamquam in centro omnis nostræ spei, amoris, & desiderij. Dicamus igitur & nos: *O Rex gentium & desideratum eorum!* O desiderium collum æternorum. Te desideramus, te amamus, ad te suspiramus. Et si non factis desideramus, da majorem & ferventioris conatute desiderare, desiderando te querere, querendo invenire, inveniendo amare, amando mala nostræ redimere, redemptio non iterare. Quia tu es salus & redemptio nostra, divitiæ & thesauri, vita & resurrectio, gloria & felicitas nostra, gaudium cordis nostri, & fructus æterni. Fac ergo venietur in nobis illud. *Domine nomen tuum, & memoriale tuum in desiderio animæ. Anima mea desideravit te in nocte; sed & mane de præcordiis meis vigilabo ad te.*

LECTIO XXI.

De lapide angulari.

Isa. 28.

Vocatur Christus Lapis angularis, varijs in Scripturæ locis. Sic apud Isaiam de illo dicitur: *Mittam in fundamentum Sion*; id est Ecclesiæ, lapidem angularem probatum pretiosum in fundamento fundatum. *Qui crediderit, non scilicet; volens scilicet statim exhiberi, sed expectet patienter.* Sic & Da-

vid de eodem dicit: *Lapide quem reprobarerunt & Psal. 117. discantes, hic factus est in caput Anguli.* Similiter & Eph. 2. Apostolus sic scribit: *Iam non estis hospites & advena sed estis crux Sanctorum, & domestici Dei superedificati supra fundamentum Apostolorum & Prophetarum, ipso summo angulari Lapide Christo Iesu.* Christus itaque fundamentum est fundamentorum, super quo alia superstruuntur fundamenta, secundum visionem Sancti Joannis, qui vidit civitatis novæ Jerusalem duodecim fundamenta, & in ipsis duodecim nomina duodecim Apostolorum Agni. Nos autem sumus tamquam lapides vivi, agglutinati cæmento charitatis & sanguinis Agni, ut coadificemur in templum sanctum Domino. Tunc sionibusque ac pressuris expoliti, suis quique coaptamur locis per manus artificis, disponimus permanere sui sacris ædificijs. Fundamentum ergo in imo Christus, Lapis angularis in imo, & in summo Christus.

Apor. 21.

Huius Lapidis mystici non obscuram habes figuram Zachariæ 3. ubi dicitur: *Eccc Lapis quem dedi Figuram Iesu, super lapidem unum septem oculis sunt.* Ecce Zach. 3. ego calabo sculpturam ejus, ait Dominus exercituum & auferam iniquitatem terræ illius in die una. Audi interpretationem Elestus fuit Iesus Josedec Sacerdos magnus, ut & Babylone Judæos in Jerusalem rediret, & templum reedificaret. Ostenit vero etiam fuit in visione Lapis fundamentalis templi que velatum perillum representant Christum qui templi spiritualis, hoc est Ecclesiæ, futurus erat fundamentum. Illi porro lapidi in visione ostento cerebantur quasi inculpi septem oculi ad ornatum sicut solent artifices peritiam quibus operibus oculos inculperet, ut opus sit oculatum & elegans, instat caudæ pavonis; quod solet quandoque in vestibus opere phrygio fieri. Vel sicut in lapide fundamenti solent excavari sigilla, quibus includuntur partes auri vel argenti, in symbolum perpetuitatis. Illa vero sigilla oculi vocantur tum quia erant concavata tum quia habebant formam & speciem oculorum. Illi porro oculi designabant septem dona Spiritus sancti, quibus quasi divinis oculis anima Christi erat ornata & oculata. Instat lapidis septem oculis distincti & speciosè illustrati. Immo in numero septenario universitas donorum & gratiarum insinuat, quibus anima Christi illustris fuit & ornata. Unde Sanctus Gregorius lib. 20. mor. cap. 16. dicit: *Super lapidem unum septem oculi sunt. Hinc enim lapidi Christo septem oculos habere, est simul omnem virtutem Spiritus septiformis in operatione retinere.* Significatur & providentia, vigilantiaque perfecta, quam habet Christus in Ecclesiæ sua ædificanda & custodienda: quam exercet per septem Angelos primarios, qui Ecclesiæ & orbis præsunt & advigilant. Unde Apocalypsis quinto Agnus habebat. *Oculos septem, qui sunt septem Spiritus Dei missi in omnem terram;* & Zachar. 4. septem isti, oculi sunt Domini discurrentes in omnem terram. Et ecce Angeli oculi dicuntur; sunt enim puræ mentes sunt oculi per-

perspicacissima, & vigilantissima, unde & intelligentie nominatur. Quod autem addit Dominus de lapide isto, Ego ex lapide sculpturam eius; allusio est ad lapides fundamentales, in quibus stemmata edificantis caelari solent & insculpi; unde cum solemnitate & pompa ab architectis in fundamentis collocantur. Sic Christo primo Ecclesiae lapidi insignia & stemmata insculpsit, quando in passione vulneribus illis notari voluit, quae postea forent stemmata & insignia regni eius. Sunt quidem vulnera illa, ex parte infligentium quasi ignominiae & doloris notae; ex parte autem Patris aeterni, ordinantur tamquam celatura preciosa & speciosa lapidis nostri mystici, cui Ecclesia debet inaedificari: suntque notae illustres charitatis & amoris in nos divini, nostraeque redemptionis, ut SS. Patres (inter quos S. Hieron.) interpretantur. Quapropter subditur, *Auferam iniquitatem terra illius in die ultionis*: quia quantum est ex parte pretii dati, & in illis vulneribus exhibiti, satisfecit sufficienter pro terra Iudaeae, & pro toto orbe. Ad huc ergo lapidem inclinamus, *id Lapis Angularis, qui facit utraque unum!*

Sed iam videndum cur Angularis dicatur & quomodo utraque faciat unum.

Christus Lapis angularis faciens utraque unum.

Primo quidem, quia in Christo conjunguntur duae naturae, humana scilicet & divina, sub una persona. Unde sicut lapis angularis, unus existens, duos conjungit parietes: ita una persona Christi, remansens una, duas naturas conjungit in unitate suppositi, simulque connectit regnum & Sacerdotium in eadem persona, quia ipse Rex est & Sacerdos. Atque in hac conjunctione personali duarum naturarum in Christo angulari lapide, idem nobis dicendum quod David; quicum de ipso dixisset, *Hic factus est in caput anguli*, subdit: *A Domino factum est istud, & est mirabile in oculis nostris*. Nam conjunctio illa a sola Deo facta est: & adeo mirabilis, ut hec intellectus humanus, nec Angelicus eam valeat comprehendere, cum nec eam antea possibilem esse suspicari potuisset. Hanc conjunctionem non solum significavit scala Jacob coelum & terram conjungens, in summo divinitatem, in imo humanitatem designans: Sed & lapis super quem tunc dormiens recubuit quem & postea unxit, & in Titulum sive Memoriale erexit, & Bethel, id est, domum Dei appellavit. Christus enim unctus est in incarnatione, unde & Christus dicitur, unctus ut Rex, unctus ut Sacerdos, unctus ut lapis primarius domus Dei, & positus ut Memoriale oculis nostris admirabile; unde & hic Titulus omnibus faculis est adorandus Homo - Deus. Traduntque Hebraei (teste P. Galatino) Jacob duos lapides stumpsisse, ut in illis caput reclinaret & dormiret: sed postea cum excitatus fuisset, agnovisse quod in unum coaluissent. In quo & lapis noster angularis designatus fuerit, quia in illo utraque natura conjuncta fuit, quae antea erat disparata. Hujus rei argumentum sumunt ex verbis Scripturae:

Psalm. 17. Christum conjunxit humanam & divinitatem naturam.

Gen. 28. Figura.

rae: quia cum Jacob somno jam indulgere vellet dicitur: *Tulit de lapidibus qui jacebant, & supponens capiti, dormivit in eodem loco*; ubi locutio pluralis videtur indicare plures tulisse lapides. At postea in singulari dicitur: *Surgens Jacob tulit lapidem quem supposuerat capiti suo, & erexit in titulum fundens oleum super.*

Secundo, Christus Lapis angularis qui facit utraque unum, quia utranque legem, utrumque testamentum in se conjunxit. At sicut Lapis angularis, unus existens, est finis unius parietis, & principium alterius: ita Christus finis est legis veteris, & principium legis novae. Ideo tanquam finis illius legis admittit in se circumcisionem, & comedit agnum Paschalem, tamquam principium legis novae incepit baptismum, & Eucharistiae instituit Sacramentum, quae sunt prima principia legis Evangelicae. Sic implevit omnia quae scripta sunt in lege veteri quae erant umbra & figura futurorum: qualesque continuans istas duas leges, ex duabus fecit unam quando fecit ut jam umbrae & figurae de sineret in veritatem, quia non venit solvere legem, sed adimplere. Ideo Moyses & Elias, Lex & Prophetae, conjunguntur cum Apostolis in monte transfigurationis; id est, cum Evangelio & eius praecombibus. Et quomodo conjunguntur nisi in Christo lapide angulari & pretioso, qui ibi promicat, & agnoscitur fundamentum Apostolorum & Prophetarum, & utriusque legis Conditor?

Tertio, lapis angularis Christus, qui facit utraque unum, duos in se conjungens populos, unum ex Iudaeis, iterum ex Gentibus. Hi sunt enim duae parietes, qui antea divisi, nunc per ipsum qui est caput anguli, conjunguntur in uno lapide, in uno fundamento, in una fide, in eadem spe, sub eodem baptismo, in eadem Ecclesia, infra eandem portas, & eadem sacramenta. Ceterum a Domino factum est istud, estque mirabile in oculis nostris: quod Iudaeis & Gentibus, praepitium & circumcisio, populi sic antea divisi & mutuis sese odiis prosequentes, sic uniri potuerint, ut eodem cordis vinculo in Christo conjuncti essent quasi una anima, unus Spiritus. Nam in Christo Iesu non est Iudaeus aut Gentilis non est Graecus aut Barbarus, non est praepitium aut circumcisio: sed unus est Deus, unus Christus, qui justificat circumcisorem ex fide, & praepitium per fidem, ambos in sanguine suo populos in unum condens, & in novam renovans creaturam, novum figmentum. Et ideo ubi adventit Christus, statim tamquam ad lapidem angularem accesserunt primi lapides electi ex utroque populo: ex Iudaeis Pastores, ex Gentibus Reges; illi de propinquo, illi de longinquo, sed in eodem lapide angulari coadunandi, quia omnes prope facti in sanguine ipsius.

Hic iterum est *Lapis in monte & abscessus sine manibus*, qui contrivit statum quadriformem. Christus enim de beata Virgine, quae quasi mons erat omnium

Christus conjunxit utrumque testamentum.

Mat. 17.

Christus conjunxit Iudaeos & gentes.

Dan. 2.

Veni & salva hominem, quem de limo formasti.

46

nium virtutum & gratiarum sublimitatem habens enatus est, & quasi abscessus, sive excisus, arte & virtute Spiritus Sancti, sine manibus, sine opera viri. Et hic lapis contrivit regna idololatrarum, & implevit terram. Factusque est mons magnus, & implevit terram, quia sublimitate doctrinae suae, & acceptis fidei amplitudine orbem replevit. Regnoque Satanæ destructo, regnum coeleste quaquaaversum prorexit, & Ecclesiam supra se ut Petram inviolabilem fundatam instar montis eminentissimi quatuor orbis partibus conspicuam fecit, ad quam undique concursus fieret, etiam ab extremis terræ.

Christus coniunctus Angelis & hominibus.

Iob 38.

Incarnatio Filij Dei Angelis revelata.

Quarta, Christus Lapis angularis, qui facit utraque unum, non solum quia duos populos tamquam parietem antea divisum coniunxit, sed etiam quia Angelos & homines in unam Ecclesiam, unum regnum, unam domum coadunavit: ita ut ex Angelis & hominibus, tamquam lapidibus vivis, fabricaretur Jerusalem coelestem, æternam Fabricatorem suum collaudaturam. Quos quidem lapides in unam coniunxit societatem gratiæ & gloriæ, in se angulari lapide. De illo in mystico sensu intelligi potest, & accommodari illud Job: *Quia demisit lapidem angularem eius, supple terræ: Cum nos laudarent astra matutina, & jubilarent omnes Filij Dei? Quis conclusit ostium maris, quando erumpebat quasi de vulva procedens, cum ponerem nubem vestimentum eius? Lapidem nostrum angularem Deus Pater demisit quando mittendum in orbem per carnis assumptionem, ab initio creature rationalis Angelis revelavit. Tradunt enim aliqui 8. Patres, post Angelorum creationem Deum eis incarnationem filij sui revelasse, quem Dominatorem Angelorum & hominum constituerebat. Huic autem incarnationi, & Dominationi Dei Homines favent, & gratiarum actiones reddunt Angelis electis, qui hic vocantur astra matutina, quasi orientia per claritatem gratiæ & gloriæ, & hi Deum laudabant, & interna mentis exultatione jubilabant, de incarnatione filij Dei, de sapientie dispositione, per quam fidem in Christum homines & Angeli salutem erant assecuturi. Ceteri vero superbiæ Angeli circumventione Luciferi atracti, contemnebant inferiori naturæ subiecti, & ideo invadebant incarnationi Christi, & exaltationi generis humani. Quorum multitudo significari hic potest per mare, quia à dulcedine divina aversi, facti sunt ex invidia amari. Quapropter cum à vulva divini providentiæ per creationem procederent, & à luce divina elatione propria se averterent à Deo vestiti sunt nube, id est, mentis cæcitate, ob propriam superbiæm exæcati. Hosque Deus ostijs conclusit, quia certis limitibus eorum malitiam suam dispositione coercuit.*

Hoc est motivum, quo Deus ad subvertendum homini potius est adductus, quam ad subvertendum Angelo peccanti, hoc est, *Veni, & salva hominem quem de limo formasti.* Audi specialibus. Daas creaturas fecerat Deus bonitatis suæ & æternitatis participes, quæ etiam poterent libertate nativa arbitrij sui ab illo desistere, & peccare. Hæc duæ creaturæ Angelus & Homo sunt. Uterque cecidit, donis licet gratiæ in creatione variisque ordinatis beneficijs, & divino circumcinctus lumine, adeo ut utrobique gravis fuerit ingratus post tot dona, sive dum peccavit Angelus in cælo, sive dum peccavit homo in paradiso. Interim unus cecidit irreparabiliter, alterius post lapsum miserere voluit Deus, & illum reparare, ac salvare. Et hoc quidem ad judicium Dei inscrutabilia spectat, quia habet potestatem in suam creaturam, sicut figulus in lutum: ut possit vas unum in honorem formare, vas alterum in contumeliam; & unum vas contractum potest reparare, alterum penitus conterere. Ideo missus fuit Jeremias Propheta à Domino in domum Figuli. Et descendit in domum figuli, & ecce apertus erat opus super rotam, & dissipatum est vas quod faciebat ipse de luto manibus suis, contritusque fecit illud vas alterum, sicut plures erat in oculis eius. Ne nimium igitur struemur iudicia Dei, sive in reparatione hominis, sive in contritione, & perditione Angeli peccantis: sed descendamus in domum Figuli æterni, & consideremus, quod prout placitum est in oculis suis, vas deformari reformet, aut jam deformata, sic relinquat irreparabiliter.

Interim licet id ad Dei secreta spectet iudicia, aliquæ tamen probabiles rationes à Theologis adferuntur, quibus moveri potuit Deus, ut potius hominem repararet, quam Angelum cadentem. Prima ratio est Divi Leonis, qui dicit decessisse Deum redimere hominem, ne glorietur contra Deum, & explevisse invidia suæ desiderium, dum homo non assequitur gloriam quam Dæmon perdidit, & quam ipse ei summe invadebat. Sicut enim Jacob tulit primogenita Esau, & in benedictionem eius successit, unde semper invadebat ei Esau: ita homo primogenita Dæmonis hæreditavit, hoc est gratiam virtutes, ac dona, cum quibus primo genitus fuit & creatus à Deo. Illo vero peccante, ablata sunt, & data homini, qui & eius benedictionem hæreditavit, gloriam scilicet coelestem, quam Dæmon habiturus erat, nisi peccasset: hanc ergo gloriam Dei favore ad se derivatam, non debuit perdere Diaboli invidia & fraude. Unde Sanctus Leo sic loquitur: *Quia gloriabatur diabolus, sua fraude*

Deus eius hominem potius quam angelum salvavit. Prima ratio est Divi Leonis, qui dicit decessisse Deum redimere hominem, ne glorietur contra Deum, & explevisse invidia suæ desiderium, dum homo non assequitur gloriam quam Dæmon perdidit, & quam ipse ei summe invadebat. Sicut enim Jacob tulit primogenita Esau, & in benedictionem eius successit, unde semper invadebat ei Esau: ita homo primogenita Dæmonis hæreditavit, hoc est gratiam virtutes, ac dona, cum quibus primo genitus fuit & creatus à Deo. Illo vero peccante, ablata sunt, & data homini, qui & eius benedictionem hæreditavit, gloriam scilicet coelestem, quam Dæmon habiturus erat, nisi peccasset: hanc ergo gloriam Dei favore ad se derivatam, non debuit perdere Diaboli invidia & fraude. Unde Sanctus Leo sic loquitur: Quia gloriabatur diabolus, sua fraude

Gen. 27. Serm. 2. de Nat. da

de deceptum hominem divini caruisse muneribus, immortalitatis deo nudatum, mortis sententiam subisse. Sequitur in malis quoddam de peccatorum consortio invenisse solatium: opus fuit peritiori consilio, ut homo diabolica iniquitate veritatis actus in culam, contra Dei propositum non periret. Ita ille.

2. Ratio est Divi Augustini in enchirid. capite 29. Quia minor pars Angelorum cecidit & perijt, at vero tota humana natura erat in damnationis massa, quia Adam in se tanquam radice totam infererat progeniem, & cum desertoribus Angelis aeterno supplicio reddiderat obnoxiam. Sic ergo periret ex toto nobilis illa creatura, gloriae capax, cuius gratia cuncta erant creata, nisi repararetur per secundum Adam, totam progeniem suam benedicentem, & infectionem primam evacuantem, ut sicut per primum facti sumus de terra terreni, sic & per secundum feremus de Caelo Coelestes. Non erat sic in Angelo, creatura primogenita Dei, non peribat illa tota species Angelica, quando quidem major numerus perseveravit & beatitudinem sita fecerat.

3. Ratio est: Quia homo est flexibilis voluntatis & arbitrij, & longum tempus habet vitae, in quo possit penitere. Angeli vero voluntas quodammodo inflexibilis est, & naturam suam requirit vitam brevissimam, ut ad terminum perveniat.

1. p. 9. 63. & 64. Ser. 1. de Adventu. Hanc rationem latius explicant Theologi. Quam etiam rationem insinuat S. Bernardus sic dicens: *Noverat Deus nullam Angelis pariter viam redempti, quia superbus est Moab, superbus est vultus, & superbia ejus sententiis: et redemptum non admittit, ne per hoc nec veniat. Ubi sub nomine Moab, spiritum illum superbum intelligit, & obstinatum, de quo Job. Cor ejus indurabitur quasi lapis, & contumetur quasi malleatoris necus. Sicut enim incus quanto magis a fabro percutitur, eo magis intra se compacta roboratur, & induratur: ita voluntas diaboli obfirmatur magis in peccato, quo magis a Deo purgatur nec penit, nec flammis molitur, unde S. Ber. Per everere in peccato diabolicum est, & digni sunt perire cum illo, qui ad similitudinem ejus permanent in peccato.*

4. Ratio est: Quia Angeli omnes propria voluntate peccaverunt, homines unius voluntate, quasi aliena. Decuit ergo, ut etiam unius beneficio liberarentur, & quem aliena supplantaverat malitia, illi etiam caritas prodesset aliena: Deinde homo minore malitia peccarat, quia infirmior, de luto genitus, Adam de adama; humana ergo natura, tanquam imbecillior Angelica, eo magis divinam provocabat misericordiam. Hanc rationem etiam prosequitur S. Bern. loco supra cit.

Propter has ergo rationes illi inclamat Turtur nostra gemebunda: *Veni, & salva hominem, quem de limo formasti.* Quasi dicat, motivum divinae praesentans misericordiae: *Veni, & salva hominem, ne glopetur, daemon sua fraude illum percussit,*

desideriumque suae invidiae explevisse, & consilium tuum de ejus salvatione evicisse, sicque de peccatorum confortio solatium invenisse. *Veni, & salva hominem, ne primarium opus tuum, & praenobilis illa creatura ad gloriam tuam ordinata, tota pereat; quae tota peccavit in radice sua vitata & infecta. Veni, & salva hominem unius voluntate damnatum, unius etiam voluntate jure salvandum & liberandum: unius demerito proferendum unius meritis erigendum: & respice quem aliena supplantavit malitia, ut ei tandem charitas proficiat aliena. Veni, & salva hominem, quem de limo formasti manu tua, arte tua, benignitate tua, sed considera limum, considera plasmatis tui infirmitatem, ne despicias fragilitatem, quoniam agnovisti figmentum nostrum. Ad te clamat infixus in limo profundi, ut eruas, & manum porrigas, quia non est substantia, nec spes, nisi & tu ad limum accedas, & substantia divinitatis tuae infixa in limo mortalitatis nostrae, reparet limum nostrum. Ipsa ergo pietas quae te impulit ad formandum, impellat quoque ad reformandum; immo & ad salvandum.*

Veni itaque Christus, hisce vocibus gemebundis Turturis tandem attractus, & lumen aeternitatis suae conjunxit limo mortalitatis nostrae limum hunc reformans Formator ipse, qui cum in forma Dei esset, semetipsum exinanivit, & formam servi accipiens, habitum inventus est ut homo, & limo sumens sibi carnem, quae se vestiret, sicut caeteri hominum. Unde dicit Sanctus Bernardus. *Tanta dignatione Deus descendit in limum, tantaque dignatione limus ascendit in Deum, ut quidquid fecit Deus limus fecisse credatur: quidquid perculit limus, Deus percussisse dicatur. Iterumque idem dicit: *Adverte, o homo, quia lymus es, & non sis superbus, quia Deo junctus es, & non sis ingratus. Nempe per illam conjunctionem factum est, ut homo de luto factus, supra Angelicam naturam ascenderet; non is solum qui Homo & Deus est, sed & alij pure homines. Ita terra supra caelum quodammodo elevata certatur, dum homo de terra genitus caelestes spiritus gratia & gloria superare dignoscitur. Sic non solum Christus, sed & Beata Virgo corpore allumpra omnes etiam Seraphinos gloria supereminet: & SS. Joannes Baptista, Petrus, Paulus, alijque Apostoli Christo fonti gratiae & gloriae conjunctissimi, multos spiritus Angelicos in beatitudine praecellunt. Nam & communis Theologorum opinio est, de hominibus per Christi merita ad singulos Angelorum ordines aliquos esse assumptos, sic ut ex singulis ordinibus existimant aliquos cecidisse ideoque ruinam illam per homines ad apicem gratiae & gloriae Angelicae electos & evictos, reparatam fuisse.**

Quapropter recte asseritur a Theologis, plus gratiae per Christum adeptam esse naturam lapsum, quam in statu ipso innocentiae, si non ea perseverasset. Quia licet tunc homines promptiores fuerint ad

Psal. 68.

Dei, ergo homines dignatio;

Serm. de Nativ.

1. p. 9. 63. a. 9

Natura lapsa nihil gratiae,

quam in statu ipso innocentiae, si non ea perseverasset. Quam an-

ad

O Emmanuel, 2. Rex Et Legifer noster, exspectatio Gentium, Et Saluator eorum. 3. Veni ad salvandum nos, Domine Deus noster.

Explicatio Primae patris O Emmanuel.

Nomen Emmanuel Christo tribuitur apud Illaiam cap. 7. & illud interpretatur Evangelista idem significare, quod Nobiscum Deus; Sed apte certe hic Turtur nostra gemebunda sub hoc nomine cum advocat, ut jam veniat in carnem nobiscum futurus, qui procul a nobis ob peccata nostra recessisse videbatur. Longo enim a peccatoribus Deus. Licet ubique sit, tamen recedere dicitur ab illis qui eum offendunt, per gratiam & speciem praesentiam suam, iumen ac pacem internam, aliaque specialia dona, & quasi abfens e longinquo foret, eorum clamores & vota non exaudit, nec est eis praesens, nisi ut Iudex & Vindex. Quapropter de longinqua regione debent ipsi redire, ad ipsum ab ipso, a Deo ad Deum, ab ipso ut Iudice, ad ipsum ut Patrem, ab ipso irato, ad ipsum placatum. Quod fit per humilem peccati agnitionem, & penitentiam? quae ab Occidente reducit hominem ad gratiam Orientem, itaque invocatur Christus, ut sit Deus nobiscum, & detersis peccati tenebris, ac nube quae inter nos & ipsum intercedit, propinquior nobis fiat: non solum per gratiam & lucem, sed etiam per corporalem praesentiam & personalem cum natura nostra unionem. Vtique specialissime dicitur est, Emmanuel. Nobiscum Deus, quando Verbum caro factum est, & habitavit in nobis, & vidimus gloriam ejus, & gratiam quasi unigeniti a Patre plenum gratia & veritate. Quam gloriam viderunt non solum Angeli gloriam, inquam Deitatis junctae humanitati, quam nuntiaverunt Pastoribus: sed & illi omnes homines, qui ejus agnoverunt majestatem & gloriam per humanitatis rimam radiantem, sive in infantia, in qua plures justi eum adorant ut Deum Nobiscum, sive quando docuit & miracula fecit, sive quando transfiguratus est aut resurrexit. Et tunc poterunt dicere quod olim Proph. Baruch. Hic est Deus noster, & non est imbutus alius adversus eum. Hic advenit omnem vitam discipulis, & ir adit illam Jacob puero suo, & Israel dilecto suo. Post hoc in terra visus est, & cum hominibus conversatus est. Potuerunt & idem dicere quod olim Hebraei: Vere non est alia natio tam grandis, quae habeat: Deos appropinquantes sibi, sicut Deus noster a se habet. Ergo vere Emmanuel, vere Nobiscum Deus, vagiens in cunis, & in praesepio adoratus a Pastoribus. Vere Emmanuel, Nobiscum Deus, inter brachia matris in infantia adoratus a Magis. Vere Nobiscum Deus, inter brachia Simeonis & Annae agnitus a justis. Vere Nobiscum Deus, in pueritia

ad bonum, ob naturam integram, & iudicium originalen cum donis comitantibus, & quia carnis fect natura multis impedimentis quae modo patitur ob discordiam inter appetitum inferiorem, & rationem attamen plus gratiae per meritum Christi acquirunt homines, sub secundo Adam tamquam capite constituti, quam sub primo. Pater idem ex his quos jam adduximus Apostolis & Martyribus, per dirissima tormenta, & indicibiles labores ad summum gratiae & gloriae culmen provecctis, tum in Virginitate per luctum illam heroicam cum carne & satana ad puritatem & coronam Angelis etiam primis preparatam pertingentibus. Patet etiam in infantibus, quibus per Baptismum major datur gratia modo, vi meritum Christi, quam tunc fuisset data: Nunc enim intercedit passio & mors, totque Christi labores, quorum intuitu gratia abundans confertur. Sicut enim dicit Scriptura, quod copiosa fuerit apud eum redemptio: sic etiam significat redemptis copiosam, abundantemque gratiam esse datam, quae gloriae copiosae & abundantis, tamquam mellis, sit semen. Quapropter verum est illud Apost. Vbi abundavit delictum, superabundavit & gratia; & plus reparavit gratia delictis, quam ruinae damnosae attulerit culpa peccatis.

Rom 1.

Sor.

Signum

magnum

In statu

gratia

sunt vir-

tutes,

quae in

innocen-

tia non

fuisse.

Hae est etiam sententia SS. Patrum, inter quos loquitur sic Bern. Vehementer nobis dilectissimi nocere vir unus, & mulier una; sed gratias Deo, per unum etiam hominem, & mulierem unam, omnia signa refractantur, non sine favore gratiarum. In eadem sententiam dicit S. Greg. O felix culpa, quae talem ac tantum meruit Redemptorem! Quomodo felix culpa, toto orbi infelicissima, nisi ex eo capite, quod infelicitatem illius plenè & perfectè vicit bonitas Redemptoris, & gratia copiosissima redemptionis, cui gratiae occasionem dedit ipsa culpa, tali egens Redemptore? Itaque in statu gratiae per Christum reddita, multas habemus virtutes, quae non fuissent in statu innocentiae. Prima est Virginitas, secunda est Patientia, tertia Penitentia. Virginitas enim jam est virtus, quia concupiscentiam libidinis refranat; tunc autem nulla fuisset concupiscentia, nulla libido frenanda, sicque Virginitas aut Continentia virtus non fuisset. Tunc etiam immortalitas & impassibilitas animae & corporis non dedisset locum Patientiae aut Penitentiae afflictivae: cum etiam homo tunc esset immunis ab omni malo, tam culpa, quam poenae & miferiae. Non fuisset etiam martyrium, non jejuniium, aut carnis mortificatio; nec paupertas, aut obediencia Religiosa. Denique nec misericordia, aut elemosyna, quia tunc non fuissent pauperes aut miseri, in quos misericordia exerceretur.

Cur Christus Emmanuel dicitur.

Psal. 118

Joan. 1.

Baruch 4

Dent. 4.

Vere Christus Emmanuel

seu nobis-
zum Deus

ritia divinitatis radiolos spargens, dum sedet inter Doctores. Vere Nobiscum Deus, per illam specialem doctrinam lucem quam in nostro Horizonte spargebat, personaliter docens & obambulans in vicis & castellis. Vere Nobiscum Deus, dum coram nobis & pro nobis in ligno pendet crucifixus, à Cælo & terra variis prodigijs agnitus & adoratus. Vere Nobiscum Deus, post mortem & resurrectionem quadraginta diebus ut erudiret nos plenius de regno Dei, cum Apostolis conversatus. Vere Emmanuel & Nobiscum Deus, etiam post ascensionem, licet per illam se à nobis subtraxisse videatur, tamen nos corporali deserens presentia, spirituali & sacramentali non deseruit, sed in finem ulque sæculi nobiscum esse voluit. Quapropter dicit ipse de se: *Ego vobiscum sum usque ad consummationem sæculi.* Sicque irrefragabili testimonio ipsemet testis est hujus veritatis. Et ita omnibus sæculis dici poterit, propter hoc mysterium admirabilis presentia eius, quod in Apocalypsi habetur: *Ece tabernaculum Dei cum hominibus. & ipse populus eius erunt, & ipse Deus cum eis, erit eorum Deus.* Denique vere Emmanuel, vere Nobiscum Deus, non solum in hoc tempore, sed & in tota futura æternitate: quia nos assumet ad se, & gloriam poterimus in divinitatis eius ac humanitatis limpida visione, possessione, & fruitione.

Mat. 28

Apoc. 21

Ab hoc nomine Emmanuel, ut alibi dixi, decuratum est nostrum Noel, id est: Nobis Deus, vel noster Deus, quod in hymnis Natalitius jubilando repetimus, ita ut inde Gallis Festum Nativitatis vocetur, la Feste du Noel, sive parvi Emmanuelis Festum.

O ergo Emmanuel, sis nobis semper Emmanuel, veni & sis semper Nobiscum Deus. Veni, nec unquam deseras nos archissimo consanguinitatis tibi vinculo adstrictos ultra omnes Angulos; Tu enim sanguis es noster, os nostrum, & caro nostra. De te dicit Apostolus: *Nisquam Angelos apprehendit, sed semen Abraham apprehendit.* Tu ergo semper assistas semini Abraham, quod ita firmiter apprehendisti per personalem unionem; quod ita acta tibi affinitate devinxisti per carnis assumptionem. Fac ut nunquam discedamus à te, quasi servi fugitivi. Fac ut nunquam discedas à nobis, tanquam offensus peccatis nostris, tanquam gratia tua indignis. Sed sis semper Nobiscum Deus, Dux & lux, salus & gloria nostra. Sis semper Nobiscum Deus in presenti sæculo, & in futuro, sis nobiscum in tempore & in æternitate. Nosque tecum & in te sumus cum Patre & Spiritu sancto, in illa unitate pro qua Patrem obsecrasti in termino vite tue. *Pro eo rogo, qui credituri sunt in me, ut omnes unum sint, sicut tu Pater in me, & ego in te, ut & ipsi in nobis unum sint, ut credat mundus, quia tu me misisti. Es ego claritatem quam dedisti mihi, dedi eis, ut sint unum, sicut & nos unum sumus. Ego in eis, & tu in me, ut sint consummati unum.* Fac ergo ut hæc

Job. 2

Joan. 17

Rational, Evang.

nio in te & in Patre inchoata in tempore, perfecte consummatur in æternitate, quando perfecte agnoscetur quam verè sis Emmanuel, Nobiscum Deus.

LECTIO XXIV.

De secunda parte.

Rex, & Legisfer noster, & expectatio Gentium.

Dicitur etiam CHRIS TUS speciali titulo Rex & Legisfer noster, quia nempe per legem novam, & per Evangelium sceptrum quod exivit de Sion Regem se declaravit, & universo orbi dominari cepit. Ideo de illo dictum erat: *Virgam virtutis sua emittet Dominus ex Sion;* Hoc est, sceptrum potentia suæ emittere visus est Pater tuus æternus ex Regia sua, ex Sion, temporali, quæ spiritualem designabat, scilicet Ecclesiam contemplantem & speculantem cælestia. Hoc ergo factum fuit, quando verbum suum in ore legatorum suorum posuit, in ore Ducum exercitus sui, in ore Apostolorum suorum, ut per illud coercerent impios, converterent infideles, dominarentur Regibus & Regnis, dominarentur Principibus & Potentibus, qui ex inimicis subditi fierent & amici, sub jugum veritatis missi, sceptrumque potestatis agnoscens venerabundi. Ideo & alibi iterum dicit de se Christus: *Ego autem constitutus Rex ab eo, super Sion montem sanctum ejus, predicans præceptum ejus.* Et Dominus dixit ad me: *Postula à me, dabo gentes hereditatem suam & possessionem suam terminos terræ.*

Quomodo Christus Rex Legisfer.

Psal. 1

Neque vero solum Rex & Legisfer intulatur, sed etiam Expectatio gentium. Cujus rationem supra ex parte dedimus, quia scilicet egebat gentes Rege isto & Legislatore, qui legem scriberet non solum in lapideis tabulis, sed & feriens novum fœdus, exararet eam in visceribus & cordibus, ut loquitur per Ezech. Egebat Rege isto, qui salvaret in manu forti, & erueret vinclos de captivitate & principatu diaboli. Et certe propterea etiam Expectatio gentium rectè & propriè dicitur, quod licet gentes in infidelitatis cavitate non videantur cum expectasse, semper tamen fuerunt alii Gentiles à Deo illuminati, & inspirati, qui cum venturum agnoverunt. Vis aliquot exemplum.

Quomodo Expectatio Gentium

Ezech 30

Gentes Christum

venturum ag-

Primo quidem Balam cum duceretur à Balac, novum etiam pretio & mercede datà ad maledicendum Israël; e contra Spiritu Domini in eum iussiente coactus est benedicere. Vnde eodem spiritu pronuncians adventum Messia ex Iudæis oriundi, dixit: *Orietur Stella ex Jacob & Virga de Israel, & percussit Duces Moab, & erit tæmnia possessio ejus.* Nunc. Hoc, inquam, pronunciarit (ut habet Scriptura) Homo cujus obtutus est oculus, auditor sermonum Dei, qui visionem Omnipotentis intravit, qui cæcis, & sic apertiuntur oculi ejus. Dicitur obtutus ejus

ejus oculus; quia in somno habuit hanc revelati-
 onem, quando oculi corporis clauduntur, & oculi me-
 nis aperiuntur ad Prophetica[m] visionem. *Qui cadit:*
 scilicet in somno, vel alienationem a sensibus per
 extasin, & sic aperiuntur oculi mentis ejus per lu-
 men Propheticum. Vel, ut dicit S. Gregor. *Cadens*
Exech. Balaam apertus habuit oculos qui quod restum di-
 ceret, vidit, sed recte agere contempsit, cadens videlicet
 in peruerso opere. Et apertus habens oculos in Jan-
 na[m] praedicationis iterum de eodem adventu Christi
 dixit Balaam. *Videbo eum, sed non modo: intuebor*
eum, sed non prope. Quia scilicet non oculis meis,
 sed posterorum videbo Israelem nam virate Messiae
 decoratum. De hac enim loqui, est manifestum
 ex versione Chaldaea, quae clare sic habet: *Coniur-*
get Rex de domo Iacob, & ungetur Christus de domo
Israel, & occidat principes Moab, & dominabitur
omnium filiorum hominum. Christus ergo voca-
 tur hic *Virga*, vocatur & *Stella*: Virga ob poten-
 tiam, Stella ob lucem & claritatem. Unde de seipso
 in Apoc. etiam dicit: *Ego sum stella splendida &*
matutina. Quasi dicat: Ego sum Lucifer ille ma-
 tutinus, qui in hac vita dispellit tenebras infideli-
 tatis, in altera caliginem fugat tenebras immor-
 talitatis. Ego nocti ut Lucifer do finem, do & ini-
 tium diei: peccato & ignorantiae terminum im-
 ponens, fidei ac salutis primordia fuscitans. Ego
 sum Stella matutina in nativitate, in resurrectione,
 immo in tota aeternitate, per lumen glo-
 riae. Hoc oraculo Balaam Gentilis, videtur fuisse per-
 vulgata in Oriente fama de nascituro Rege qui re-
 rum omnium potiretur. Unde & oraculum istud
 putatur induxisse Magos successores Balaam ut ad
 Regem novum visa Stella nova adorandum ven-
 titarent.

2. Etiam ante Balaam, illius adventum vidit Job
 inter Gentiles, illumque expectavit, & redemptionis
 per eum consummandae particeps fieri declina-
 ravit. Quapropter sublimi voce omnibus in-
 clamat: *Vitam scribuntur sermones mei, & exarantur*
in libro styli ferreo & plumbeo lamina, vel celae scul-
pantur in sivei. Quia hi sunt sermones, quos ita
 perdurabili scriptura vel sculptura ad posteritatis
 memoriam pertinere optat Job. Sapiens inter
 Gentiles: Hi sunt qui ex ore ejus statim subsequun-
 tur, dum dicit: *Credo quod Redemptor meus vivus, &*
in novissimo die de terra surrecturus sum, & in
carne mea videbo Deum Salvatorem meum. *Quem*
visurus sum ego ipse, & non alius, reposita est in carnis
mea in sinu meo. Quid clarius potuisset Job dicere
 de adventu Redemptoris: Cujus resurrectio causa
 erit nostrae ad vitam resurrectionis: in cuius vi-
 sione nostrae etiam tandem consistet gloria, dum
 post corporum resurrectionem, divinitatis ejus
 intuitu reficietur oculus cordis, humanitatis ejus
 visu limpidissimo reficietur oculus corporis: de
 hac re igitur inter Gentiles, sedens licet in sterquil-
 ino, quasi tamen de sublimi cathedra, instruit au-
 diticos ibi praesentes, & ipse ipsius sortium orbem. In

omnium enim cordibus vivam fidem Christi Red-
 emptoris, & resurrectionis tam nostrae, quam i-
 plius imprimere peroptat; ut sit ipse expectatio
 gentium, qui est *Salvator carnis.*

3. Longe ante Job inter Gentiles Melchisedech
 Rex Salem, Prophetico intuitu agnovit Salvato-
 ris adventum, illumque expectavit. Immo teste
 Apostolo, ipse typum gestitum quia Rex justitiae
 nomen ejus interpretatur, & Rex Salem, id est
 Rex pacis; tum quia introducit in scriptura sine
 patre, sine matre, sine genealogia, neque initium
 dierum habens, neque finem, ac per hoc affirmat
 Filio Dei, qui manet sacerdos in aeternum. Hic
 ergo Melchisedech, inter Chananas gentes
 Rex & Sacerdos Dei summi, obviavit Abraham re-
 gresso a caede Regum, & benedixit ei, sciens de
 eius lumbis illum oriundum, in quo benedicerentur
 omnes gentes; qui & propterea merito dicitur
 datus sit, *Expectatio gentium, & Salvator carnis.*

4. Etiam inter Gentiles Ruth fuit, quae Moabi-
 tis erat: & ipsa quoque agnovit & expectavit
 Christum, de progenie sua oriundum, per mari-
 monium coelitus deitatum cum Boos viro illu-
 stri & praevidite in Bethleem. Ex quo quidem con-
 sumbo huius Moabitum cum Iracilia, ortus est in
 quo benedicti debebat non Iracilia solum pop-
 ulus, sed & Gentilis.

5. Etiam Prophetae plerique fuerunt inter gen-
 tes, & gentibus prophetarunt, inter quos Jeremias
 & Daniel, aliique. Pervenit ergo & hi gentes in-
 struere de adventu Messiae, quandoquidem hic ad-
 ventus etiam eas concernebat. Hinc factum fuit
 credendum est, quod etiam apud Gentiles redem-
 ptionis nostrae quaedam symbola sint repta, fidei
 tandem apud eos perfectius promulgandae velut
 quaedam sacra pignora. *Christus enim demulcenti*
Socrates
benignum Serapian in Aegypto invenisse signum Cru-
ci in sculptum primis lapideis. Cumque id visis-
set multi Gentilis, facilius ad Christianissimum
fuerit inducti. Et certe Aegyptii in hieros-
 glyphicis significarunt per Crucem sanctitatem, &
 vitam futuram; sicque implicite apud ipsos design-
 natum fuit, illum expectari qui per crucem vitam
 daturus foret. Quod & aliquos inter ipsos Gentiles
 credidisse, plane est verisimile. *Tempore Constan-*
tini Imperatoris & Irene matris ejus, quosdam in
Thracia muris solentes arcam invenisse lapideam,
in ea virum jacentem. Cum ea in scriptum erat:
Christus nascetur ex Virgine, & ego credo in eum.
O Sol, sub Consuetudine & Irene matris temporibus
iterum me videbis! inrebutque sermo, esse Va-
 tis alicujus sepulchrum, cui & hoc fuerit oracu-
 lum a Deo revelatum.

6. Etiam Sybillae ortum Christi praeviderunt,
 & gentibus annunciarunt, ideoque inter illos ali-
 qui eum potuerunt ex Sybillinis oraculis expecta-
 re. *Itaque ceteris, Synagoga mentis, nunquam ta-*
men desinit esse caeca. Si non suis Patribus, credat vel
gentilibus Sybillinis versibus hac praedicta.

hom. 9. in Exech.

Apoc. 22.

Job. 19.

Melchisedech typus Christi

Gen. 14.

4. Ruth

Ruth. 4.

5. Plerique que prophetarunt.

5. Theodosius 2. art. 7.

6. Synagoga mentis, nunquam tamen desinit esse caeca.

Postremum

Gen. 49: Postremo, quomodo Christus recte dicatur ex-
Ioan. 12. peccato gentium. *Quidam Gentiles accesserunt ad
 Ioan. 12.* Philippum, & rogabant eum dicens: Domine vo-
 lumus Jesum videre. Nempe hoc fuit continuum
 tum legis antiquae desiderium, per longa Patrum
 suspiria insinuatum, tum etiam gentium. Et si id
 non fuit ex prava luce cognitionis venturi Mes-
 siae, fuit saltem ex infinita communi lapsa natu-
 ra in languore & infirmitate detenta, quae tota
 etiam in gentibus ad JESUM SALVATOREM
 tamquam aegra ad medicum anhelabat, & libera-
 torem expectabat. Et certe, non sine mysterio,
 quando gentes hoc desiderium caperunt expri-
 mere videndi JESUM, dixit ipse: *Nunc venit
 hora ut clarificetur filius hominis.* Clarificandus e-
 nim erat maxime in gentibus: quae ex caecitate
 Judaeis ad fidei claritatem venturae erant, & cum
 adoratae qui dictus erat *expectatio gentium*, &
Servator carum.

Clamemus ergo cum Turtare nostra gemente:
 O Emmanuel, O Rex, O Legifer, O Expectatio
 gentium. O Salvator carum! Propere & veni ad
 salvandas omnes gentes; fac ut rede adrent Regem,
 agnoscant Legislatorem, colant Salvatorem, ve-
 nerentur Dominum & Deum suum, Promove in
 illis regnum tuum aeternum, regnum fidei, gra-
 tiae, & amoris: ut tandem provehantur ad regnum
 aeternum: ubi non amplius Caro aut Daemon, non
 Mundi lex aut peccati dominabitur, sed tu regna-
 bis in cordibus omnium. Ubi abstergetur om-
 nis lachryma, cessabit gemitus, complebitur om-
 nis expectatio, & omnia desideria in saecula sae-
 culorum in Te centro amoris totius, centroque om-
 nium desideriorum.

LECTIO XXV.

De tertia parte septimae vocis.

Veni ad salvandum nos Domine Deus noster.

Cur **Christus** **expecta-**
tionis **tam**
diu **tar-**
davit.

Hæ itaque sunt septem voces gementes, quo
 quidem mystico numero, universitatem sa-
 cris in scripturis designante, Ecclesia omnes uni-
 versim voces, tam Patriarcharum, quam Prophe-
 tarum, cæterorumque iustorum ad adventum Ju-
 sti suspirantium, representat; advocans etiam tho-
 do illum usdem vocibus cum gemitu pio, ut invi-
 sibiliter in animas quotidie adveniat, qui visibili-
 ter tandem sese olim exhibuit, hæc aut similibus
 vocibus accersitus.

Sed hic explicandum restat, cur tamdiu tardaret
 adventus Christi: quandoquidem à mundi pri-
 mordius tot oraculis prædictus fuerit, tot iustorum
 desideris & suspiris exoptatus. Rationes multas
 tradidimus in Horto Pastorum, quæ hic breviter à
 nobis repetendæ sunt.

R. 1.
Homo
statim
post lap-
sum

Prima ratio desumi potest ex ratione morbi
 quo homo laborabat, postquam per peccatum na-
 tura tota infecta fuit. Non enim videtur conve-
 niens ut homo statim remedium inveniret à pec-

cato, ne mali quo laborabat perniciem & benefi-
 cii quod accepturus erat, magnitudinem ignora-
 ret. Dilata ergo fuit medicina, ut interea morbi
 magnitudo innotesceret, & gratiæ mediatoris ne-
 cessitas appareret. Homo enim superbiendo pec-
 carat, & ideo debuit se humiliando agnoscere in-
 digere liberatore, & diu ad Deum clamare. Reli-
 quit ergo Deus prius hominem in libertate arbitrii
 in lege naturæ, ut sic vires naturæ suæ agnosceret,
 ubi cum deficeret, legem accepit, quæ datâ invaluit
 morbus, non legis, sed naturæ vitio, dum ita natu-
 ræ cogitata infirmitate, clamaret ad medicum, &
 gratiæ quaereret auxilium: Sic læpè medicus expec-
 tat, ut malum ad summum increverit, ut artem o-
 stendat. Ita cum naturæ lex, nec Moysis sufficere
 potuit illustrior apparuit ars Christi, & effectus
 gratiæ ejus Simalque tarditas hæc cessit in puni-
 tionem peccati; quia ostendere voluit homini,
 quam grave fuerit peccatum primi hominis, &
 quam sibi displicerit, dum per tot annorum mil-
 lia illud punivit. Jacebat ergo homo quatuor mil-
 libus annorum æger, plane desperatus in putredine
 & corruptione. Visitare eum venerant tot Prophe-
 tæ: consolationis aliquid & spei dare poterant,
 sanitatem non poterant. Necessarium fuit cla-
 mare, ad medicum, qui unguento confectio ex suis
 visceribus, solus poterat mederi, & omnem lan-
 guorem tollere.

R. 2.
R. 3.

Secunda ratio. sumitur ex parte dignitatis Ver-
 bi, ut quanto is qui expectabatur major erat, tanto
 cum præconium longior series præcederet qui variis
 signis, figuris, oraculis, mentibus hominum
 cum representarent. Unde prædicandus fuit per
 multam seriem temporum & annorum.

R. 4.

Tertia ratio. est, quia debebat prius disponi ad
 tantum mysterium suscipiendum, & instrui mun-
 dus ad fidem illius mysterii, ut facilis crederetur
 Quod factum est, 1. per Legem naturalem, & gene-
 ralem promissionem, spemque Mediatoris, 2.
 Per Legem scriptam & expressiores Prophetas, 3.
 Per tot caeremonias & sacrificia, quæ Christum
 præfigurabant, & promittebant: instruebatur enim
 genus humanum, & initiabatur ad futurum in ara
 crucis sacrificium: *Hæc salutaris operis mora nos cæcæ S. Leo,
 paciores suæ vocationis effecit, ut quod multis signis,
 vocibus, & mysteriis fuerat præannunciatum, in his
 diebus Evangelii non esset ambiguum.*

Sed dicit aliquis: Si Deus propter salutem ho-
 minum homo factus est, cur non ab initio, ut plu-
 res salvarentur? Multi enim ignorantes Deum, in
 peccato suo perierunt in diversis sæculis.

R. 1. Deum illo tempore venisse, quod ad salu-
 tem electorum congruentissimum fuit, & licet ve-
 niret omnes salvare quo ad sufficientiam, non ta-
 men omnes quo ad efficaciam, sed solum electos.
 Cur autem hi, & cur in tanto numero electi, quis
 cognovit sensum Domini? Voluit in his qui libe-
 rantur ostendere misericordiam, in his qui ob pec-
 cata puniuntur, justitiam.

Fides & charitas paulatim languescunt.

2. Non plures salvandos licet venisset initio, si consideremus conditionem hominum, quia tunc pauci erant homines ad suscipiendam eius doctrinam, & pauci qui eius gratia & presentia fruerebantur, aut quibus Evangelium vel ab ipso, vel a discipulis posset praedicari. Deinde paulatim fides & charitas languerent, quia haec est hominum conditio. Nam videmus in Ecclesia primitiva, homines paulatim a fervore declinasse. Videmus & initio mundi Dei cognitionem & morum honestatem statim capisse languere, & deficere. Videmus & in religionibus, quomodo paulatim deficient a primo fervore. Sic ergo brevi tempore, & in paucis hominibus fervor fidei durasset, & genere humano propagato, fides illius mysterii obcurata jam foret.

Convenientissimo itaque tempore Christus venit: Venit enim velut in medio saeculorum, tanquam communis Salvator, iuxta illud: Opus tuum, in medio annorum vivifica illud. In medio annorum captivitatis, & peregrinationis nostrae, notum fecit Dominus salutare suum: quod non est intelligendum praecise (nam sic scirent diem iudicii, saltem Angeli) sed morali quadam ratione. Et proprie loquendo, in scriptura illud dicitur in medio quod est inter extrema, licet non sint aequalia. Non ergo plane in initio venit, nec omnino in fine, sed in medio, ut plurius modis omnes salventur. Primo aliqui salvati sunt, per fidem venturi, 2. Alii per finem praesentis. 3. Alii per fidem praeteriti Pro quo etiam nota, quod triplex est perfectio, juxta D. Thom. perfectio naturae, gratiae, & gloria.

Perfectio naturae fuit in principio saeculorum. Perfectio gloriae erit in fine. Perfectio gratiae media est inter utramque. Ideo Christus per quem gratia facta est, circa medium saeculorum venit, ut communis Salvator. Nec deest differri in finem omnino saeculi, quia jam mores omnino corrupti forent, fides amissa, & animi desperatione fracti. Quod facile creditur, qui corruptionem morum in lege naturae & scriptura, cum ad fines suos devenerunt, consideraverit. Tempus tamen novi testamenti aliquando dicitur finis saeculorum. Nis sanus in quos fines saeculorum de venerunt. In novissima diebus erit praeparatus mens dominus Domini: Et tunc novissima hora est. Quae omnia dicuntur, quia hoc tempore data est lex ultima, & completae Prophetiae, estque ultima aetas mundi. Habet enim mundus sex aetates juxta S. Augustin. Prima aetas, ab Adam usque ad diluvium. 2. A diluvio usque ad Abraham. 3. Ab Abraham usque ad David. 4. A David usque ad captivitatem Babylonicam. 5. Ab illa captivitate usque ad Christum. 6. A Christo usque ad finem mundi.

Haec licet diuturnior sit, cenetur una, quia durat semper eadem Ecclesia, eadem forma regiminis, eadem gratiae communicatio, eadem lex, idem Sacerdotium.

1. Joan. 2. Dicitur Et hoc tempus, Novissima hora, comparatione ad aeternitatem, ad quam mille anni sunt

tanquam dies hellebrae quae praeterit. Quidam S. Hugo, conjurans daemones, inquit Hugo, cum interrogabat in persona oblesae, quando cecidisset de Caelo? Respondit. Heri. Cui ille: Mentiris, inquit, Pater mendacis. At daemon. Cur me arguis mendacis? Si scires aeternitatem, totum tempus a constitutione mundi unam horam reputares.

Porro, opportunissimo Tempore Christum venisse docet D. Bern. his verbis: Sapienter disposuit opportunus S. Hugo, cum interrogabat in persona oblesae, quando cecidisset de Caelo? Respondit. Heri. Cui ille: Mentiris, inquit, Pater mendacis. At daemon. Cur me arguis mendacis? Si scires aeternitatem, totum tempus a constitutione mundi unam horam reputares.

Hinc tempus quo Christus venit, dicitur Plurimodo tempore. 1. Quia erat tempus illud opportunum, quo debebant impleri divinae promissiones. 2. Quia tunc debebant impleri Prophetiae visiones. 3. Quia debebant impleri omnes figurae & caeremoniae legales. 4. Quia illo tempore debebat dari plenitudo gratiae, & donorum spiritualium. Denique, quia & illo tempore debebant impleri iustitiae Angelorum, & restaurari iniuria, siue quae in caelis, siue quae in terris sunt.

LECTIO XXVI.

Re. apitularia septem vocum.

Orto tandem Christo, & carne nostravestito, Turtur Ecclesiae gementi & suspiranti possumus dicere illud Isaie in Cantico, Christi adventum las las voces stitae plenam concernente: Exultate & laudate habitatione Sion, quia magnus in medio tui Sanctus Israel, accipit. Quasi dicat: jam completa sunt desideria tua, jam Isai. 12. Deipromissa cernere potes, vottique tuis frui, & dicere: Ego autem in Domino gaudio habeo, & exultabo Abac. 3. in Jesu Salutaris meo. Potes jam & illud occinere: Isai. 117. Benedictus qui venit in nomine Domini, Deus Dominus, & illuxit nobis, Transi in Bethleem & vide verbum quod factum est, quod fecit Dominus, & ostendit nobis: Ibi convertit planctum in gaudium tibi, & confidit sacum tuum, iudicium tristitiae, dum induit sacum mortalitatis tuae, ut te circumvestiret indumento salutis, veste laetitiae, & immortalitatis tuae podere.

Primo itaque sile gemitu, o Turtur, nam desiderium illud tuum impletum est, quo primum te in clamantem audivimus: O Sapientia quae ex ora Alma vocata, tuis proditi, a sine usque ad haec astingens fortiter, sua vitaeque dispositione omnia veni ad docendum nos viam prudentiae. Transi in Bethleem, & ibi agnosce Sapientiam Patris, quae ex mente & corde ejus processit, ibi ostendit quale sit cor, & quam benigna erga te voluntas ejus. Ibi incipit quomodo inchoat Sapientia mysterium illud magnum

redemptionis & salutis nostrae. Nec desinet, donec ad finem illud perducat attingens fortiter, disponens suaviter, admirabili consilio suo, sed amabili tibi, fortiter pro se, suaviter pro te tibi quoque docet viam prudentiae, sed non illius quae est de terra, quam exquisierunt filij Anan negotiatores terreat; illius quae est de caelo, quam didicit in sinu Patris. & haec quidem prudentiae via quam docere venit, illuc reducit hominem, unde traxit imaginem. Denique, ibi docet contemptum saeculi, odium peccati, pauperatis & humilitatis viam amorem Dei, speique alterius saeculi: quae omnes sunt prudentiae viae, quibus ad aeternitatem beatam pertingunt, & ad diuinam fruitionem. Unde ibidem in clamaudem audire potes. *Non declinetis ad dextram, neq; ad sinistram, haec est via, ambulat in ea.* Hoc foenum, hoc panniculi, hoc praetep, hoc laeryma, & vagitus ejus omnibus in clamaunt. Qui ergo habet aures audire, audiat. Qui habet pedes, in Bethleem celesti gressu transeat. Qui habet oculos aperiat, & videat verbum quod factum est, quod fecit Dominus. Qui habet cor, aperiat ut adamat filium & Sapientiam patris cordis. Qui habet sinu & brachia, excipiat, & amplectatur parvulum cum lactua. Qui linguam habet, in ejus laudes eam effundat. Qui habet animam, illi totam cum omnibus suis potentis & facultatibus consecret.

Deut. 5.

2. Vocis resumptio

Micha. 5.

Abac. 3.

Tertia vox Turris.

populorum, super quam continebunt Reges os suum, quem gentes dispcebuntur. Veni ad liberandum nos, iam noli tardare. Transi in Bethleem, & tibi apparebit eorum te Radix Jesse, Christus scilicet de progenie & domo David, de Virgine Maria à Jesse & Davide per regiam stirpem, originem ducente. Ideo enim in Bethleem ortus est, quia haec est civitas David, ejus regia stirpe nobilitata, sed magis nativitate ejus qui est radix Jesse & Davidis illustrata.

O sola magnarum Virtutum Major Bethleem, cui consig. p. Ducem salutis oculis Incorporatum viget.

Transi ergo in Bethleem, & ibidem agnosce quomodo is quem tot votis exoptabas, & ad vocabas, jam in praetepio jacens, ve in ulnis matris recumbens, positus sit in signum populorum. Nam & Paillos ad adorandum eum per Angelos missi dicitur. *Et hoc vobis signum, in venturo infantem Luc. 2. p. nunc involutum & positum in praetepio.* Quale vero signum? Utique in signum divini & inestimabilis in nos amoris, in signum & exemplar nostrae imitationis in signum paupertatis, obedientiae, & humilitatis ab omnibus pio mentis intuitu bene contemplandam, perfecte imitandum. En & Reges & populi ad hoc signum accurrent, & Reges continebunt os suum, acratissimum istud divino-humananae naturae mysterium sacro silentio admittentes, honorantes, adorantes: exultantes cum gaudio, quod jam tandem advenerit, qui tandem expectatus, & tot desiderijs & votis vocatus, nimum tardasse videbatur. Adora ergo cum illis sacro silentio parvulum illum qui in signum omnibus est positus. Pone illum ut signaculum super cor tuum, & super brachium tuum, ut semper memineris amoris tibi per eum exhibiti. Pone illum ut signum ad quod omnia tua desideria, omnes tuos affectus perfecte diligendo dirigas, in quo ut amoris centro quiescas.

Quarto iste gemitum, o Turtur, quia quartum desiderium tuum adimpletum est, quo in clamaudem te audivimus. O Clara David, & sceptrum domus Israel: qui aperis & nemo claudit, claudis & nemo aperit. Veni & tunc vinculum de domo carceris, solentem in tenebris & umbra mortis. Transi in Bethleem, & vide verbum quod factum est, quod fecit Dominus, & ostendit nobis. En adest is qui gerit clavem David, & sceptrum domus Israel, nam hic est de quo Propheta: *Parvulus natus est nobis, & filius datus est nobis, & factus est principatus super humerum ejus, & vocabitur nomen ejus Admirabilis, Consiliarius, Deus Fortis, Pater futuri saeculi, Princeps pacis.* factus utique est principatus super humerum ejus, quia jam ab ortu & infantia in humeris suis crucem gehare cepit: jam in spiritu in illa se infans offert Patri sacrificio matutino, vel perij, hoc est in sine vite suae consummando. Nec quiescet ardore desiderij, donec figat crucis vexillum, victorie suae & principatus signum, regni sui sceptrum,

Luc. 2.

4. Vocis Turturis

Isai. 9.

in monte filia Sion, ac in cordibus ac frontibus
 storum subditorum. Jam advenit cum clave my-
 stica, qua nobis aperiat intellectum, & nos introdu-
 cat ad notitiam mysteriorum à seculis abscondito-
 rum, qua etiam nobis aperiat fontem gratiae antea
 signatum & obseratum, ut de aqua vitae abundan-
 ter bibamus. Jam enim inchoatur illud: *Haurietis
 aquas in gaudiis de fontibus Salvatoris.* Jam Cisterna
 patet in Bethleem, ad quam olim suspirabat David.
 Ibi fons salutis, ibi aquae silvae fluunt cum silentio,
 his qui appropinquare voluerint, & os aperire ad
 sugendum de rivulis aquarum viventium, in confi-
 deratione juncta affectu pio tot mysteriorum hic
 adimpletorum. Jam etiam clave sua aperire venit
 Puer natus carcerem, ut educat vincitum de umbra
 mortis, hominem scilicet. Jam quatuor millibus an-
 norum in vinculis clamantem. Venit utique ejus
 vincula dissolvere, & ideo ad nostrum ipse carcerem
 descendit, ad nostrae carnis ergastulum perso-
 naliter venit.

Isa. II.

5. Vox
Turturii

Quinto, siste gemitum, O Turtur, quia adimple-
 tum est quantum tuum desiderium, quo inclamam-
 tem te audivimus. O Oriens Splendor lucis aeternae. *Et
 sol justitiae, venit & illuminata sedentes in tenebris. Et
 umbra mortis.* Transi in Bethleem, & vide Verbum
 quod factum est, quod fecit Dominus, & ostendit
 nobis. En adest ibi cuius Oriens est nomen ejus; is
 qui Splendor est Patris ab aeterno, & in tempore
 Splendor Matris, ex utero Mariae, ut Lux & Splen-
 dor egrediens sine laesione, sine corruptione: sicut
 sidus radium, Virgo proferit Filium, pari forma Neque
 sidus radium, neque, Virgo Filio sic corrupta. Transi, in-
 quam, in Bethleem; ibi adest is qui visitavit nos O-
 riens ex alto per viscera misericordiae, ut illuminet
 eos qui in tenebris & in umbra mortis sedent, ad
 dirigendos pedes nostros in viam pacis. Nam & lux
 de caelo copioralis in ejus Nativitate refulsit, Sym-
 bolumque fuit lucis spiritualis, quae advenit. & Popu-
 lus qui ambulabat in tenebris, vidit lucem magnam,
 habitantibus in regione umbrae mortis, lux orta est eis.
 Existimatur enim terra sese aperuisse, & radium
 praenunciam ad inferos usque praemisisset, ut illumina-
 ret dormientes in Domino. Transi in Bethleem,
 & agnosce novum Solem resurgentem, qui radios
 sursum ac deorsum, dextrorsum quoque, & sinistrorsum
 ex aunc facit. Sursum quidem factus radijs latti-
 ficat Angelos, deorsum latti ficat animas in penetra-
 libus terrae, in limbo & purgatorio in tenebris
 delitescentes. Dextrorsum latti ficat eos qui hic jus-
 ti ipsum exspectabant. Sinistrorsum eos qui in Pec-
 catis haerebant. Accede & illuminaberis, & facies
 tua non confundetur.

6. Vox
Turturii

Sexto, siste gemitum O Turtur, quia sextum tu-
 um desiderium est adimpletum, quo inclamantem
 te audivimus: O Rex gentium, & desideratus earum
lapis, angularis, qui facit utraque unum. Veni &
 salva hominem, quem de limo formasti. Transi in Be-
 theleem, & vide Verbum quod factum est: quod fecit
 Dominus, & ostendit nobis. En ibi Rex gentium

in saeculo: en palatium est stabulum, thronus est praese-
 pium, comitatus est nobilis bos & asinus, regalis
 purpura & diadema corona est mortalitatis nostrae
 qua coronavit eum Mater sua in die Nativitatis nostrae
 Omnes gentes qualcumque fecerunt, venient &
 adorabunt coram te Domine, & glorificabunt no-
 men tuum, adorabunt coronam & seceptum tuum
 & jam adimplebitur desiderium earum, desiderium
 quae collium aeternorum. Transi in Bethleem, ibi
 demissus est, & abscissus sine manibus lapis de monte,
 lapis angularis totius aedificij spiritualis. En currit
 uterque populus, Judaeus & Gentilis, Pastores ex
 Judaeis, Reges ex Gentibus tamquam murus dup-
 lex, in hoc angulari lapide conjungendus in unam
 Ecclesiam, unam civitatem, unum regnum, unum
 aedificium aeternum, quod per fidei, spei, charitatis
 cementum est agglutinandum. Adest igitur Rex
 vester, properate, o gentes! Adest lapis angularis,
 accedite, o lapides vivi, ut coaedificemini. Adest
 qui salvat hominem, quem de limo formavit, assu-
 mendo ad seipsum limum, conjungendo lumen aet-
 ernitatis suae limo mortalitatis nostrae. Accede er-
 go homo de humo, & agnosce quod limus sis, & non
 sis superbius, agnosce etiam quod Deo junctus sis, &
 non sis ingratus.

Psal. 85.

Bern. ser.
de Nat.

7. Vox
Turturii

Postremo, siste gemitum: O Turtur, quia postre-
 mum tuum desiderium est adimpletum, quo incla-
 mantem te audivimus: O Emmanuel, Rex & Legis-
 fer noster, exspectatio gentium, & Salvator carnis; Veni
 ad salvandum nos Domine Deus noster, Transi in Be-
 theleem, & vide Verbum quod factum est, quod fe-
 cit Dominus, & ostendit nobis. Ecce ibi adest Em-
 manuel, Noster Deus, & Nobiscum Deus. Ecce ibi
 Verbum caro factum est, & ostensum in saeculo &
 praesepio, & vidimus gloriam ejus gloriam quasi
 Unigeniti à Patre, decantantibus Angelis, annun-
 ciantibus coelis. Ecce tabernaculum Domini cum
 hominibus, & ipse populus ejus erunt, & ipse Deus cum
 eis erit coram Deo. Jam dicere tibi licet: Ecce Deus
 ipse Salvator meus, fiducialiter agam, & non time-
 bo. Exulta ergo & lauda, O habitatio Sion, O Eccle-
 sia sancta, quia magnus in medio tui sanctus Israel,
 magnus ut Emmanuel, magnus ut Rex, magnus ut
 Salvator, magnus ut Sanctus & Sanctificator; &
 quidem magnus Israel, hoc est, populo videnti
 Deum, & agnoscenti cum Adorna thalamum tuum,
 O Sion, ut recipias Emmanuelem tuum. Prepara
 cordis tabulas, in quibus Legifer legem scribat a-
 moris. Occurre Salvatori tuo, & clama: Benedictus
 qui venit in nomine Domini. Occurre Deo tuo, Re-
 gi & Sanctificatori; & dic: Deus ipse es tu. & exal-
 tabo te, Confitebor tibi, quia factus es mihi in salu-
 tem.

Ioann. 1.

Apoc. 21.

Isaia 10.

Psal. 127.

TRA.